

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master in de Klinische Psychologie

KRUISPUNTDENKEN IN HET GEVANGENISWEZEN: EEN KWESTIE VAN VERSCHIL?

**Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van
niet-Belgische gedetineerden in de deelname aan
gevangenisactiviteiten**

**GAUKE VERHOEVEN
2018-2019**

Aantal woorden: 14.982

Promotor: Dr. Dorien Brosens

Begeleider: Dra. Flore Croux

Psychologie & Educatiewetenschappen

I. Samenvatting

Psychologie & Educatiewetenschappen

Academiejaar 2018/2019

SAMENVATTING MASTERPROEF

Naam en voornaam: Verhoeven Gauke

Rolnr.: 0501134

KLIN

AO

ONKU

AGOG

Titel van de Masterproef: Kruispuntdenken in het gevangeniswezen: een kwestie van verschil?
Een kwalitatief onderzoek naar de ervaringen van niet-Belgische gedetineerden in de deelname aan gevangenisactiviteiten.

Promotor: Dr. Dorien Brosens

Samenvatting: Deze masterproef gaat aan de hand van een kwalitatief onderzoek de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden na in het kader van de intersectionele theorie. In een tweede stap worden deze deelidentiteiten en de relatie met participatie aan gevangenisactiviteiten (vb. educatie, sport, bibliotheek) onderzocht. Tenslotte wordt ook hun perceptie van ongelijkheid en discriminatie op basis van deze deelidentiteiten nagegaan. De gegevens worden verzameld aan de hand van 25 interviews met niet-Belgische gedetineerden in vier verschillende gevangenissen. In deze interviews wordt gebruik gemaakt van de onderzoeksmethode Appreciative Inquiry, of waardierend onderzoek. Een eerste analyse onderscheidt 15 verschillende deelidentiteiten onder de niet-Belgische gedetineerden, verspreid over vier categorieën: detentiegeoriënteerde, lichaamsgeoriënteerde, maatschappelijk/ruimtelijk georiënteerde en economisch georiënteerde deelidentiteiten. Bovendien spelen sommige deelidentiteiten voor niet-Belgische gedetineerden in relatie tot participatie aan gevangenisactiviteiten een grotere rol dan andere. De grootste rol is weggelegd voor de deelidentiteiten fysieke en mentale gezondheid, taal, maatschappelijke ontwikkeling en nationaliteit. De deelidentiteiten ras, seksualiteit, verblijfsstatuut, hechtenistitel en aantal keer in detentie hebben weinig tot geen relatie met participatie. Niet-

Belgische gedetineerden ervaren daarnaast discriminatie en racisme op basis van een aantal deelidentiteiten, zowel door medegedetineerden, als door penitentiaire bewakingsassistenten. De grootste rol is hier weggelegd voor ras, taal, religie en nationaliteit. Er kan een ongelijke behandeling vastgesteld worden tussen de Belgische en niet-Belgische gedetineerden op basis van de toekenning van gevangenisarbeid en re-integratie. Dit onderzoek kan een meerwaarde betekenen voor gevangenisdirectie, met het oog op de kloof tussen gedetineerden en penitentiaire bewakingsassistenten en de wachtlijsten, en in het kader van beleidsaanbevelingen, met het oog op ongelijkheden tussen gedetineerden. Tenslotte kan verder onderzoek meer zicht geven op de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden, bijvoorbeeld door een kwantitatieve analyse.

II. Dankwoord

Deze masterproef is het eindproduct van een lang, maar interessant traject. Ze kwam tot stand in het kader van het behalen van de Master Klinische Psychologie. Aangezien ik dit traject echter niet alleen had kunnen afleggen, wil ik hier graag even de tijd nemen om mijn dank te betuigen aan een aantal belangrijke mensen.

Allereerst zou ik graag mijn promotor, dr. Dorien Brosens, willen bedanken voor de aanmoediging die ik van haar kreeg omtrent mijn onderwerp. Daarnaast gaat mijn dank ook uit naar mijn begeleidster, Flore Croux. Ik zou hen allebei willen danken voor de niet-aflatende ondersteuning en de (opbouwende) feedback van begin tot eind. Ik kon gedurende dit anderhalf jaar altijd op hen rekenen.

Mijn dank gaat tevens uit naar de andere onderzoekers van het FIP²-project en de gevangenen van Dendermonde, Gent, Leuven-Hulp en Wortel. Verder zou ik heel graag de 25 respondenten bedanken, zonder hun medewerking was deze masterproef niet mogelijk geweest.

Verder wil ik hier ook graag mijn goede vriendin, Ines, bedanken voor de vele goede raad die altijd net op het goede moment kwam. Ook zou ik hier graag mijn vriend bedanken, voor de humor waarmee hij me telkens wist op te beuren wanneer ik het even niet meer goed wist. Tenslotte zou ik hier ook mijn ouders willen bedanken voor de steun en toeverlaat tijdens het gehele proces, maar vooral tijdens die laatste moeilijke weken.

III. Inhoudsopgave

I. Samenvatting	i
II. Dankwoord	iii
III. Inhoudsopgave	v
Deel 1: Inleiding	1
1. Probleemstelling	1
2. Literatuurstudie	3
1. Niet-Belgische gedetineerden in het Belgische gevangeniswezen	3
1.1. Inleiding op het Belgische gevangeniswezen	3
1.2. De buitenlandse gedetineerdenpopulatie	3
1.2.1. Evolutie van de stijgende criminalisering van immigratie	3
1.2.2. De populatie niet-Belgische gedetineerden	4
1.2.3. Detentiebeleving van de populatie niet-Belgische gedetineerden	6
1.3. Hulp- en dienstverlening in de Vlaamse gevangenissen	10
1.3.1. Het internationale en nationale wettelijk kader	10
1.3.2. Hulp- en dienstverlening en niet-Belgische gedetineerden	11
2. Intersectionaliteit: theorie versus praktijk	11
2.1. Intersectionaliteit onder de loep	11
2.2. Intersectionaliteit in onderzoek	13
3. Intersectionaliteit bij gedetineerden	14
4. Onderzoeksvragen	17
Deel 2: Data & Methode	18
1. Deelnemers	18
2. Algemeen onderzoeksopzet	20
2.1. Onderzoeksmethode	20
2.1.1. Appreciative Inquiry	20
2.1.2. Intersectionaliteit	21
3. Materiaal	21
4. Analyseprocedure	21
Deel 3: Onderzoeksresultaten	23
1. Deelidentiteiten	23
1.1. Lichaamsgeoriënteerde deelidentiteiten	23
1.2. Maatschappelijk/ruimtelijk georiënteerde deelidentiteiten	24
1.3. Economisch georiënteerde deelidentiteiten	26
1.4. Detentiegeoriënteerde deelidentiteiten	27

2.	De relatie tussen deelidentiteiten en participatie.....	28
2.1	Sport en ontspanning.....	28
2.2	Religieuze activiteiten	29
2.3	Onderwijs, opleiding en arbeid.....	30
2.4	(Re-)integratie en toekomstperspectief	31
2.5	Communicatie, sociaal contact en steun.....	32
3.	Discriminatie en ongelijkheid.....	33
3.1	Ongelijkheid en discriminatie tussen gedetineerden en personeel	33
3.2	Ongelijkheid en discriminatie tussen gedetineerden onderling	35
Deel 4: Discussie.....		36
1.	Bespreking.....	36
2.	Kritische reflectie	39
2.1	Beperkingen eigen onderzoek.....	39
2.2	Aanbevelingen verder onderzoek	40
2.3	Aanbevelingen voor praktijk en beleid.....	41
3.	Conclusie.....	42
Referentielijst.....		43
Bijlagen.....		51
	Bijlage 1: Rekruteringsbrief	51
	Bijlage 2: Interviewschema.....	52
	Bijlage 3: Interview	57

Deel 1: Inleiding

1. Probleemstelling

Europa heeft sinds een aantal decennia te kampen met een toenemende immigratie- en vluchtelingenstroom (Myria, 2017). De demografische veranderingen in de samenleving zorgen voor "een verscheidenheid aan culturele en etnische identiteiten die het gevolg is van migratieprocessen", oftewel multiculturaliteit (van Leeuwen, 2003, p14). Ook in het gevangeniswezen is deze tendens zichtbaar (Ugelvik, 2014). Zo had in 1980, 25% van de gedetineerden een andere nationaliteit dan de Belgische (Snacken, 2007), tegenover bijna 44% in 2018 (Brosens, Croux, Claes, Vandeveld, & De Donder, in preparation). Terwijl de proportie niet-Belgen ten aanzien van de Belgische bevolking buiten de gevangismuren slechts 9 à 10% is (Snacken, 2007). Dit buitenproportionele aantal buitenlandse gedetineerden kan op verschillende manieren geïnterpreteerd worden, maar is vooral het product van "een complex samenspel van penale en maatschappelijke factoren", zoals beleids- en penale beslissingsprocessen, ontwikkelingen in economie en demografie (De Ridder & Beyens, 2012, p306).

In de Belgische strafinrichtingen is er sprake van een diverse populatie, waarbinnen de buitenlandse gedetineerden een heterogene groep vormen (De Ridder & Beyens, 2012; Ugelvik, 2014). Er tekenen zich opvallend veel talige, culturele en religieuze verschillen af binnen de huidige gevangenispopulatie (Snacken, Keulen, & Winkelmanns, 2004; Bosworth, 2011). Uit literatuur is gebleken dat buitenlandse gedetineerden met andere problemen kampen (Bhui, 2009), hun detentie anders beleven (Warr, 2016) en andere noden en behoeften hebben dan nationale gedetineerden (Lippens, Nuytiens, & Scheirs, 2009). Richards, McWilliams, Batten, Cameron en Cutler (1995, p201) beschrijven het gevangeniswezen voor buitenlandse gedetineerden als "a prison within a prison". Deze groep ervaart detentie immers als een deprivatie van hun vrijheid, maar daarbovenop ook als een opsluiting binnen een ongekende cultuur, waarbij ze zich geïsoleerd voelen. Zo spelen er heel wat taal- en cultuurgebonden barrières een rol in de detentiebeleving van buitenlandse gedetineerden (Snacken, De Ron, & Tournel, 2009). Ondanks hun diversiteit worden ze vaak als een homogene groep benaderd (Barnoux & Wood, 2013). Er wordt daarbij ook niet gelet op de specifieke noden en behoeften van buitenlandse gedetineerden (Lippens et al., 2009), zoals op vlak van taal, religie, culturele- of eetgewoonten (Kox, De Ridder, Vanhouche, Boone, & Beyens, 2014). Men zou dus kunnen stellen dat er sprake is van achterstelling en ongelijkheid van deze populatie binnen het

gevangeniswezen (Snacken, 2007; Earle, 2016). Een “*vergeten groep*”, als het ware (Lippens et al., 2009, p113).

In de Belgische wetgeving omtrent participatie van gedetineerden aan gevangenisactiviteiten wordt geen onderscheid gemaakt binnen de populatie gedetineerden (Lippens et al., 2009; Snacken et al., 2009). Op vlak van Europese wetgeving krijgen buitenlandse gedetineerden wel specifieke aandacht met betrekking tot hun precare positie. Zo is er een Europese aanbeveling tot gelijkwaardige behandeling van buitenlandse gedetineerden. Dit betekent dat alle gedetineerden voor de wet evenveel recht hebben op de toegang tot hulp- en dienstverlening (Council of Europe, 2012). In de praktijk is echter vastgesteld dat buitenlandse minder deelnemen aan gevangenisactiviteiten dan nationale gedetineerden (Westrheim & Manger, 2014).

Daarnaast moet hier ook aangehaald worden dat niet alleen nationaliteit, maar ook andere kenmerken, zoals geslacht, etniciteit of sociale achtergrond een rol spelen in de verschillende behandeling van gedetineerden (Kaufman, 2012). Wanneer er tegelijkertijd rekening gehouden wordt met diverse elkaar beïnvloedende factoren kan er gesproken worden van kruispuntdenken, of intersectionaliteit (Ella, z.d.). De theorie stamt uit feministische hoek, maar kan onder meer worden gebruikt om meervoudige discriminatie op te sporen (Crenshaw, 1989). In het Verenigd Koninkrijk werd al eerder onderzoek gedaan naar de link tussen diversiteit en participatie aan gevangenisactiviteiten. Ook hier wordt gepleit voor meer onderzoek met betrekking tot een intersectionele, individuele benadering van buitenlandse gedetineerden (Cowburn & Lavis, 2009).

Er is tot op heden een gebrek aan onderzoek dat rekening houdt met de verschillende dimensies van iemands identiteit. Daarnaast is ook de populatie niet-Belgische gedetineerden slechts karig onderzocht. Deze masterproef focust daarom op de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden en hun participatie aan georganiseerde gevangenisactiviteiten (vb. educatie, sport, bibliotheek). In deze masterproef staat de link tussen de intersectionele theorie en de relatie met de deelname van niet-Belgische gedetineerden aan gevangenisactiviteiten centraal.

Deel één van deze masterproef omvat de probleemstelling en literatuurstudie omtrent niet-Belgische gedetineerden en participatie gelinkt aan intersectionaliteit. Hierin worden tenslotte ook de onderzoeksvragen toegelicht. Deel twee illustreert vervolgens de gehanteerde data en methode en deel drie licht uitgebreid de onderzoeksresultaten toe. Tot slot behandelt deel vier de discussie en conclusie met een antwoord op de vraagstelling en eventuele aanbevelingen voor verder onderzoek, praktijk en beleid.

2. Literatuurstudie

1. Niet-Belgische gedetineerden in het Belgische gevangeniswezen

1.1. Inleiding op het Belgische gevangeniswezen

Het Belgische gevangeniswezen telt 35 gevangenissen, waarvan 17 zich in Vlaanderen bevinden, 16 in Wallonië en 2 in Brussel (Maes & Scheirs, 2009). De gemiddelde capaciteit besloeg in 2016 9687 plaatsen. De gemiddelde bevolking telde toen echter 10.619 gedetineerden (FOD Justitie, 2017). Het Belgische gevangeniswezen kampt dus met een overbevolkingsproblematiek (Maes, 2009).

In theorie wordt er bij de gevangenissen een opdeling gemaakt tussen strafhuizen en arresthuizen. Arresthuizen dienen om personen in voorlopige hechtenis preventief op te vangen. Zij zijn nog niet veroordeeld, maar worden verdacht van een misdrijf (Van Haegendoren, Lenaers, & Valgaeren, 2001). Strafhuisen daarentegen zijn gevangenissen waar veroordeelden verblijven. Iemand in voorlopige hechtenis wordt veroordeeld wanneer deze schuldig bevonden wordt door de rechtbank. In de praktijk is van deze opdeling echter weinig te merken. Veroordeelden verblijven immers vaak verdeeld over de gevangenissen wegens een plaatsgebrek in de arresthuizen (FOD Justitie, 2019).

Zoals hierboven reeds vermeld, bestaan er verschillende soorten hechtenistitels. Personen in voorlopige hechtenis, of beklaagden, en veroordeelden zijn reeds genoemd, daarnaast zijn er ook geïnterneerden. Geïnterneerden hebben een misdrijf gepleegd, maar lijden aan een geestesstoornis. Zij werden dus ontoerekeningsvatbaar verklaard door de rechter en kunnen geen verantwoordelijkheid opnemen voor hun feiten. Zij worden doorgaans opgevangen in een forensisch psychiatrisch centrum voor een individueel behandelingstraject (Regie der Gebouwen, 2017). In deze masterproef zal de focus echter voornamelijk liggen op de twee voorgenoemde hechtenistitels.

1.2. De buitenlandse gedetineerdenpopulatie

1.2.1. Evolutie van de stijgende criminalisering van immigratie

Zoals hierboven reeds besproken, steeg het aantal niet-Belgische gedetineerden de laatste jaren aanzienlijk (Snacken, 2007). Deze stijging is terug te vinden in heel Europa, hoewel de cijfers sterk per land verschillen. Zo is er een sterk contrast tussen de cijfers van buitenlandse gedetineerden tussen West- en Oost-Europa. In West-Europa is er een gemiddelde proportie van 26% buitenlandse gedetineerden, terwijl er in Oost-Europa slechts 3% buitenlandse gedetineerden zijn (Ugelvik, 2014). De oorzaak van deze stijgende diversiteit aan nationaliteiten in de

gevangenispopulatie (Lippens et al., 2009) ligt volgens Ugelvik (2014) deels bij de historische tendens van globalisering en de daarmee gepaard gaande immigratie. Bhui (2009) stelt dat dit voor een groot aandeel gaat over arbeidgerelateerde migratie. De stijgende globale mobiliteit brengt in soevereine naties een groeiende nood aan beheersbaarheid en controle met zich mee. Zo ligt een strikter migratiebeleid mee aan de basis van het steeds toenemende aantal buitenlandse gedetineerden. De combinatie immigratie en criminaliteit staat onder invloed van een wisselwerking van verschillende maatschappelijke factoren. Zoals onder meer demografische ontwikkelingen, media-aandacht en uitspraken van de publieke opinie in electorale periodes (De Ridder & Beyens, 2012). Dit hoewel er nooit ondersteuning werd gevonden voor de bewering dat migratie automatisch zou leiden tot meer criminaliteit, of dat migranten meer criminaliteit zouden plegen (Cooper, 2009; Banks, 2011; Arbach-Lucioni, Redondo-Illescas, Singh, & Andrés-Pueyo, 2014).

Wacquant (2009) heeft het over '*ethnonational disproportionality*'. Hiermee verwijst hij naar de disproportionele neiging om in beschuldiging gestelden van een etnische minderheid, zonder de nationaliteit van het land waar ze terecht worden, sneller op te sluiten. In de literatuur is er namelijk sprake van ongelijkheid in de strafrechtsprocedure ten aanzien van immigranten, gezien de oververtegenwoordiging van etnische minderheidsgroepen in het penitentiaire systeem (Ellis, Beaver, & Wright, 2009). Dit zien we tevens terug in verschillen in hechtenistitels tussen Belgische en niet-Belgische gedetineerden. Zo tonen cijfers aan dat er meer niet-Belgische dan Belgische gedetineerden in voorlopige hechtenis zitten (Brosens et al., in preparation). Onder meer het hebben van een vaste verblijfplaats is een belangrijke determinant die mee bepaalt of iemand in voorlopige hechtenis wordt genomen (Raes, 2001; Snacken, 2007). Alsook het hebben van een buitenlandse nationaliteit en een lagere sociaaleconomische status zorgen ervoor dat iemand sneller in voorlopige hechtenis wordt genomen (De Ridder & Beyens, 2012). Daarnaast krijgen buitenlandse gedetineerden om bovenstaande redenen minder vaak een alternatieve strafmaatregel toegekend, zoals elektronisch toezicht of halve vrijheid (Snacken et al., 2004). Dit terwijl er geen bewijs bestaat dat buitenlandse gedetineerden effectief gevaarlijker zouden zijn dan gedetineerden uit eigen land (Bhui, 2009).

1.2.2. De populatie niet-Belgische gedetineerden

Buitenlandse gedetineerden in de Belgische gevangenissen kunnen gedefinieerd worden als gedetineerden zonder Belgische nationaliteit. Het aandeel niet-Belgische gedetineerden steeg van 25% in 1980 (Snacken, 2007), naar bijna 44% in 2018. Het profiel van de gedetineerdenpopulatie

is daarmee sterk veranderd en gediversifieerd in België. Onder de gedetineerdenpopulatie in België, konden in 2018 zo meer dan 120 verschillende nationaliteiten teruggevonden worden (Brosens et al., in preparation). Dit brengt een enorme verscheidenheid aan talen, culturen, voorgeschiedenissen en toekomstperspectieven met zich mee (Snacken et al., 2004). Gedetineerden met een Marokkaanse nationaliteit vertegenwoordigden de grootste groep binnen de populatie niet-Belgische gedetineerden, daarna volgden Algerijnen en vervolgens Roemenen (FOD Justitie, 2017).

Hoewel ze vaak met elkaar verward worden, wordt nationaliteit binnen het gevangeniswezen apart gezien van ras, cultuur of etniciteit (Kaufman, 2012). De groep buitenlandse gedetineerden en gedetineerden uit een etnische minderheidsgroep kennen doorgaans een zekere overlap. Naast een gebrek aan nationaliteit behoren de meeste buitenlandse gedetineerden immers ook tot een etnische minderheidsgroep. Dit geldt echter niet voor alle buitenlandse gedetineerden, zoals blanke Europeanen uit een buurland bijvoorbeeld (Bell, 2013). Daarnaast zijn er ook gedetineerden van een etnische minderheidsgroep die wel de Belgische nationaliteit hebben. Etnische minderheden met de Belgische nationaliteit worden in deze masterproef buiten beschouwing gelaten, hoewel ze dikwijls met dezelfde problemen kampen als niet-Belgische gedetineerden, zoals racisme, intolerantie van religie en in sommige gevallen ook taalproblemen (Snacken, 2007).

Toch zijn er ook een aantal gelijkenissen terug te vinden binnen de groep buitenlandse gedetineerden. Zo hebben ze bijvoorbeeld dikwijls een gedeelde voorgeschiedenis van trauma en leed (Phillips, 2012; Sen, Exworthy, & Forrester, 2014) en hebben ze vaak gemeenschappelijke behoeften, zoals nood aan contact met hun familie of aan meer informatie (Bhui, 2009).

Verder verschilt deze populatie, wat hun sociodemografisch profiel betreft, niet zo sterk van de nationale gedetineerdenpopulatie. De gemiddelde leeftijd in beide groepen bedraagt 26-35 jaar (Brosens et al., in preparation). De niet-Belgische gedetineerden zijn echter meer vertegenwoordigd in de leeftijdsgroep tot 45 jaar. Verder is er in beide groepen sprake van een kleiner sociaal netwerk, een lager opleidingsniveau en een lagere economische status dan bij de gemiddelde nationale bevolking (Arbach-Lucioni et al., 2014). Beide groepen komen veelal uit een stedelijke omgeving en de proportie mannen is in beide groepen veel groter dan die van de vrouwen (Van Haegendoren et al., 2001), ofschoon deze in de groep niet-Belgische gedetineerden nog iets groter is (Brosens et al., in preparation). Buitenlandse gedetineerden zitten echter over het algemeen vaker opgesloten wegens druggerelateerde delicten, fraude of vervalsingsdelicten (Bhui, 2009; Banks, 2011). Ze zijn daarnaast ook vaker getrouwd dan de Belgen. 65% van de niet-Belgische gedetineerden heeft

verder geen geldig verblijfsstatuut en zal geconfronteerd worden met uitzetting, tijdens of na hun detentieperiode (Brosens et al., in preparation).

1.2.3. Detentiebeleving van de populatie niet-Belgische gedetineerden

De aanpassing aan en het regime binnen de gevangenis is voor niemand gemakkelijk, gelet op voorgaand onderzoek naar de detentiebeleving van gedetineerden en de problematische omstandigheden in de Belgische gevangenissen. Niet-Belgische gedetineerden krijgen het dikwijls nog zwaarder te verduren (Snacken et al., 2004). Zo kwam uit recent onderzoek naar voren dat de populatie buitenlandse gedetineerden, bovenop de klassieke 'pains of imprisonment' van Sykes (1958) en de modernisering hiervan door Crewe (2011), ook populatie-eigen deprivaties ervaren (Warr, 2016). Zo ervaren ze volgens Warr (2016) specifieke deprivaties op vlak van onzekerheid, legitimiteit en hoop. Buitenlandse gedetineerden worden dagelijks geconfronteerd met onzekerheid, enerzijds op het vlak van detentieduur, anderzijds inzake hun verblijfsstatuut. Ten tweede is er sprake van een legitimiteitscrisis in de manier waarop buitenlandse gedetineerde hun opsluiting gerechtvaardigd vinden. Dit gaat tegelijkertijd gepaard met ongenoegen van de politiek en de publieke opinie ten aanzien van migranten en buitenlandse gedetineerden. Tenslotte is er nog het gebrek aan hoop. Dit is vaak het gevolg van en gaat hand in hand met een gebrek aan zekerheid en legitimiteit. Het resultaat hiervan is dat gedetineerden zich niet kunnen inbeelden hoe hun toekomst er zal uitzien. Wanneer ze geen perspectief of vertrouwen in het systeem meer hebben, verliezen ze alle hoop.

Verder kunnen de problemen die deze groep ervaart, opgesplitst worden in drie grote groepen (HM Inspectorate of Prisons, 2006). De drie kernproblemen situeren zich op het vlak van taal, familiecontact en migratiestatus. Deze laatste kan ook gelinkt worden aan de deprivatie van onzekerheid (Warr, 2016). Verder worden er bijkomstige problemen aangegeven met betrekking tot een gebrek aan informatie over de gevangenis, de detentieduur en invrijheidsstelling, isolatie, discriminatie en racisme, cultuurbeleving en psychosociale begeleiding (Snacken et al., 2004; Cheliotis & Liebling, 2006; Bhui, 2007; Bhui, 2009; Banks, 2011). Hieronder gaan we dieper in op de verschillende problemen.

Taal

Taal is onontbeerlijk in de communicatie, zowel mondeling als schriftelijk, zeker in de context van het gevangeniswezen (Snacken, 2007). Gedetineerden met een gebrek aan kennis van de

gehanteerde taal ervaren dikwijls de meeste problemen (Bhui, 2009). Dit heeft een negatieve invloed op hun detentiebeleving (Bhui, 2007). In de studie van Bhui (2004) komt expliciet naar voren welke hindernissen gedetineerden ervaren die de taal van het land waarin ze gedetineerd zijn niet spreken. Ze krijgen dikwijls geen toegang tot basisvoorzieningen wegens een gebrek aan informatie en voelen zich niet begrepen door het personeel (Ugelvik, 2014). Dat laatste wordt ook bevestigd door het onderzoek van Kox et al. (2014). De relaties tussen gedetineerden die de gehanteerde taal niet machtig zijn en het personeel zijn zeer precair. Deze gedetineerden bevinden zich over het algemeen in een zwakkere positie en zijn daarbij afhankelijk van de welwillendheid van het personeel of van andere gedetineerden voor schriftelijke of mondelinge vertalingen (Snacken, 2007; Ugelvik, 2014).

Met mondelinge communicatie wordt gedoeld op de dagelijkse communicatie van gedetineerden met het personeel en met medegedetineerden. Schriftelijke communicatie is belangrijk bij het aanvragen van bepaalde goederen of diensten (Snacken, 2007). Dit gebeurt via 'rapportbriefjes'. Daarnaast verloopt ook een belangrijk onderdeel van de schriftelijke communicatie via het intern reglement. Hierin worden de huisregels van de gevangenis uiteengezet, waaronder de bezoek- en telefoonregeling. Naast het gegeven dat velen de gehanteerde taal niet spreken, is er ook sprake van analfabetisme bij veel niet-Belgische gedetineerden. Voor hen is de schriftelijke communicatie, zelfs in hun eigen moedertaal, een onmogelijke opdracht (Snacken et al., 2004).

Miscommunicaties en misverstanden kunnen leiden tot strafsancties, dikwijls te wijten aan wederzijds onbegrip. Een ander gevolg van een taalbarrière is de onmogelijkheid tot het opbouwen van een vertrouwensband met het personeel, medegedetineerden of hulpverleners van de psychosociale dienst (Snacken et al., 2004). Dit kan leiden tot gevoelens van (sociale) isolatie (Barnoux & Wood, 2013) en onzekerheid of hulpeloosheid (Ugelvik, 2014).

Verder zijn er meestal inclusiecriteria verbonden aan de deelname aan gevangenisactiviteiten, zo is het machtig zijn van de gehanteerde taal daar meestal één van, zoals bij arbeid. Dit leidt ertoe dat buitenlandse gedetineerden doorgaans niet deelnemen aan gevangenisactiviteiten of slechts deelnemen aan sportactiviteiten, waarbij taal minder van belang is (Van Haegendoren et al., 2001).

Familiecontact

Buitenlandse gedetineerden hebben significant minder contact met hun familie dan nationale gedetineerden (Bhui, 2009). Uit een onderzoeksrapport van de Britse overheid blijkt zelfs dat een

derde van de gedetineerden hun familie niet meer heeft gezien sinds hun opsluiting (HM Inspectorate of Prisons, 2006). In veel gevangenissen is er echter een aparte regeling voor buitenlandse gedetineerden getroffen, zo krijgen ze bijvoorbeeld toestemming tot een verlengd bezoek wanneer familieleden een lange afstand hebben afgelegd (van Kalmthout, van der Meulen, & Dünkel, 2007; Bhui 2009). De familie van buitenlandse gedetineerden woont doorgaans nog in het land van herkomst, over het algemeen in zeer precaire omstandigheden. Dit maakt het eerder onwaarschijnlijk dat familieleden op bezoek komen. In tegenstelling tot familie die zich in een buurland, of in hetzelfde land als de gedetineerde, bevindt (Richards et al., 1995; Barnoux & Wood, 2013). De familieleden die zich dichtbij bevinden, zijn echter niet altijd in staat of bereid om op bezoek te komen, bijvoorbeeld vanwege hun eigen illegale migratiestatus (Snacken, 2007; Ugelvik, 2014).

Daarnaast ondervindt een derde van de buitenlandse gedetineerden problemen op het gebied van lezen en schrijven van brieven en het gebruik van een telefoon (HM Inspectorate of Prisons, 2006; Sen et al., 2016). Hoewel gedetineerden het recht hebben op telefoongebruik, is dit voor veel buitenlandse gedetineerden onhaalbaar wegens de grote kost van een telefoontje naar het buitenland (Snacken et al., 2004; Snacken, 2007). Bij het gros van de buitenlandse gedetineerden is er sprake van isolatie van familie en/of vrienden (Bhui, 2007).

Migratie

Hetgeen waar buitenlandse gedetineerden het meest mee worden geconfronteerd gedurende hun detentie, is onzekerheid (zie deprivatie van onzekerheid, p6) (Bhui, 2009; Warr, 2016). Enerzijds bestaat er onzekerheid over hun detentieduur, verblijfsstatuut en eventuele uitwijzing, anderzijds omwille van een gebrek aan informatie over het migratieproces en wetgeving. Ook hierin spelen gebrekkige communicatie, taalbarrières en een gebrek aan informatie een grote rol (Bhui, 2009; Barnoux & Wood, 2013).

Daarnaast maken alle bovenstaande barrières (taalbarrière, gebrek aan informatie, hun statuut van beklagde) het veel moeilijker voor buitenlandse gedetineerden om uitgaanspermissies te bekomen. Er is daarbovenop hogerop dikwijls angst voor ontsnappingsgevaar (Ugelvik, 2014). Ook om voorbereid te worden op hun terugkeer in de maatschappij worden ze nadelig behandeld. Zo krijgen ze over het algemeen minder ondersteuning en prioriteit wat bijscholing, huisvesting of werkgelegenheid betreft (Bhui, 2009). Daarbij komt dat hun vervroegde vrijlating dikwijls geen prioriteit is (Farrant, 2009).

Bijkomstige problemen

Hoewel de meeste bijkomstige problemen samenhangen met de hierboven besproken kernproblemen, zijn er toch een aantal die extra aandacht verdienen, zoals culturele deprivatie, de multiculturele populatie, machtsconflicten, discriminatie en racisme en de invloed van het gevangenisleven op het mentaal welzijn.

Buitenlandse gedetineerden zijn immers niet alleen geïsoleerd door middel van taal, er is dikwijls ook sprake van *culturele deprivatie*. Bijvoorbeeld door een gebrek aan verscheidenheid van literatuur in de gevangenisbibliotheek of een gebrek aan vertrouwde voedingswaren (Barnoux & Wood, 2013). Ook op religieus vlak zijn er dikwijls diverse noden die, door de infrastructuur van de gevangenis of gebrek aan kennis van het personeel, niet ingevuld kunnen worden (Snacken et al., 2004). Dit heeft een invloed op hun sociaal-culturele identiteit (Barnoux & Wood, 2013).

Daarnaast speelt ook de diverse gevangenispopulatie een grote rol. Het samenleven binnen een *heterogene multiculturele gevangenispopulatie* is geen evidentie, noch voor de gedetineerden, noch voor het personeel. Elke cultuur verschilt immers op vlak van religie, denkwijze en gedragspatronen. Dit leidt dikwijls tot misverstanden, hinder en zelfs ordeconflicten. Ook *onderlinge machtsconflicten* tussen groepen gedetineerden zijn onvermijdbaar (Snacken et al., 2004). Daarnaast leidt diversiteit ook tot *conflicten* tussen gedetineerden en personeel (Cheliotis & Liebling, 2006). Verder zijn *discriminatie en racisme* veel voorkomende fenomenen, zowel tussen gedetineerden en personeel, als tussen gedetineerden onderling (Bhui, 2004; Barnoux & Wood, 2013; Coyle, 2007; Sen et al., 2014). In Hoofdstuk 3, Intersectionaliteit bij gedetineerden wordt hier nog verder op ingegaan.

Bovenstaande problemen, zoals sociale en culturele isolatie, een voortdurend gevoel van onzekerheid en een gebrek aan informatie zorgen ervoor dat buitenlandse gedetineerden hun detentie moeizamer beleven (Lippens et al., 2009). Daarnaast is er ook een negatieve invloed op *het mentaal welzijn* van de gedetineerden. Daarbij moet nog rekening gehouden worden met een, dikwijls traumatische, voorgeschiedenis (Sen et al., 2014). Er is aangetoond dat de cijfers met betrekking tot depressie en problemen met mentaal welzijn hoger zijn bij buitenlandse gedetineerden. Onderzoek heeft verder uitgewezen dat buitenlandse gedetineerden een verhoogd risico lopen op suïcidaliteit en zelfverwonding (Bhui, 2009; Barnoux & Wood, 2013).

1.3. Hulp- en dienstverlening in de Vlaamse gevangenissen

1.3.1. Het internationale en nationale wettelijk kader

Over de jaren heen veranderde de functie van de gevangenis geleidelijk aan. Van een punitieve eenzame opsluiting zijn we naar een humanere detentievoering gegaan, waarbij opsluiting centraal staat, zonder dat er psychische of lichamelijke schade bij komt kijken (Claes, 2011; O'Donnell, 2016). Ook de wetgeving die de invulling van de detentie en de behandeling van gedetineerden betreft, werd aangepast aan het heersende tijdsbeeld.

Op internationaal vlak zijn er de Standaard Minimum Regels voor de Behandeling van Gedetineerden (United Nations, 1955). Deze werden in 2016 omgevormd tot de Nelson Mandela Rules (United Nations, 2016). Hierin wordt hoofdzakelijk gesteld dat alle gedetineerden beschouwd worden als burgers die hun rechten behouden. Er is slechts één specifiek artikel (art. 62.1) dat stelt dat buitenlandse gedetineerden gemakkelijk toegang moeten hebben tot diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van de staat waartoe ze behoren. De Europese Gevangenisregels daarentegen, gaan wel meer specifiek in op de situatie van buitenlandse gedetineerden. Hun specifieke situatie wordt erkend en er is oog voor hun bijzondere noden en behoeften (Council of Europe, 2006). Tenslotte is er de aanbeveling inzake buitenlandse gedetineerden in Europese gevangenissen, hierin wordt specifiek gevraagd aandacht te schenken aan buitenlandse gedetineerden en hun noden. Evenals aan participatie en inspraak van buitenlandse gedetineerden, zo moet de bibliotheek bijvoorbeeld voorzien zijn van lectuur die tegemoetkomt aan hun taalkundige en culturele voorkeuren (Council of Europe, 2012).

In Vlaanderen is de Vlaamse gemeenschap verantwoordelijk voor de hulp- en dienstverlening in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen. Het Decreet betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden, beschrijft dat elke Vlaamse legislatuur een strategisch plan moet opstellen. Dit ontwikkelt zich in 2015 tot het strategisch plan 2015-2020. Zowel het decreet als het strategisch plan maken geen expliciet onderscheid tussen buitenlandse of nationale gedetineerden. Het strategisch plan gaat wel trachten in te spelen op de individuele noden en behoeften van de diverse groep gedetineerden en wilt daarbij onder meer rekening houden met individuele factoren, zoals leeftijd, opleidingsniveau, kwetsbaarheden en taal (Gemengde Commissie, 2015).

1.3.2. Hulp- en dienstverlening en niet-Belgische gedetineerden

Uit voorgaand onderzoek naar participatie aan activiteiten in de gevangenis, blijkt dat de meeste Belgische gedetineerden deelnemen aan meer dan één activiteit. Bij buitenlandse gedetineerden liggen deze cijfers echter opvallend lager (Cowburn & Lavis, 2009; Brosens, De Donder, & Verté, 2013; Westrheim & Manger, 2014). Uit onderzoek blijkt dat anderstalige buitenlandse gedetineerden minder contacten hebben met de hulp- en dienstverlening binnen de gevangenis. Ze worden in hun deelname aan gevangenisactiviteiten veelal belemmerd door een taalbarrière (Van Haegendoren et al., 2001) of een gebrek aan informatie, dikwijls rechtstreeks gelinkt aan de taalproblemen (Snacken et al., 2004; Croux, Brosens, Vandeveldde, & De Donder, 2018). Dit resulteert voor deze populatie enerzijds in meer uren op cel en anderzijds in een hogere participatiegraad aan sportactiviteiten, waarbij taal een minder grote rol speelt (Van Haegendoren et al., 2001).

Volgens het onderzoek van Croux et al. (2018) zijn er een aantal barrières waardoor niet-Belgische gedetineerden belemmerd worden in hun deelname. Zo hebben de aangeboden activiteiten dikwijls beperkingen, zoals een gebrek aan boeken in de bibliotheek in een bepaalde taal. Tevens werd de staat van het materiaal en de infrastructuur aangegeven als een barrière. Ook zijn er soms te weinig cursussen aangepast aan de noden van deze groep gedetineerden. Verder hebben bepaalde activiteiten vaak een lange wachlijst, onder andere wegens een gebrek aan personeel of nalatigheid, waarbij een reactie op inschrijvingen van gedetineerden uitblijft. Aangezien het activiteitenaanbod per gevangenis verschilt (Gemengde Commissie, 2015), gaven gedetineerden de wachlijsten en het gebrek aan activiteiten aan als reden om overgeplaatst te worden naar een gevangenis met een uitgebreider activiteitenaanbod (Croux et al., 2018).

2. Intersectionaliteit: theorie versus praktijk

2.1. Intersectionaliteit onder de loep

De intersectionele theorie is een veelzijdige theorie. Het gevolg hiervan is dat ze niet gemakkelijk onder één noemer te brengen is. Hieronder volgt een uiteenzetting van de intersectionele theorie als een feministische identiteitstheorie die gebruikt wordt om discriminatie na te gaan.

De filosofie van intersectionaliteit, of kruispuntdenken, kwam impliciet reeds naar voren in 1851, in het gedachtegoed van Sojourner Truth. Zij viel toen, als zwarte vrouw, uit de boot binnen zowel de feministische-, als de zwarte burgerrechtenbeweging en kon zich met geen van beide

bewegingen identificeren (Potter, 2013). Truth werd een vrouwenrechtenactiviste, die pleitte voor een meer genuanceerde heterogene visie op vrouwen. Dankzij haar zijn meer zwarte vrouwenbewegingen begonnen strijden tegen meervoudige discriminatie (Nash, 2008).

Het concept intersectionaliteit stamt uit de feministische stroming. Door onderdrukking aan te kaarten werd ruimte gecreëerd om op te komen voor de positie van de zwarte vrouwen. Het betekende een belangrijke stap in het emancipatieproces. De term zelf dateert van eind jaren 1980 en is afkomstig van Kimberly Crenshaw (Van Mens-Verhulst & Radtke, 2009a). Crenshaw (1989) was gespecialiseerd in anti-discriminatiewetgeving en benadrukt met haar gedachtegoed de wisselwerking van onzichtbare aspecten die een benadeelde of juist geprivilegieerde positie kunnen creëren binnen de samenleving (Ella, z.d.; Wekker & Lutz, 2001).

De theorie van intersectionaliteit heeft de laatste jaren sterk aan populariteit gewonnen. Zo veel zelfs dat er tal van definities bestaan. Hankivsky (2014) stelde een overkoepelende omschrijving samen. Volgens haar is intersectionaliteit een begrip van de mens, gevormd door de interactie van verschillende sociale locaties. Deze interacties bevinden zich binnen een context van samenhangende machtsstructuren. Door deze machtsstructuren ontstaan er verschillende vormen van bevoorrechting of onderdrukking, afhankelijk van de kruisingen van verschillende categorieën die plaatsvinden binnen bepaalde machtsverhoudingen. *"Intersectionality is a practice of interrogating and understanding the role of identities, we must understand the social construction of major identities categorized within our societies"* (Potter, 2015, p8). De intersectionele theorie gaat mensen bekijken vanuit een multidimensionaal, dynamisch en complex kader en hangt bijgevolg onherroepelijk samen met de sociale identiteitstheorie. Iemands identiteit bestaat namelijk uit een kruispunt van kenmerken uit verschillende categorieën die gelijktijdig aan de orde zijn (Goris, 2012). Deze categorieën doorkruisen elkaar, overlappen en vormen zo samen iemands identiteit. De intersectionele theorie gaat na hoe sociale en culturele categorieën met elkaar verweven zijn. Doorgaans worden de relaties tussen verschillende categorieën, ook wel deelidentiteiten genoemd, zoals onder meer geslacht, ras, etniciteit, klasse, nationaliteit en seksuele voorkeur, onderzocht (Knudsen, 2006).

Er moet stilgestaan worden bij het feit dat elk van deze deelidentiteiten en machtsdynamieken binnen de intersectionele theorie het voorwerp van verandering kunnen zijn (Cheliotis & Liebling, 2006). Ze variëren afhankelijk van tijd en geografische ruimte, of van waarden en normen eigen aan een bepaalde samenleving of context (Hankivsky, 2014). In de context van de strafrechtsprocedure, moeten bijvoorbeeld de onuitgesproken, gehanteerde normen en waarden

in het achterhoofd gehouden worden. Zo gaat het doorgaans om de veroordeling van mensen die behoren tot een lagere maatschappelijke klasse, gezien bedrijfs- en staatsmisdrijven nog steeds grotendeels onopgemerkt blijven (Green & Ward, 2004; Farrant, 2009).

Intersectionaliteit verwijst naar een probleem van meervoudige discriminatie (Crenshaw, 1989) en profileert zich als theorie die nagaat op welke vlakken personen gediscrimineerd worden. Afhankelijk van de deelidentiteiten die deel uitmaken van iemands identiteit en de context waarin ze zich bevinden, zal een persoon dus meer of minder discriminatie ervaren (Farrant, 2009).

2.2. Intersectionaliteit in onderzoek

Er bestaan volgens Lutz (2002) 14 dimensies of assen op basis waarvan men een maatschappelijke positie toegewezen krijgt, zoals gender en etniciteit, maar ook klasse, seksualiteit, leeftijd, gezondheid, Deze 14 assen heeft ze vervolgens voor de gemakkelijker onderverdeeld in drie groepen, waarbinnen elke as een plaats heeft. Ze maakt zo een onderscheid tussen lichaamsgeoriënteerde assen, maatschappelijk of ruimtelijk georiënteerde assen en economische georiënteerde assen (Lutz & Wenning, 2001).

Bijgevolg bevindt elk individu zich op een kruispunt van statische of dynamische deelidentiteiten. Ze zijn over het algemeen normafhankelijk, wat wil zeggen dat zij afhangen van de heersende normen binnen een bepaalde samenleving en bijgevolg diverse machtsverschillen met zich meebrengen (Wekker & Lutz, 2001). Intersectionaliteit is zodoende omgevormd tot een identiteitstheorie, die gebruikt wordt als een analyse-instrument om de sociale positionering van individuen na te gaan (Lutz, 2002).

Hoe meer deelidentiteiten elkaar doorkruisen, hoe complexer de analyse van de veelvuldige deelidentiteiten. Ook in onderzoek komt het complexiteits- en haalbaarheidsvraagstuk van een intersectionele analyse aan bod (Saudelli, 2019). Van Mens-Verhulst en Radtke (2009b) vinden het te vroeg om intersectionaliteit te betrekken in onderzoek en interventies. Ze vergelijken het met het paard van Troje: intersectionaliteit brengt een complexiteit met zich mee, "*waarvan nog niet duidelijk is hoe die moet worden gehanteerd*" (p6). Daarnaast is de complexiteit ervan evenmin hanteerbaar in hulpverlening en interventies. De gewenste wetenschappelijke evidentie en effectiviteitsmetingen laten alsnog op zich wachten.

3. Intersectionaliteit bij gedetineerden

In het derde deel van deze literatuurstudie wordt de intersectionele theorie in verband gebracht met het gevangeniswezen en de meest voor de hand liggende deelidentiteiten. Hiervoor werd onder andere beroep gedaan op voorgaand onderzoek dat participatie in verband bracht met gedetineerdenkenmerken en deelidentiteiten.

Over het algemeen zijn er een aantal gelijkenissen tussen de intersectionele theorie en het importmodel van Irwin en Cressey (1962). Met dit model wordt bedoeld op een aantal eigenschappen of kenmerken, waaronder deelidentiteiten, die al aanwezig waren bij gedetineerden en waarmee ze het gevangeniswezen betreden, zoals ras, leeftijd en gender (Cao, Zhao, & Van Dine, 1997). Er wordt met andere woorden rekening gehouden met de eigenheid van gedetineerden en de invloed van buitenaf. Daarnaast is het gevangeniswezen volgens Sykes (1958) doordrongen van hiërarchische- en machtsrelaties. De gedetineerden die op het kruispunt van de deelidentiteiten nationaliteit, ras, etniciteit en sociale klasse aan het kortste eind trekken, maken doorgaans deel uit van de onderkant van deze hiërarchische opdeling. Ze hebben ontoereikend kapitaal om zich een vermogende plaats toe te eigenen. Het is zeer moeilijk een onderscheid te maken tussen de oorzaken die mee aan de basis liggen van deze positie. Doorgaans wordt deze positie echter geïmporteerd vanuit de maatschappij. Bepaalde kenmerken, zoals een taal- of economische barrière, worden dan binnen de gevangensmuren uitvergroet, wat gedetineerden dikwijls in een nog moeilijkere positie brengt (Owen, Wells, & Pollock, 2017).

Het meeste onderzoek dat een gevangenispopulatie bekijkt vanuit een intersectionele bril, legt de focus op vrouwelijke gedetineerden. Deze studies gaan doorgaans uit van de "*triple-*" of "*multiple jeopardy*", namelijk het samengaan van discriminatie op vlak van ras, klasse en gender (Salisbury & Van Voorhis, 2009, p452). Volgens Potter (2013) versterken de stigma's van gender, ras en sociale klasse elkaar. Dit principe wordt ook wel de 'multiplicatieve identiteit' genoemd, waarbij alle categorieën, of deelidentiteiten binnen een identiteit elkaar versterken en een holistische eenheid vormen (Wing, 1997). Salisbury en Van Voorhis (2009,) gaan hier verder op in en menen dat achter de "*triple jeopardy*" (p542) veel meer schuilt. Vanuit dit uitgangspunt onderzochten ze vrouwelijke gedetineerden die op drie bovengenoemde vlakken gediscrimineerd werden. Ze ontdekten zo dat het kruispunt van gender, ras en klasse bij elk van deze vrouwen voor andere schrijnende effecten, zoals trauma's en disfunctionele copingmechanismen zorgde. Er was bij de meesten onder hen sprake van een klein sociaal netwerk, schadelijke relaties en moeilijke zorg voor hun kinderen, die zich dikwijls in het systeem van de jeugdzorg bevonden. Een radicale visie hierop

gaat ervanuit dat vrouwen met een drievoudig stigma vaak geen of slechts beperkte keuzemogelijkheden of agency hebben (Bosworth, 1999). Het lijkt bijna onoverkomelijk en banaal dat deze gemarginaliseerde populatie in de gevangenis terecht komt (Richie, 2004).

Cowburn, Lavis en Bird (2010) verrichtten onderzoek naar het welzijn van gedetineerden uit minderheidsgroepen en hoe zij het gevangenisleven ervaren. Ze houden in hun onderzoek rekening met onder meer categorieën zoals leeftijd, geslacht, ras, geloof en seksuele geaardheid. Uit het onderzoek komt duidelijk naar voren dat minderheidsgroepen zich niet veilig voelen binnen de gevangensmuren. Daarnaast zijn er ook meer conflicten in de relaties tussen gedetineerden uit minderheidsgroepen (waaronder gedetineerden met een andere nationaliteit) en het personeel. Zo percipiëren ze doorgaans meer discriminatie op basis van hun etnische en/of raciale deelidentiteiten, vooral op vlak van de toewijzing van middelen of privileges.

Ander gevangenisonderzoek naar participatie van gedetineerden aan activiteiten ondervond dat de participatie onevenredig verdeeld was op basis van verschillende deelidentiteiten. Zo nemen meer jonge dan oude gedetineerden (Lewis & Meek, 2012) en meer mannen dan vrouwen (Meek, 2014) deel aan sportactiviteiten.

In een ander onderzoek gingen Cowburn en Lavis (2009) op zoek naar verklaringen voor de ondervertegenwoordiging van gedetineerden uit etnische minderheidsgroepen in de participatie aan gevangenisprogramma's gelinkt aan delictgedrag. Enerzijds komt naar voren dat de nominatieprocedure waarbij gedetineerden geselecteerd worden om deel te nemen niet helemaal objectief verloopt. Anderzijds namen de gedetineerden langs hun kant niet deel om verschillende redenen. Ten eerste voelden ze zich vaak gemarginaliseerd, onbegrepen of gediscrimineerd bij gevangenisprogramma's, daarnaast vonden ze de inhoud van deze programma's niet altijd even relevant in hun situatie. Verder gaven ze aan dat het personeel onvoldoende kennis had van hun cultuur of achtergrond. Uit het onderzoek kwam wel naar voren dat de populatie gedetineerden uit etnische minderheden daarentegen wel excessief deelnam aan sportactiviteiten. Bosworth en Carrabine (2001) geven de mogelijkheid dat sport de gedetineerdenpopulatie in staat stelt culturele grenzen te overschrijden.

Het onderzoek van Joseph (2006) haalt aan dat intersectionaliteit helpt om gedurende een onderzoek een beter zicht te krijgen op de onderliggende dynamieken in een bepaalde context, in dit geval de gevangeniscontext. Aangezien het gevangeniswezen doorgaans gericht is op een voornamelijk blanke en mannelijke populatie, ervaren personen die niet aan dit beeld voldoen het

meeste moeilijkheden. Vrouwelijke buitenlandse gedetineerden krijgen dan weer meer met minachting en racisme te maken.

Afhankelijk van het kruispunt van hun deelidentiteiten worden gedetineerden meer of minder benadeeld of gediscrimineerd (Bhui, 2009). In de gevangeniscontext kan deze discriminatie openlijk, direct, of verborgen, indirect, gebeuren (Farrant, 2009). Voorbeelden van deelidentiteiten waarbij openlijke discriminatie van toepassing is, zijn ras, huidskleur of religie. Buitenlandse gedetineerden die er anders uitzien, percipiëren het gevangenisleven doorgaans negatiever dan buitenlandse gedetineerden die er niet anders uitzien. Zij hebben over het algemeen een grotere kans om direct gediscrimineerd te worden (Snacken et al., 2004) zowel door meestal blanke medegedetineerden, als het personeel. Daarnaast ervaren ook gedetineerden die uitgesproken religieus zijn, bijvoorbeeld moslims, het gevangenisleven negatiever (Bhui, 2009). Als het om directe discriminatie gaat, gaat het doorgaans om verbale pesterijen of intimidatie (Cheliotis & Liebling, 2006). Indirect komt discriminatie het meest naar voren in functie van de positie die gedetineerden toebedeeld krijgen in de penale hiërarchie. Zo krijgen ze minder vlug een vertrouwenspost toegekend, zoals bijvoorbeeld die van een fatik of diender (Snacken et al., 2004). Niettemin kwam in het onderzoek van Phillips (2012) naar voren dat openlijk racisme en/of openlijke discriminatie volledig onaanvaardbaar worden gevonden onder gedetineerden. Degenen die openlijk beledigen of discrimineren, kunnen op afkeuring van andere gedetineerden rekenen. De spanningen zijn echter nooit ver weg en het afkeuren van discriminatie beperkt zich slechts tot de directe of openlijke gedragingen. Onder de oppervlakte zijn nog steeds verborgen raciale spanningen aanwezig (Earle, 2016).

Volgens het onderzoek van Bhui (2009) maakt een kruispunt van deelidentiteiten iemand meer of minder kwetsbaar in de context van het gevangeniswezen. Het is echter nog niet duidelijk hoe de wisselwerking van verschillende deelidentiteiten gedetineerden beïnvloeden in hun doen of laten, zoals bijvoorbeeld in hun participatie aan gevangenisactiviteiten (vb. educatie, sport, bibliotheek). Deze masterproef zal daarom meer specifiek de relatie tussen de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden en hun mate van participatie aan gevangenisactiviteiten nagaan. Het is daarnaast ook belangrijk aandacht te besteden aan uitsluiting van bepaalde gedetineerden(groepen) en wat er aan de basis ligt van deze uitsluiting (Brosens, Croux, Vandeveld, Claes, & De Donder, 2017).

4. Onderzoeksvragen

De niet-Belgische gedetineerdenpopulatie is een zeer heterogene populatie, met specifieke deprivaties, noden en behoeften (Lippens et al., 2009). Vanwege de vele culturele- en taalbarrières die ze ervaart (Snacken et al., 2004), is er dikwijls sprake van (on)bewuste achterstelling van deze groep gedetineerden (Cheliotis & Liebling, 2006). Het gevangeniswezen gaat immers nog te veel uit van een homogene, monoculturele populatie (Westrheim & Manger, 2014). Omwille van verschillende barrières worden buitenlandse gedetineerden sociaal meer geïsoleerd en blijven ze over het algemeen meer onder de radar (Bhui, 2009). Zo participeren ze minder aan gevangenisactiviteiten (Westrheim & Manger, 2014) en maken ze minder gebruik van de voorziene hulpverlening in de gevangenis (Snacken et al., 2004). Bovendien komt er uit onderzoek ook naar voren dat ze vaker het slachtoffer zijn van discriminatie en racisme (Cheliotis & Liebling, 2006). Er is echter een gebrek aan onderzoek naar de algemene belevingen en/of ervaringen van de groep buitenlandse gedetineerden. De intersectionele theorie biedt een kader voor het analyseren van de aard van de discriminatie die openlijk of verborgen aan de gang is (Farrant, 2009), maar ook hier is gevangenisonderzoek schaars. Hoewel in bepaalde onderzoeken de link tussen geslacht, leeftijd, ras of etniciteit en deelname aan activiteiten reeds werd gelegd (Cowburn & Lavis, 2009; Lewis & Meek, 2012; Meek, 2014), werd nagelaten hierin expliciet de relatie met de intersectionele theorie te onderzoeken. Daarnaast is er ook weinig zicht op de wisselwerking van de deelidentiteiten. Bijgevolg is er nood aan de ervaringen van niet-Belgische gedetineerden en hoe zij door middel van hun verschillende deelidentiteiten, het al dan niet participeren aan activiteiten ervaren in de gevangenis.

Deze masterproef zal bijgevolg volgende onderzoeksvragen hanteren:

1. Welke deelidentiteiten, van niet-Belgische gedetineerden, zijn waarneembaar in het Belgische gevangeniswezen?
2. Wat is de relatie tussen de deelidentiteiten waarover niet-Belgische gedetineerden beschikken en hun deelname aan gevangenisactiviteiten?
3. In welke mate percipiëren niet-Belgische gedetineerden discriminatie en ongelijkheid op basis van hun deelidentiteiten?

Deel 2: Data & Methode

1. Deelnemers

De onderzoekspopulatie in dit onderzoek bestaat uit niet-Belgische gedetineerden. Dit zijn gedetineerden zonder de Belgische nationaliteit (Snacken, 2007). Aangezien dit onderzoek deel uitmaakt van een groter geheel, namelijk het FIP²-project (Foreigners' Involvement and Participation in Prison), was toestemming van het Belgische Directoraat-Generaal Penitentiaire Inrichtingen (DG EPI) reeds verkregen in een eerder stadium van het onderzoek (Croux, Brosens, Vandeveld, De Donder, & Claes, 2019).

Vier gevangenissen werden geselecteerd op basis van een aantal selectiecriteria, zoals een onderscheid tussen strafinrichtingen en arresthuizen, het aantal gedetineerden per gevangenis en aanwezige projecten voor buitenlandse gedetineerden. Er werd geopteerd voor de gevangenissen van Dendermonde, Wortel, Leuven-Hulp en Gent. Het selecteren van de respondenten binnen elke gevangenis verliep opnieuw via bepaalde selectiecriteria, waarbij het de bedoeling was een zo divers mogelijke populatie te bekomen. Er werd gestreefd naar diversiteit op vlak van leeftijd, taal, detentieduur en nationaliteit. Er werd gebruik gemaakt van verschillende selectieprocedures per gevangenis. Zo werd er bijvoorbeeld in een gevangenis geselecteerd door een penitentiair bewakingsagent en in een andere gebeurde de selectie at random via data van de SIDIS Suite databank, een databank met gegevens van gedetineerden (Croux et al., 2019).

Het rekruteren van de gedetineerden uit de geselecteerde poel in elke gevangenis verliep aan de hand van rekruteringsbrieven, die vertaald werden in negen talen, waaronder Arabisch, Turks en Russisch. Deze brieven werden zeer laagdrempelig voorgesteld, onder meer aan de hand van simpele zinnen en symbolen (zie bijlage I). De deelnemers werden daarnaast ook gerekruteerd aan de hand van face-to-face-contact. (Croux et al., 2019). Uiteindelijk werden er in totaal 51 individuele diepte-interviews afgenomen, waarvan er 25 in dit onderzoek worden opgenomen. De overige interviews werden verdeeld over de andere studenten die alsook deelnemen aan het project.

De leeftijden van de respondenten in dit onderzoek vallen tussen 21 en 50 jaar. Van de 25 respondenten, zijn er drie vrouwelijke deelnemers, de rest is allemaal mannelijk. In totaal konden 20 verschillende nationaliteiten vastgesteld worden tussen de deelnemers, waarvan één dubbele nationaliteit. Er werd in negen interviews gebruik gemaakt van een tolk. Tabel 1 hieronder geeft de deelnemers meer overzichtelijk weer.

Tabel 1: Overzicht deelnemers

Label	Gevangenis	Nationaliteit	Leeftijd	Geslacht	Tolk
R1	1	Roemenië	42	Man	Nee
R2	1	Roemenië	45	Man	Nee
R3	2	Bulgarije	26	Vrouw	Ja
R4	3	Irak	35	Man	Nee
R5	4	Tunesië-Italië	24	Man	Nee
R6	3	Tunesië	35	Man	Nee
R7	1	Vietnam	42	Man	Ja
R8	2	Nederland	47	Vrouw	Nee
R9	2	Suriname	21	Vrouw	Nee
R10	3	Nederland	47	Man	Nee
R11	3	Afghanistan	25	Man	Nee
R12	4	Syrië	22	Man	Ja
R13	4	Egypte	24	Man	Ja
R14	4	Egypte	30	Man	Ja
R15	4	Egypte	29	Man	Ja
R16	2	Litouwen	50	Man	Ja
R17	1	Roemenië	21	Man	Ja
R18	1	Rusland	41	Man	Ja
R19	1	Frankrijk	32	Man	Nee
R20	2	Palestina	23	Man	Nee
R21	2	Angola	23	Man	Nee
R22	2	Marokko	34	Man	Nee
R23	3	Guinee	36	Man	Nee
R24	4	Kosovo	37	Man	Nee
R25	4	Slovakije	31	Man	Nee

2. Algemeen onderzoeksopzet

Er werd in dit onderzoek data verzameld aan de hand van individuele diepte-interviews met buitenlandse gedetineerden, waarbij gebruik werd gemaakt van de onderzoeksmethode Appreciative Inquiry, of waardierend onderzoek. Zoals hierboven reeds vermeld, gebeurde de dataverzameling meer concreet aan de hand van 25 interviews van niet-Belgische gedetineerden verspreid over vier gevangenissen. De interviews werden afgenomen in de loop van maart en april 2018, door twee onderzoekers en twee thsisstudenten van de VUB. Het kortste interview duurde 31 minuten, het langste 125 minuten. Wanneer de respondenten de talen van de onderzoekers, Nederlands, Engels, Frans of Turks, niet spraken, werd er samengewerkt met tolken. Uitzonderlijk trad eenmalig een penitentiaire beambte op als tolk. De vertaling van dit interview gebeurde niet letterlijk en de beambte gaf eigen verduidelijkingen bij de antwoorden van de respondent (Croux et al., 2019). Deze werden ook meegenomen in het uitschrijven van het interview.

2.1 Onderzoeksmethode

2.1.1 Appreciative Inquiry

Deze methode focust hoofdzakelijk op sterktes en positieve ervaringen in het kader van organisatorische veranderingen en ontwikkelingen in een bepaalde setting. Het is een onderzoeksperspectief dat erop uit is om sociaal-organisatorische settings te leren begrijpen en onderzoeken (Kadi-Hanifi et al., 2014). Uit eerder onderzoek is reeds gebleken dat deze methode tevens succesvol toegepast kan worden in een penitentiaire context (Liebling, Price, & Elliott, 1999). Appreciative Inquiry laat gedetineerden toe om vrijuit over hun ervaringen in de gevangenis te spreken, positief of negatief. De vragen werden echter met een positieve ondertoon gesteld en gaan uit van een focus op goede ervaringen, in plaats van te vertrekken vanuit een probleemstelling. Specifiek voor deze onderzoeksmethode bij interviews, zijn de 'droomvragen', waarbij de geïnterviewde zijn fantasie mag gebruiken bij het beantwoorden ervan (Cowburn & Lavis, 2013).

Voorbeelden van zo'n vragen in dit onderzoek zijn: 'Als je één wens hebt van een activiteit die je graag zou willen doen hier in de gevangenis, wat zou dat zijn?' en 'Hoe ziet de ideale toekomst er voor jou uit als je vrijkomt?'. De vragen die door middel van deze methode worden ingezet, zijn bedoeld om een dialoog aan te gaan. Een vraag naar goede ervaringen kan bijgevolg een opening zijn om het ook over slechte ervaringen en mogelijke alternatieven hiervoor te hebben (Cowburn & Lavis, 2013).

2.1.2 Intersectionaliteit

Hankivsky (2014) stelde een aantal principes samen die de uitgangspunten van intersectionaliteit in onderzoek bevorderen: (1) kruisende categorieën, (2) een gelaagde analyse, (3) machtspectief, (4) reflexiviteit, (5) tijd en ruimte en (6) diversiteit aan kennis. Deze worden zoveel mogelijk meegenomen gedurende de analyse van de interviews.

Verder is het enorm belangrijk de hoeveelheid en soorten categorieën waarbinnen gewerkt wordt en waarmee onderzoekseenheden zich identificeren, duidelijk vast te leggen. Hoewel de kracht van het kwalitatief onderzoek in de openheid voor het onvoorspelbare ligt, moet hier ingeboet worden op het aantal categorieën die gecreëerd kunnen worden (Christensen & Jensen, 2012). De interviews werden enerzijds grotendeels geanalyseerd op basis van de drie categorieën van Lutz & Wenning (2001), onderverdeeld in de drie groepen die hierboven reeds voorgesteld werden (zie: 2.2. Intersectionaliteit in onderzoek, pag13). Anderzijds werd er nog een vierde categorie toegevoegd die meer focuste op het gedetineerdenprofiel en de belevingswereld van gedetineerden.

3. Materiaal

De interviews werden afgenomen aan de hand van een semi-gestructureerd interviewschema. Dit houdt in dat er een lijst met vragen en/of thema's voorhanden is, maar dat de onderzoeker hiervan mag afwijken. Om het interviewschema samen te stellen werd gebruikt gemaakt van de onderzoeksmethode Appreciative Inquiry, waardoor de vragen grotendeels de focus legden op positieve ervaringen en op verandering. Zo werd de beste activiteit bevraagd en er werd gepolst naar het ideale aanbod of de ideale dagbesteding.

De focus lag op de ervaringen en noden van niet-Belgische gedetineerden en hun participatie aan activiteiten in de gevangenis. Het interviewschema bestond uit vijf globale thema's, waarbij informatie over de respondent, vragen over participatie en de noden van de respondenten, vragen over sociale contacten en ondersteuning, re-integratie en toekomstperspectieven aan bod kwamen. Het interviewschema kan teruggevonden worden in bijlage (zie bijlage II).

4. Analyseprocedure

De individuele diepte-interviews werden opgenomen en achteraf letterlijk uitgetypt. Een voorbeeld van een interview is terug te vinden in bijlage (zie bijlage III). Bij een van de interviews liep er iets mis met het audiobestand, dit interview kon dus niet letterlijk uitgetypt worden. Er werd

een uitgebreide samenvatting van het interview gemaakt die tevens gebruikt kan worden voor de analyse. De overige 24 interviews werden wel volledig getranscribeerd.

De labellijst, waarmee gecodeerd werd, werd opgesteld op basis van a priori-informatie over intersectionaliteit en het gevangenisleven, afgewisseld met inductieve informatie vanuit de interviews. De labels dienen om stukken uit de tekst te coderen en aan te geven waarover een bepaald deel juist handelt (Baarda et al., 2013). Dit opdat er in de data thematisch naar verbanden kan gezocht worden. In het volgende hoofdstuk worden deze labels uitgebreid toegelicht aan de hand van de resultaten van de interviews.

Vervolgens werden de interviews geanalyseerd aan de hand van het kwalitatieve analyseprogramma MaxQDA. Het analyseren van de interviews verliep meer concreet in drie stappen. Ten eerste aan de hand van een brede exploratiefase, waarbij ieder tekstfragment werd bekeken en, indien relevant, werd gecodeerd met beschrijvende labels uit de hierboven beschreven labellijst. Tijdens deze fase werd de data voornamelijk verkend en gecodeerd. Hierna volgde de specificatie, waarbij de beschrijvende labels vergeleken en ondergebracht werden in een gegroepeerde lijst met meer concrete hoofd- en sublabels (Baarda et al., 2013; Verhoeven, 2018). Tenslotte werd de bruikbare data teruggekoppeld naar de onderzoeksvragen.

Deel 3: Onderzoeksresultaten

Deel drie geeft de resultaten uit het kwalitatief onderzoek weer. In dit onderdeel wordt de volgorde van de onderzoeksvragen aangehouden. Eerst komen de verschillende deelidentiteiten aan bod. Vervolgens de relatie van de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden met de participatie aan activiteiten in de gevangenis. Tenslotte worden de thema's rond discriminatie en ongelijkheid op basis van de deelidentiteiten behandeld.

1. Deelidentiteiten

In dit deel wordt gekeken welke deelidentiteiten voorkwamen bij de verschillende respondenten. De onderverdeling van de deelidentiteiten werd deels overgenomen van de categorisering van Lutz & Wenning (2001), daarnaast werd er nog een categorie detentiegerelateerde deelidentiteiten toegevoegd.

1.1 Lichaamsgeoriënteerde deelidentiteiten

Over het algemeen werden er bij alle gedetineerden verschillende lichaamsgeoriënteerde deelidentiteiten opgemerkt, zoals leeftijd, ras, seksualiteit, geslacht en gezondheid. Een vanzelfsprekende deelidentiteit is **leeftijd**. De meerderheid van de gedetineerden vielen in de categorie binnen 20-29. Verschillende gedetineerden vielen binnen de categorie 30-39. Enkel vielen binnen de categorie 40-49. Slechts één gedetineerde behoorde tot de categorie van 50+.

Een volgende deelidentiteit is **ras**. Ras werd hier puur op basis van fysieke criteria gedefinieerd, zoals huidskleur en gelaatstrekken (Cowburn et al., 2010). Desalniettemin kende in geen enkel interview iemand zichzelf uiterlijke kenmerken toe. Andere groepen gedetineerden werden wel onderscheiden op basis van hun huidskleur, bijvoorbeeld: "*les blancs et les caramels et les noirs*" (R11, G3). Dit gebeurde echter meer om de nadruk te leggen op gelijkheid of tolerantie, dan om te discrimineren.

Zowel de deelidentiteiten **seksualiteit**, als **geslacht** kwamen niet expliciet aan bod in de interviews. Er werden drie vrouwelijke en 22 mannelijke respondenten opgenomen in de masterproef. De drie vrouwelijke gedetineerden verbleven in dezelfde gevangenis. Er werden geen nadrukkelijke verschillen teruggevonden binnen de categorie geslacht. De deelidentiteit geslacht had dus op het eerste zicht weinig relevantie als deelidentiteit.

Wat seksualiteit betreft, kwam tussen de lijnen aan bod dat de meeste gedetineerden heteroseksueel zijn. Het merendeel van de gedetineerden had een vriend, vriendin, man of vrouw.

Een kleine minderheid was vrijgezel. In enkele interviews kwamen relaties of partners niet expliciet aan bod.

De categorie gezondheid kon opgesplitst worden in fysieke en mentale gezondheid. De **fysieke gezondheid** was voor het overgrote merendeel van de gedetineerden enorm belangrijk: *"Mijn gezondheid das de eerste plaats. Dat moet in orde moet zijn."* (R24, G4). Samengevat, ging dit voor hen over het algemeen gepaard met sporten, conditie, daglicht, gezonde lucht, persoonlijke hygiëne, voeding en gewicht. Bijna alle respondenten behielden het liefst zelf de controle over de verzorging van hun lichaam, dit deden ze door middel van sport of het aanpassen van hun voedingspatroon. Daarnaast ging gezondheid voor sommigen hand in hand met ziekte. Ook met hun **mentale gezondheid** waren vrijwel alle gedetineerden gepreoccupeerd. De combinatie van een gebrek aan keuzevrijheid, een gebrek aan vrijheid om te gaan en te staan naar believen en een stressvolle omgeving was voor gedetineerden uit alle gevangenissen moeilijk. Om deze reden was roken in alle gevangenissen een manier om de stress te verlagen. De meningen hierover waren echter verdeeld, sommigen vonden immers dat de dokter een belangrijkere rol moet spelen om roken tegen te gaan. Daarnaast ervoeren sommigen een tekort aan (informatie over) mogelijkheden tot hulpverlening: *"Een tijd geleden heeft een vriend van hem zichzelf opgehangen in de gevangenis. Hierover zou hij graag praten. Dat is nodig om niet zot te worden."* (R4, G3). Ook de samenhang tussen de fysieke en mentale gezondheid kwam aan bod. Zo werd bewegen dikwijls in één adem zowel stressverlagend, als goed voor het lichaam genoemd.

1.2 Maatschappelijk/ruimtelijk georiënteerde deelidentiteiten

Deze categorie deelidentiteiten betreft identiteiten die een plaats in de (maatschappelijke) ruimte aanduiden, zoals verblijfsstatuut, nationaliteit, etniciteit, taal en religie. Wat **verblijfsstatuut** betreft, heeft de meerderheid van de gedetineerden geen recht op verblijf en konden ze erop rekenen dat ze na hun detentie moeten terugkeren naar hun thuisland. Dit joeg verschillende respondenten angst aan, velen waren immers van plan hun toekomst in België door te brengen. Sommigen woonden hier al jaren en waren van plan om na hun detentie hier hun leven terug op te pikken, onafhankelijk van hun verblijfsstatuut. Verschillende gedetineerden onder hen gaven aan een Belgische vriendin of vrouw te hebben, zij hadden geen schrik van hun verblijfsstatuut. Anderen kwamen van andere landen of continenten en zagen in België potentieel voor hun toekomst. Een enkeling was van plan een Belgische inburgeringscursus te volgen. Meerdere respondenten wilden hun oorspronkelijke plan doorzetten en in (West-)Europa blijven. Sommigen

onder hen hadden immers reeds een verblijfsvergunning in een ander Europees land aangevraagd en waren er hun leven reeds beginnen opbouwen, vooraleer ze in het Belgische gevangeniswezen terechtkwamen. Sommigen die hier reeds langere tijd woonden, koesterden ondertussen wrok tegenover België en het strafrechtssysteem en waren van plan terug te keren naar hun thuisland: *"Ik wil België verlaten (...). Nooit meer terugkomen"* (R1, G1). Daarnaast riep het verblijfsstatuut bij respondenten uit verschillende gevangenissen veel frustratie op. Ze ervoeren onrechtvaardigheid op het vlak van re-integratie en uitgaanspersmissies.

Er werd een totaal van 20 verschillende **nationaliteiten** vastgesteld. Er werd door velen het onderscheid Belgen en niet-Belgen gemaakt. Daarnaast gaven sommigen aan dat ze liever hun tijd bij landgenoten doorbrachten, daar voelden ze zich vertrouwd bij.

Etniciteit verwees, in tegenstelling tot ras, naar geschiedenis, traditie of geloofsovertuiging (Cowburn et al., 2010) en omvatte hier tevens de deelidentiteiten cultuur, noord-zuid en afkomst. De meeste gedetineerden hadden geen moeite met refereren naar een etnische achtergrond. Zo kwamen onder meer verwijzingen als *"Balkanlander"* (R1, G1), *"zigeuners"* (R5, G4) en *"les musulmans"* (R20, G2) aan bod. Ofschoon veel gedetineerden aangaven tolerant te zijn voor de etniciteit of cultuur van anderen. Er werd door sommige gedetineerden een onderscheid aangegeven tussen continenten. Dit onderscheid behoorde tot de deelidentiteit noord-zuid, waarbij de gebruiken in het Westen in sterk contrast werden gesteld met die uit de derde wereld en ontwikkelingslanden:

Par exemple je travaille en France, il y a des normes de qualités (...). Ici il y a des détenus qui viennent de certains pays où c'est le tiers monde, il n'y a peut-être pas le port du casque, des chaussures de sécurité, le gilet jaune, ils sont habitués à travailler comme ça. (R19, G1)

Het merendeel van de respondenten gaf aan **religieus** te zijn en binnen de gevangenis zijn geloof te belijden. Er werden verschillende christenen, waaronder orthodoxe en protestantse, en moslims onderscheiden. In een kleine minderheid van de interviews kwam religie niet aan bod en een nog kleiner aantal gedetineerden gaf aan ongelovig te zijn. Religie speelde voor velen een belangrijke rol tijdens hun detentie en had tevens een invloed op hun welzijn: *"I pray I pray I pray I pray and the stress go little little bit down"* (R2, G1). Al gaven velen aan te kampen met een gebrek aan middelen om hun geloof op een correcte manier te kunnen belijden: *"natuurlijk in ramadan, we kunnen niet volledig rekenen op het eten hier in de gevangenis. En natuurlijk met het eten hier je kan geen ramadan doen, daarom je moet aankopen doen en boodschappen"* (R15, G4).

Tot slot is **taal** een van de belangrijkste deelidentiteiten bij niet-Belgische gedetineerden. Een respondent stelde: *"de taal is de sleutel voor alles, als je die taal spreekt dan hier is geen grenzen hier"* (R13, G4). Over het algemeen was Nederlands de meest gehanteerde taal in alle gevangenissen tussen gedetineerden en het personeel, op vlak van zowel mondelinge als schriftelijke communicatie. Buitenlandse gedetineerden uit Nederland en Suriname waren op dit vlak bevooroordeeld. Een heel aantal respondenten ondervond hier problemen mee. Frans en Engels waren in contact met het personeel minder gebruikelijk, maar werden, afhankelijk van het gevangenispersoneel, getolereerd: *"il y a des chefs ici, tu parles avec lui en Français et ils ne te répondent pas, il faut que tu parles Nederland [sic]"* (R20, G2). Een aantal respondenten gaven echter aan geen van bovenstaande talen te spreken. Zij waren afhankelijk van de bereidwilligheid van hun medegedetineerden, voor gesproken of geschreven vertalingen. Verschillende meertalige respondenten gaven aan hun medegedetineerden te helpen bij het vertalen. Onderling communiceerden respondenten op alle mogelijke manieren, in verschillende talen en non-verbaal. Soms groepeerden gedetineerden zich onderling meer op basis van taal, vaak gepaard gaand met nationaliteit: *"j'ai deux amis de mon pays qui parlent la même langue. C'est ici en promenade que je vois mes amis Afghans"* (R11, G3).

1.3 Economisch georiënteerde deelidentiteiten

Op het vlak van economische deelidentiteiten gaat het hier voornamelijk over bezit of financiële middelen en maatschappelijke ontwikkeling of scholing. Het merendeel van de respondenten gaf aan in de gevangenis te (willen) **werken** voor uiteenlopende redenen. Ten eerste om het telefonisch familiecontact te kunnen financieren, verschillende respondenten gaven immers aan dat dit enorm kostelijk is: *"Met 20 euro kan [ik] 2-3 minuten naar mijn familie bellen, maar da's beter als ik helemaal werk ik kan meer, langer euh bellen en ook om voedsel te kopen, eten."* (R13, G4). Ten tweede werd door meerdere respondenten aangegeven dat het belangrijk is om te werken om te kunnen voorzien in eigen levensmiddelen, zoals melk of brood, en voornamelijk sigaretten of tabak. Een respondent die reeds veroordeeld was, gaf tevens aan zijn boetes af te betalen, aan de hand van een afbetalingsplan.

Wat **scholing** of maatschappelijke ontwikkeling betreft, behaalde een minderheid van de respondenten een middelbaar of hoger diploma. De meerderheid ging niet meer dan 10 jaar naar school, zonder de jaren van de kleuterschool. Vooral voor de twintigers was een middelbaar diploma belangrijk. Degenen die geen diploma behaalden en al wat ouder waren, vonden het echter alsnog

relevant een beroepsopleiding te doen om een certificaat te behalen. Alles stond in het teken van het opbouwen van een leven na detentie.

1.4 Detentiegeoriënteerde deelidentiteiten

Om de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden in deze masterproef kracht bij te zetten, nog een categorie detentiegerelateerde deelidentiteiten toegevoegd, zoals onder andere het aantal keer in detentie, de detentieduur en hechtenistitel.

De meeste gedetineerden, met uitzondering van twee, zaten voor de eerste **keer in de gevangenis**. Een gedetineerde die voor de tweede keer in de gevangenis zit, vertelde het leuk te vinden zijn vrienden van vroeger terug te zien. Velen werden gedurende hun detentie overgeplaatst naar een andere gevangenis, hiervoor werd door de gedetineerden vaak geen reden gegeven. Het was dus niet duidelijk of ze hier zelf van op de hoogte waren. Verschillende gedetineerden werden overgeplaatst na hun voorarrest, dat soms in het buitenland plaatsvond, bijvoorbeeld van een arresthuis naar een strafhuis.

De **detentieduur** van de gedetineerde die het langst in detentie zat in de huidige gevangenis, was twee jaar. De kortste detentie was drie weken. Dikwijls ging er aan hun detentie in de huidige gevangenis een ingewikkeld traject vooraf met verschillende overplaatsingen. Opvallend is dat het gros van de gedetineerden niet op de hoogte was van wanneer hun detentie zal aflopen: *“Wachten tot wanneer? Ik kan nog 1-2 maanden duren. Ik weet niet, we moeten gewoon wachten. En ik vraag me af, als jullie dat ook niet weten, wie gaat dat weten?”* (R21, G2). Het merendeel vond dit heel moeilijk, verschillende gedetineerden gaven aan hier stress van te krijgen.

Daarnaast was slechts van de minderheid van de gedetineerden hun **hechtenistitel** geweten. Van de overige gedetineerden was de hechtenistitel onduidelijk omdat die niet werd bevestigd. Slechts een minderheid was reeds veroordeeld door de rechtbank. Sommigen waren het niet eens met hun veroordeling en voelden zich oneerlijk behandeld:

Ze hebben me bevald [sic] voor vier jaar gevangenis (...). Ze weten dat heel goed dat ik heb niets te doen met die probleem. Euh ik heb dit dan niet euh, dat was zo onjuist van (...) die rechter zelf. (R14, G4)

2. De relatie tussen deelidentiteiten en participatie

Hier wordt nagegaan in welke mate bovenstaande deelidentiteiten een relatie hebben met de participatie van respondenten aan gevangenisactiviteiten. De structurering van dit deel verloopt op basis van de soorten activiteiten waaraan respondenten deelnamen.

2.1 Sport en ontspanning

Sport omvat een grote variatie aan activiteiten, afhankelijk van gevangenis, zoals voetbal, pingpong, volleybal of badminton op de wandeling, maar ook fitness- of crossfitactiviteiten. De meeste respondenten vermeldden sport belangrijk te vinden en deel te nemen aan sportactiviteiten in het kader van de deelidentiteit gezondheid, zowel fysiek als mentaal. Op vlak van fysieke gezondheid was de belangrijkste reden hiervoor gezond blijven door beweging. Op vlak van mentale gezondheid gaven verschillende respondenten aan dat sport helpt tegen de stress: *“Le sport aussi c’est très bien pour évacuer une forme de sorte de stress et en même temps c’est bien pour soi-même pour être en forme tout simplement”* (R19, G1). Meerdere respondenten gaven aan zich voldaan te voelen na een sportactiviteit. Daarnaast was de deelidentiteit gezondheid voor sommigen ook een reden om niet deel te nemen aan sportactiviteiten. Enerzijds vanwege fysieke gezondheidsproblemen, anderzijds omwille van hygiëne. In bepaalde gevangenissen mocht je namelijk niet douchen na het sporten: *“Si tu reviens du sport y a pas la douche, tu reviens du fitness y a pas douche. Comment tu vas faire, tu vas dormir avec la sueur? Non.”* (R23, G3).

Daarnaast namen respondenten ook deel aan de **wandeling**. Ze participeerden enerzijds omwille van de deelidentiteit fysieke gezondheid, voor het buitenzijn en de frisse lucht. Anderzijds participeerden ze omwille van hun mentale gezondheid. De wandeling was een plaats om te ontstressen, vanwege het menselijk contact. Een vrouwelijke respondent gaf echter aan niet graag deel te nemen aan de wandeling, vanwege het slechte contact met de andere vrouwen: *“Je hebt groepjes van vrouwen en wat denk je dat er op een gegeven moment gebeurt? Zij hebben niets anders te doen dan alleen maar roddelen en ik kan daar niet tegen.”* (R8, G2).

Verschillende respondenten gaven aan gebruik te maken van de **bibliotheek**. Hier gingen ze naartoe om boeken, films of muziek te ontlenen. Een respondent gaf aan graag te lezen en boeken te gebruiken om mee te ontsnappen aan het dagelijkse leven in detentie. Nog iemand anders gaf aan dat de bibliotheek voor hem vrijheid betekent: *“Want je haalt je boek en je hebt je boek met jou, het is zoals euh in de vrijheid he.”* (R18, G1). Beide zijn voorbeelden van de deelidentiteit mentale gezondheid. Daarnaast had ook de deelidentiteit taal hier een invloed. Velen gaven immers

aan boeken of dvd's in een bepaalde taal te ontlenen om te leren. Taal gaat daarom ook gepaard met de deelidentiteit scholing. Voor sommigen ging ontlenen echter uitsluitend gepaard met de deelidentiteit scholing: *"Ze [de boeken] geven eten aan mijn brein letterlijk (...). Want anders wordt het baksteen [sic]."* (R5, G4). Anderen bezochten de bibliotheek dan weer om culturele redenen, gepaard gaand met de deelidentiteit etniciteit. Ze zochten bij aankomst onmiddellijk naar boeken, films of muziek uit eigen land: *"in de bib hebben we ook een Vietnamese muziek kunnen vinden voor mij en euh ik heb ook één Vietnamese film"* (R7, G1). De deelidentiteit taal was voor velen een barrière om naar de bibliotheek te gaan. Het merendeel van de boeken was immers in het Nederlands. Hoewel in de meeste gevangenissen boeken in verschillende talen aanwezig waren, gaven verschillende respondenten aan variatie te missen: *"of euh er zijn tien Arabisch boeken [sic], dat is alles"* (R15, G4).

In het kader van de deelidentiteit gender, gaven verschillende vrouwelijke respondenten aan graag deel te nemen aan activiteiten georganiseerd door de KVLV (Katholiek Vormingswerk van Landelijke Vrouwen), zoals handverzorging, juwelen maken, etc. Deze activiteiten werden bij de mannelijke respondenten niet aangeboden.

2.2 Religieuze activiteiten

Verschiedende respondenten, waaronder zowel christenen, als moslims, vermeldden deel te nemen aan of interesse te hebben voor religieuze activiteiten, omwille van de deelidentiteit religie. Velen onder hen beleden hun geloof op cel. In de meeste gevangenissen bestond de mogelijkheid om een priester of imam te raadplegen of een eredienst bij te wonen. Daarnaast speelde ook de deelidentiteit mentale gezondheid hier een rol. Eén atheïstische respondent gaf immers aan graag de katholieke eredienst bij te wonen, om rust te krijgen in zijn hoofd. Iemand anders gaf de deelidentiteit taal aan als reden om niet naar de imam te gaan. Deze gaf namelijk Arabische les aan Belgische gedetineerden, dit was voor hem niet interessant.

Verschiedende islamitische respondenten uit gevangenis 3 gaven aan zich benadeeld te voelen ten opzichte van christenen op basis van de deelidentiteit religie. De reden hiervoor was dat er sinds lange tijd geen imam meer beschikbaar was: *"Le dimanche tu peux aller au kerk. Fait la même chose pour les moslims. C'est pas possible maintenant. On peut nous aussi avoir le droit de voir un Imam"* (R6, G3). Sommigen voelden zich daarnaast benadeeld omwille van hun eet- of religieuze gewoonten: *"het eten zelf, we kunnen niet alles eten (...). Soms ze zeggen dat is halal, maar euh jijzelf ziet dat het heeft geen zin om dat te eten"* (R15, G4). Verder gaf een respondent aan zich niet

altijd gerespecteerd te voelen tijdens het belijden van zijn geloof: *"Soms zijt ge aan het bidden, stappen ze [de penitentiair bewakingsassistenten] over de tapijt [sic]"* (R25, G3).

2.3 Onderwijs, opleiding en arbeid

Verschillende respondenten gaven aan deel te nemen aan opleidingen die in de gevangenis plaatsvonden, zoals taalcursussen of beroepsopleidingen, omwille van de deelidentiteit scholing. Opvallend was dat de deelidentiteit leeftijd hier ook een rol speelde. Voornamelijk jonge respondenten, vooraan uit de leeftijdscategorie 20-29, wilden graag bijgeschoold worden in de gevangenis. Ze wilden hun middelbaar diploma behalen om achteraf verder te kunnen studeren: *"Ja want de tijd dat je hier zit, moet je dan euhm nadenken dat je dan jaren of maanden verliest dat je achterblijft met school, dus dan blijf je veel achter."* (R9, G2). Andere, dikwijls oudere, respondenten vonden een beroepsopleiding nuttiger, vooral met oog op hun toekomst: *"C'est un beau cours, j'apprends quelque chose, parce que quand je sortera dehors, ça besoin à moi, ça me aide beaucoup, quand je vais chercher de travail, ça me aide beaucoup."* (R11, G3).

Daarnaast vond vrijwel iedereen het belangrijk zich bij te scholen op vlak van taal, de deelidentiteit taal speelt hier een rol. Er bestond interesse voor Nederlands, Frans, Engels en Spaans. Enerzijds vanwege de barrière die respondenten ondervonden binnen detentie op vlak van contacten met het personeel of andere gedetineerden en participatie aan activiteiten. Anderzijds vanwege het starten van een toekomst op Nederlandstalig grondgebied: *"Ma copine Belge, elle est enceinte maintenant, il faut que je parle Nederland [sic]."* (R20, G2). Niet zelden leerden respondenten echter een taal door middel van zelfstudie aan de hand van boeken en films uit de bibliotheek, omwille van wachlijsten voor de cursussen: *"Ik pak meer boeken waaruit ik iets kan leren, bijvoorbeeld taalcursussen, Frans, ik kan geen Frans dus ik pak meer boeken van Frans."* (R9, G2).

Verder gaven respondenten uit alle gevangenissen aan interesse te hebben in gevangenisarbeid. Dit paste ook binnen de deelidentiteit arbeid. Er waren echter verschillende barrières waardoor sommige gedetineerden langer op de wachlijst staan dan anderen, enerzijds omwille van de deelidentiteit nationaliteit: *"hier kan ik direct zeggen wat werkgelegenheid betreft, de Belgen krijgen veel sneller werk dan buitenlanders."* (R16, G2). Anderzijds speelde ook de deelidentiteit taal een rol: *"j'étais réserve parce que il m'a dit oui il y a problème des langues"* (R11, G3). Eén respondent gaf aan zijn inschrijving voor de arbeid te laten beïnvloeden door de deelidentiteit detentieduur: *"6 april heb ik een raadkamer en ik ben aan het hopen dat ik buiten ga. Maar zolang ik niet buiten ga, ga ik ook inschrijven voor te werken."* (R24, G4).

2.4 (Re-)integratie en toekomstperspectief

Over het algemeen was er in alle gevangenissen een grote ontevredenheid in het kader van de re-integratie: *"Ik kan niet re-integreren door als je stil blijft 22 uur gesloten per dag (...). Met tijd jouw hoofd begint slecht te werken."* (R1, G1). De meeste respondenten waren voorts van mening dat Belgische en niet-Belgische gedetineerden een verschillende voorbereiding op hun re-integratie nodig hadden. Buitenlanders hadden bijvoorbeeld meer ondersteuning nodig met papierwerk en regelgeving in het kader van hun verblijfsvergunning. De deelidentiteiten nationaliteit en verblijfsstatuut speelden hier bijgevolg een belangrijke rol. Verschillende gedetineerden verwezen naar een Duits en Brits voorbeeld: *"I hope Belgium changes the law for foreign national prisoners. In Germany and England there is a law that foreign national prisoners go the prison in their own country."* (R4, G3). Een andere gedetineerde pleitte voor een aanpak die afhankelijk is van detentieduur, niet van nationaliteit. Hij gaat ervan uit dat iemand die langer in detentie zit, moeilijker kan re-integreren en een rehabilitatieplan nodig heeft. De kans was volgens hem kleiner dat kortgestraften zullen hervallen. Nog iemand anders verliet de idee van de nood aan een onderscheid tussen twee groepen en pleitte voor een geheel individuele re-integratie op maat, voor iedereen: *"Therapie voor re-integratie."* (R5, G4).

Het onderscheid tussen Belgen en niet-Belgen en de deelidentiteit nationaliteit was volgens verschillende respondenten het grootst op het vlak van ondersteuning en voorwaardelijke invrijheidsstelling. Ten eerste werd aangekaart dat Belgen enerzijds meer ondersteuning krijgen door instanties zoals het CAW en de VDAB, maar anderzijds ook door hun familie, die meestal in België verbleef. Daarnaast werd door verschillende respondenten aangegeven dat Belgen vlugger een alternatieve strafmaatregel krijgen dan niet-Belgen: *"Un point négatif qui existe en Belgique c'est que je ne suis pas autorisé à porter un bracelet pour voir ma famille parce que je n'ai pas de carte d'identité belge."* (R6, G3).

Participatie aan gevangenisactiviteiten was voor veel gedetineerden belangrijk in het kader van hun toekomstperspectief. Dit ging voor velen gepaard met de deelidentiteiten mentale gezondheid, werk, nationaliteit en verblijfsstatuut. Bij de meerderheid speelde familie een grote rol: *"La première chose serait de récupérer le temps perdu avec mes enfants et ma femme"* (R6, G3). Velen wilden na detentie hun leven trachten herop te bouwen en keken uit naar een stabielere leefstijl, waar werk een belangrijk deel van uitmaakt. Sommigen wilden terug naar hun land van herkomst, anderen waren van plan terug te keren naar het land waar ze asiel aanvroegen. Eén respondent wist nog niet waar hij zou terechtkomen. Voor hem was de deelidentiteit nationaliteit

belangrijk. Hij had immers een dubbele nationaliteit, maar voelde zich in geen van beide landen, noch in België aanvaard. Een andere respondent was zich ervan bewust dat het label 'gedetineerde' ook gevolgen kon hebben voor de toekomst: *"Ik ben België beu... en mijn verleden zal mij altijd achtervolgen denk ik hier in België."* (R25, G4). Een andere respondent wou daarentegen graag in België blijven, maar had schrik om dan opgepakt te worden en terug in de gevangenis te belanden.

2.5 Communicatie, sociaal contact en steun

Van alle deelidentiteiten gaat mentale gezondheid het meest gepaard met familiecontact: *"Euh om gewoon haar stem te horen, dat geeft mij enorm euh hoop voor de leven [sic]"* (R14, G3). Gedetineerden uit alle gevangenissen gaven aan zich beter te voelen na contact te hebben gehad met hun familie:

Dan zie jij iemand van je familie, dan is je hart terug shu los. En als je terug weg bent, ben je terug slecht gezind. Dat moment ben je happy en dan als je weg bent ooh weeral... is niet gemakkelijk de gevangenis. (R24, G4)

De enkelingen die familie, een partner of vrienden in België of de buurlanden hebben, kregen bezoek. In uitzonderlijke gevallen kwam er ook familie op bezoek vanuit het buitenland, dit is echter zeer kostelijk en niet iedereen gegeven: *"Euhm elke keer dat zij komt, kost tussen drie- en vijfhonderd euro, dus (...) [ze] kan niet elke weekend komen."* (R1, G1). Voor buitenlandse gedetineerden bestaat de mogelijkheid om 'dubbel bezoek' aan te vragen, waarbij de uren kunnen opgespaard worden zodat familieleden in het weekend langer kunnen blijven of twee keer op een dag op bezoek kunnen komen. Het hing echter grotendeels van de gevangenisdirectie af of dit goedgekeurd wordt.

Verder hielden gedetineerden in alle gevangenissen telefonisch contact met hun familie. Een groot nadeel dat door velen werd aangegeven, was de kostprijs van een telefoontje naar het buitenland: *"telefoneren naar het euh buitenland kost hier een godsvermogen."* (R10, G3). Vanuit sommige gevangenissen werden daarom ook brieven geschreven. De deelidentiteit leeftijd speelde daarnaast ook een rol in de mate waarmee en met wie gedetineerden contact hebben. Jongere respondenten hadden vaker contact met hun gezin van herkomst, waaronder hun ouders, broers of zussen, of met hun partner, terwijl oudere gedetineerden vaker contact hielden met hun eigen gezin en kinderen.

Gedetineerden hadden daarnaast ook veel aan elkaar. Ze zochten elkaar op tijdens activiteiten, zoals de wandeling. Een vrouwelijke respondent vertelde zelfs alles samen te doen met haar celgenoten: *"Eten, drinken, roken, (...) wandeling, sport, de kerk, ... Alles tesamen."* (R3, G2). Verder gaven ze elkaar ook steun. Deze bestond grotendeels uit hulp bij schriftelijke of mondelinge vertalingen en uit het ontlenen van tabak, voeding of shampoo. Delen was een zeer belangrijk principe onder veel gedetineerden. Sommige respondenten gaven aan liever nieuwkomers te helpen. Eén respondent daarentegen hielp eerder oudere gedetineerden: *"ik ga wel rapper oudere mensen helpen, die dat niets verstaan, die dat vrouw en kinderen thuis hebben... dan iemand, een jonge gast van 18 jaar dat zonder papieren hier zit"* (R25, G4).

3. Discriminatie en ongelijkheid

Veel respondenten gaven aan zich benadeeld te voelen op verschillende vlakken, zoals participatie aan gevangenisarbeid, ondersteuning en re-integratie. Daarnaast werd er ook discriminatie en een gebrek aan respect aangehaald tussen gedetineerden en het personeel, waaronder penitentiaire bewakingsassistenten en hulp- en dienstverleners. Bovendien kon er ook discriminatie tussen gedetineerden onderling vastgesteld worden.

3.1 Ongelijkheid en discriminatie tussen gedetineerden en personeel

Verschillende respondenten gaven aan reeds te maken gehad te hebben met racisme en discriminatie door het personeel, voornamelijk penitentiaire bewakingsassistenten, op basis van verschillende deeldentiteiten, zoals taal, etniciteit, nationaliteit, ras en religie:

Par exemple j'ai reçu une lettre de l'office des étrangers en Néerlandais mais je ne comprends pas cette langue donc j'ai demandé à une femme devenu chef au griffie et j'ai demandé est-ce que vous pouvez m'expliquer ça et elle m'a répondu: «Toi tu dois prendre l'avion et retourner chez toi!» et un autre chef rajoute en disant que l'avion va tomber dans la mer avant d'atterrir et que je vais me noyer. (R6, G3)

Daarnaast werden verschillende respondenten het slachtoffer van machtsmisbruik door bewakingsassistenten. Zo vertelde één respondent overhoop te liggen met een beambte. Deze weigerde hem soep te geven of rapporten door te geven. Een andere gedetineerde gaf het voorbeeld van een aanvaring waarbij hij zich verdedigde en vervolgens ontslagen werd: *"Hij komt de*

bibliotheek binnen gelopen. Hij pakt twee hoopjes papier en gooit die op de grond en zegt: 'opraperen'... ik zeg: 'ja, ik weet niet wat voor huisdier je thuis gewend bent, maar zo'n huisdier ben ik niet.'" (R10, G3). Hij ervaarde de aanvaring als zeer oneerlijk, maar zei er niet veel tegen te kunnen beginnen, vanwege het machtsverschil.

Daarnaast heerste er ook een groot onrechtvaardigheidsgevoel in vergelijking met hoe Belgen behandeld worden in sommige gevangenissen. Belgische gedetineerden zouden volgens de respondenten sneller werk krijgen, gemakkelijker een uitgaansvergunning verkrijgen en vlugger terug buiten zijn met voorwaarden. Verschillende respondenten waren van mening dat Belgen in de gevangenis ook beter behandeld worden: "*Nou als we op de bel drukken, blijven we uren wachten voordat ze komen. Maar als die andere Belgen drukken, zijn ze der binnen een seconde: ja wie heeft er aangebeld...*" (R8, G2). Daarnaast vertelden respondenten door penitentiaire bewakingsassistenten dikwijls aan hun taalgebrek herinnerd te worden. Dit ervaarden velen als racisme. Een Nederlandse respondent stelde echter dat sommige gedetineerden de term discriminatie snel misbruiken:

Ik snap dat sommige mensen dat wel opvatten als discriminatie, maar ik denk niet dat het zo is. Ik denk dat het iedereen overkomt. (...) Er komt een Marokkaan en die wordt dan gediscrimineerd, maar tegen mij zeggen ze ook oh die Hollander of die kale... ja ik ben een Hollander, ik ben kaal dat is... ik trek me dat niet aan. Ik zie dat of voel dat niet als discriminatie.
(R10, G3)

Deze gedetineerde pleitte voor een meer menselijke benadering tussen gedetineerden en bewakingsassistenten en zei dat door wat meer met elkaar te praten er al veel kan veranderen. Er heerste bij gedetineerden in de meeste gevangenissen echter een genuanceerd beeld van de bewakingsassistenten:

Euhm ik kom met bepaalde van ze overeen, maar met bepaalde van ze helemaal niet. Bepaalde van zijn racistisch, en euhm het zijn er maar twee bij mij. Maar voor de rest kom ik met allemaal overeen. Maar je hebt echt twee die echt heel gemeen tegenover me zijn. (R9, G2)

Verschillende gedetineerden zagen respect als een wederdienst en pleitten ervoor met respect behandeld te worden, om ook respectvol terug te kunnen zijn. Een respondent vond het

logisch dat sommige bewakingsassistenten zo snel boos werden en heeft een verklaring: "Ze zijn niet zoveel lichamelijk gezond en in Italië ze zeggen dat een gezonde lichaam [sic] is een gezonde geest. (...) Ik heb geen proofs [sic], maar je ziet dat direct. Last aan euh (...) bloeddruk". (R5, G4).

3.2 Ongelijkheid en discriminatie tussen gedetineerden onderling

Er heerste in de verschillende gevangenissen over het algemeen een cultuur van tolerantie en gelijkheid tussen de gedetineerden: "Ici, on est tous criminels (...) même les Belges, même les Afghans, ..." (R11, G3). Velen geven aan geen expliciet onderscheid te maken tussen Belgische en niet-Belgische gedetineerden: "Das geen, das Belg of dat Marokkaan of dat, voor mij iedereen is zelfde. (...) Respect van elkaar das belangrijk." (R22, G2).

Sommige gedetineerden gaven echter indirect aan vooroordelen te hebben en/of bepaalde bevolkingsgroepen te mijden op basis van bepaalde deelidentiteiten, zoals religie en etniciteit: "euh der zijn hier Albanezen ja maar die zijn katholiek en die zijn een beetje anders. Mijn vader heeft gezegd dat ik niet met die mannen moet omgaan." (R25, G4). Iemand anders vertelde niet van het karakter van de Marokkaanse bevolking te houden. Verder gaf nog een andere gedetineerde aan dat de mensen waarmee hij omgaat allemaal Moslim zijn. Je kan er, volgens hem, namelijk op vertrouwen dat zij proper zijn en zich wassen alvorens te bidden. Tenslotte vertelde een katholieke respondent niets op te hebben met de Islam, omwille van het terrorisme. Er is volgens anderen daarnaast ook sprake van groeperingen onder gedetineerden, op basis van etniciteit of nationaliteit: "Van die klikjes... [sic] de Belgen bij de Belgen. De Marokkanen bij de Marokkanen." (R10, G3).

Deel 4: Discussie

Deel vier begint met een bespreking waarin de resultaten teruggekoppeld worden naar de onderzoeksvragen. Daarop volgt een kritische reflectie, waarbij de beperkingen van dit onderzoek, aanbevelingen voor verder onderzoek en enkele praktijk- en beleidsimplicaties aan bod komen. Er wordt afgesloten met een conclusie.

1. Bespreking

Het doel van dit onderzoek is een verkenning naar de verschillende deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden en welke relatie deze hebben tot participatie aan gevangenisactiviteiten. Daarnaast wordt ook hun perceptie van ongelijkheid en discriminatie op basis van deze deelidentiteiten onderzocht.

1.1 Welke deelidentiteiten, van niet-Belgische gedetineerden, zijn waarneembaar in het Belgische gevangeniswezen?

Bij een eerste verkenning konden 15 deelidentiteiten blootgelegd worden bij niet-Belgische gedetineerden in het Belgische gevangeniswezen. Deze kwamen deels overeen met de categorieën van Lutz (2002) en konden onderverdeeld worden in vier groepen. De eerste groep bestaat uit de **deelidentiteiten gerelateerd aan detentie**, zoals het aantal keer in detentie, detentieduur en hechtenistitel. Uit het onderzoek blijkt dat het merendeel van de respondenten niet op de hoogte is van hun detentieduur en/of hechtenistitel en kampt met een gebrek aan informatie. Dit kan verklaard worden door een taalbarrière en een gebrek aan middelen waarmee buitenlandse gedetineerden over het algemeen geconfronteerd worden (Bhui, 2009; Kox et al., 2014). Vanwege het gebrek aan informatie aangaande hun hechtenistitel, detentieduur of uitwijzingsprocedure, de onenigheid ten opzichte van hun veroordeling en een onzeker toekomstperspectief, kunnen in de resultaten tevens de deprivaties van onzekerheid, legitimiteit en hoop teruggevonden worden (Warr, 2016).

De **lichaamsgeoriënteerde deelidentiteiten** hebben betrekking op leeftijd, ras, seksualiteit, geslacht en gezondheid. Deze komen grotendeels overeen met de demografische kenmerken die gedetineerden volgens het importmodel binnenbrengen in de gevangenis (Irwin & Cressey, 1962; Cao et al., 1997). Geslacht en vooral seksualiteit nemen in dit onderzoek echter een minder grote plaats in. Dit heeft enerzijds te maken met de kleine proportie vrouwelijke niet-

Belgische gedetineerden (Brosens et al., in preparation) en anderzijds met het taboe dat op seksualiteit binnen detentie rust (Van Havere & Vansteenwegen, 2005).

De **maatschappelijk/ruimtelijk georiënteerde deelidentiteiten** betreffen verblijfsstatuut, taal, nationaliteit, etniciteit en religie. Wat verblijfsstatuut betreft, heeft de meerderheid van de respondenten geen recht op verblijf en geen zicht op hoe de toekomst er zal uitzien. Ook hiervoor kan evidentie gevonden worden, evenals het gebrek aan ondersteuning en informatie dat ze vaak ervaren (Bhui, 2004). Aangezien gedetineerden de gehanteerde taal vaak niet spreken, gaat deze deelidentiteit gepaard met verschillende barrières, dit blijkt ook uit het onderzoek van Snacken et al. (2004). Daarnaast zorgen de deelidentiteiten nationaliteit, etniciteit en religie voornamelijk voor de heterogeniteit binnen de gevangenispopulatie. Er was namelijk sprake van een enorme diversiteit binnen de populatie niet-Belgische gedetineerden op het vlak van nationaliteit en etniciteit. Dit vormt bevestiging voor eerdere studies (Snacken et al., 2004; Bhui, 2009; Cowburn et al., 2010).

De **economisch georiënteerde deelidentiteiten** tenslotte houden financiële middelen en scholing in. Respondenten hebben doorgaans een slechte financiële situatie en een lage socio-economische status. Dit kan in de literatuur bevestigd worden (Snacken, 2007). Dit zijn deelidentiteiten die meegenomen werden vanuit de sociale achtergrond van gedetineerden en ook hun positie binnen het gevangeniswezen bepalen, zoals afhankelijkheid van inkomsten uit gevangenisarbeid (Irwin & Cressey, 1962; Owen et al., 2017).

1.2 Wat is de relatie tussen de deelidentiteiten waarover niet-Belgische gedetineerden beschikken en hun deelname aan gevangenisactiviteiten?

Over het algemeen staan de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden in relatie met de mate van participatie van de respondenten aan gevangenisactiviteiten. Uit het onderzoek komt naar voren dat sommige deelidentiteiten belangrijker zijn dan andere. Dit kan te maken hebben met de individualiteit en contextgebondenheid van de deelidentiteiten (Christensen & Jensen, 2012).

Gezondheid was in alle activiteiten het belangrijkste. Respondenten participeren aan sportactiviteiten omwille van zowel fysieke, als mentale gezondheid en welbevinden. Dit wordt ook in de literatuur bevestigd (Martos-García, Devís-Devís, & Sparkes, 2009; Gallant, Sherry, & Nicholson, 2015). Daarnaast speelt mentale gezondheid ook een grote rol tijdens het familiecontact. Minder familiecontact kan immers leiden tot een verslechtering van de geestelijke gezondheid (Bhui, 2004). Verschillende studies bevestigen dat buitenlandse gedetineerden minder bezoek krijgen en

het telefonisch familiecontact gelimiteerd is vanwege de grote kost (Van Haegendoren et al., 2001, Van Kalmthout et al., 2007).

Daarnaast staat de deelidentiteit **scholing** in relatie met deelnemen aan taalcursussen, beroepsopleidingen en bibliotheekbezoeken. Hun deelname hieraan staat in verband met hun toekomstperspectief. Studies toonden aan dat gedetineerden hun lees- en schrijfvaardigheden verbeteren door materiaal te ontlenen van de bibliotheek en hun tewerkstellingskansen vergroten door middel van een beroepsopleiding (Vacca, 2004; Greenberg, Dunleavy, & Kutner, 2007). Voorts staat **taal** in relatie met de participatie aan activiteiten en het contact met gedetineerden en personeel. Het kan zowel een faciliterende factor zijn, een barrière, als een bron van discriminatie, zoals reeds in verschillende onderzoeken naar voren kwam (Van Haegendoren et al., 2001; Bhui, 2004; Snacken et al., 2004; Ugelvik, 2014).

Daarnaast is ook **nationaliteit** belangrijk. Zo linken gedetineerden het niet in aanmerking komen voor een strafuitvoeringsmodaliteit of voorwaardelijke invrijheidsstelling over het algemeen aan hun nationaliteit. Daarnaast voelden respondenten zich vaker benadeeld bij het verkrijgen van gevangenisarbeid ten opzichte van Belgische gedetineerden. Het onderzoek Snacken et al. (2004) bevestigt deze resultaten, maar stelt dat er een algemeen gebrek is aan tewerkstellingsplaatsen. Het onderzoek van Kox et al. (2014) stelt dat niet-Belgische gedetineerden wel vaker de link leggen tussen hun nationaliteit of verblijfsstatuut en gevoelens van discriminatie.

De deelidentiteit **financiële middelen**, of het gebrek eraan, was voor de respondenten een aanleiding om zich aan te melden voor gevangenisarbeid. Ook in voorgaande studies komt naar voren dat gedetineerden dikwijls afhankelijk zijn van de inkomsten via gevangenisarbeid (Van Haegendoren et al., 2001). Deze inkomsten dienen doorgaans voor de aankoop van levensmiddelen, tabak en telefonisch familiecontact (Kox et al., 2014).

Verder speelde **religie** een grote rol in het participeren aan religieuze activiteiten. Deze resultaten komen overeen met resultaten uit het onderzoek van Snacken et al. (2004), die aantoonde dat gelovige gedetineerden nood hebben aan een religieus contactpersoon en bezinningsmomenten. Ook cultuur en **etnische achtergrond** waren belangrijk voor respondenten in het kader van het tegengaan van culturele isolatie. Om deze reden haalden ze literatuur of muziek van hun eigen land uit de bibliotheek of gingen ze meer om met medegedetineerden van dezelfde etnische achtergrond, zoals de studie van Barnoux en Wood (2013) bevestigt.

Op vlak van **gender** leek er een verschil te zijn in het activiteitenaanbod voor mannelijke en vrouwelijke gedetineerden. Het onderzoek van Van Haegendoren et al. (2001) toonde aan dat de

dienstverlening wordt ingericht op basis van de voorkeuren en behoeften van mannelijke en vrouwelijke gedetineerden.

De deidentiteiten ras, verblijfsstatuut, hechtenistitel, detentieduur, aantal keer in detentie, leeftijd en seksualiteit hadden in dit onderzoek geen invloedrijke rol wat participatie betreft. Dit is opmerkelijk aangezien voorgaand onderzoek sommige deidentiteiten wel reeds in verband bracht met participatie. Zo wees het onderzoek van Dhami, Ayton en Loewenstein (2007) reeds op een relatie tussen detentieduur en participatie. Gedetineerden die langer in detentie zitten, nemen vaker deel aan gevangenisactiviteiten. Volgens een andere studie is er een relatie tussen leeftijd en participatie en zouden jongere gedetineerden vaker deelnemen aan sportactiviteiten dan oudere gedetineerden (Lewis & Meek, 2012).

1.3 In welke mate percipiëren niet-Belgische gedetineerden discriminatie en ongelijkheid op basis van hun deidentiteiten?

Respondenten voelen zich gediscrimineerd, zowel door penitentiaire bewakingsassistenten als door sommige medege-detineerden, op basis van hun nationaliteit, religie, ras en/of moedertaal. Dit wordt bevestigd door de literatuur (Cheliotis & Liebling, 2006; Bhui, 2009; Cowburn et al., 2010).

Daarnaast vinden respondenten dat ze onrespectvol of anders behandeld worden door penitentiaire bewakingsassistenten, niet alleen wat de toegang tot goederen en diensten betreft, maar ook op vlak van middelen of privileges. Respondenten ervaren immers verschillen in behandeling tussen Belgische en niet-Belgische gedetineerden, onder andere op vlak van religie en arbeid. Hiervoor kan evidentie gevonden worden bij Cowburn et al. (2010). Dit onderzoek bevestigt dat bepaalde geloofsovertuigingen in sommige gevangenissen bevoordeeld worden en meer middelen krijgen dan andere. Uit dit onderzoek bleek ook dat gedetineerden met een blanke huidskleur geprivilegieerd worden en vlugger gevangenisarbeid werden toegekend.

Tenslotte ervaren gedetineerden problemen met familiecontact, re-integratie en uitgaanspermissies en voelen ze zich ook hierin ongelijk behandeld. Ook dit werd reeds aangehaald door verschillende onderzoeken (Bhui, 2004, Snacken et al., 2004; Kox et al., 2014).

2. Kritische reflectie

2.1 Beperkingen eigen onderzoek

Een grote beperking van dit onderzoek is het feit dat de interviews zijn afgenomen vanuit een ander oogpunt dan het doel van dit onderzoek. Aangezien deze masterproef deel uitmaakt van

het FIP²-project werd de data reeds verzameld voor het onderwerp werd vastgelegd. Dit maakt dat de resultaten hierdoor beïnvloed zijn, het is dus belangrijk dit in het achterhoofd te houden bij het lezen ervan. Bovendien maakt het kwalitatieve karakter en de heterogene onderzoekspopulatie (Ugelvik, 2014) van dit onderzoek maken dat de onderzoeksresultaten niet generaliseerbaar zijn (Baarda et al., 2013). Verder vertrekt het meeste intersectioneel gevangenisonderzoek vanuit een vraagstuk naar gender (Owen et al., 2017). Aangezien de proportie vrouwen in het gevangeniswezen heel klein is (4,9%) en nog kleiner bij niet-Belgische vrouwelijke gedetineerden (2,7%) (Brosens et al., in preparation), was het echter zeer moeilijk hier een volwaardige vergelijking te maken tussen mannen en vrouwen.

Tenslotte moet er worden stilgestaan bij de onderzoeksmethoden. Wat Appreciative Inquiry betreft, werden de 'droomvragen' niet altijd even goed onthaald. De respondenten konden zich dikwijls niet goed inleven in hun toekomst of hadden het moeilijk met hypothetisch aanbrengen van veranderingen in de gevangenis (Croux et al., 2018).

Wat intersectionaliteit betreft, werden hierboven de zes principes van Hankivsky (2014) reeds kort vermeld. In dit onderzoek waren echter niet alle principes van toepassing, dit maakt dat intersectionaliteit niet in zijn geheel werd toegepast. Zo waren de principes kruisende categorieën (1), gelaagde analyse (2) en reflexiviteit (4) moeilijk toepasbaar. De gelaagde analyse werd slechts op het microniveau uitgevoerd, waarbij plaatselijk naar het individu werd gekeken. Voor de andere principes was de plaats in deze masterproef te beperkt. De principes machtspectief (3) en tijd en ruimte (5) waren hier wel van toepassing. Het machtspectief in een bepaalde tijd en ruimte bepaalt namelijk de posities en privileges van gedetineerden en beïnvloedt hun perceptie van ongelijkheid en discriminatie. Tenslotte speelt ook de diversiteit aan kennis (6) een rol binnen dit onderzoek in het kader van het machtspectief.

Een laatste bedenking is dat de 15 deelidentiteiten die onderzocht werden, reeds min of meer op voorhand vastlagen. Deelidentiteiten zijn echter individueel en contextafhankelijk. Noch het ideale aantal van deze categorieën in een onderzoek, noch de individuele invloed ervan op een respondent is goed te achterhalen (Christensens & Jensen, 2012).

2.2 Aanbevelingen verder onderzoek

Dit onderzoek was een aanzet om de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden in relatie te brengen met participatie aan gevangenisactiviteiten. Sommige deelidentiteiten, zoals detentieduur, leeftijd of hechtenistitel, konden niet voldoende gelinkt worden aan participatie gezien

dit tijdens de interviews niet expliciet bevraagd werd. Er is bijgevolg nood aan meer onderzoek dat specifiek op zoek gaat naar de link tussen participatie en bepaalde deelidentiteiten (Brosens, De Donder, Dury, & Verté, 2015). Daarnaast zijn de principes van Hankivsky (2014) slechts voor een deel toegepast. Het zou bijgevolg interessant kunnen zijn in vervolgonderzoek de totaliteit van een intersectioneel kader te benaderen, waarin vooral het principe van de kruisende categorieën wordt toegepast. Om meer in te spelen op beleid zijn de principes gelaagde analyse en reflexiviteit dan weer van belang.

Daarnaast kan hier ook de aanbeveling gedaan worden van in een vervolgonderzoek meer vrouwen te betrekken. De onderzoekspopulatie is nu ongelijk verdeeld (3 vrouwen versus 22 mannen) en kan meer opleveren wanneer er meer vrouwen worden meegenomen in het onderzoek.

Voorts kan het ook interessant zijn deze eerste verkennende aanzet van de deelidentiteiten verder uit te diepen aan de hand van een kwantitatieve analyse (Hankivsky, 2014). Dit om meer tussen deelidentiteiten te gaan vergelijken en correlaties na te gaan.

2.3 Aanbevelingen voor praktijk en beleid

Verschillende respondenten kenden religie een belangrijke plaats toe binnen detentie. Het niet op de correcte manier kunnen belijden van hun geloof roept bij velen frustraties op (Cowburn et al., 2010). Het is daarom belangrijk dat de gevangenis ervoor zorgt dat iedereen gelijke middelen krijgt om zijn geloof op een correcte manier te belijden met, indien gewenst, religieuze bijstand van buitenaf (Snacken et al., 2004).

Niet-Belgische gedetineerden voelen zich benadeeld bij het toekennen van gevangenisactiviteiten, vooral gevangenisarbeid, en staan lang op de wachtlijst. Meer tewerkstellingsplaatsen, cursussen en sportactiviteiten zijn bijgevolg wenselijk en bewezen effectief voor een bevordering van de re-integratie (Snacken et al., 2004; Vacca, 2004; Greenberg et al., 2007).

Verder werd een kloof blootgelegd tussen niet-Belgische gedetineerden en penitentiair bewakingsassistenten. Om deze kloof te dichten, en in te zetten op de alsmaar diversere gevangenispopulatie (De Ridder & Beyens, 2012), zou men meer kunnen inzetten op cultuursensitieve competenties, waarbij taal, bewustzijn en kennis over andere culturen en nationaliteiten vooraan staat (Cowburn et al., 2010; Brosens et al., 2017).

Tenslotte speelt het zesde principe van Hankivsky (2014) in verband met diversiteit van kennis een belangrijke rol in het beleid. Dit principe zorgt er namelijk voor dat degenen die normaal

machteloos zijn in intersectioneel onderzoek een stem krijgen en dat er kennis van diversiteit ontstaat. Dit brengt ongelijkheden in beeld, waar het strafuitvoeringsbeleid vervolgens mee aan de slag kan.

3. Conclusie

Dit onderzoek tracht een verkenning te maken van de intersectionele theorie bij niet-Belgische gedetineerden. Er wordt nagegaan welke verschillende deelidentiteiten, zoals detentieduur, geslacht of etniciteit, blootgelegd kunnen worden en of deze in relatie staan met de mate van participatie aan gevangenisactiviteiten. Ook de perceptie van ongelijkheid en discriminatie op basis van deze deelidentiteiten wordt onderzocht.

De resultaten onderscheidden 15 deelidentiteiten bij niet-Belgische gedetineerden, onderverdeeld in vier categorieën: detentiegeoriënteerde, lichaamsgeoriënteerde, maatschappelijk/ruimtelijk georiënteerde en economisch georiënteerde deelidentiteiten. Hoewel het activiteitenaanbod per gevangenis verschilt, kon over het algemeen een gelijke trend waargenomen worden wat de relatie met de deelidentiteiten en participatie betreft. Zoals in de literatuur reeds naar voren kwam, spelen sommige deelidentiteiten een grotere rol dan andere. Fysieke en mentale gezondheid, taal, maatschappelijke ontwikkeling en nationaliteit worden het vaakst onderscheiden als faciliterende deelidentiteiten op het vlak van participatie. De deelidentiteiten ras, seksualiteit, verblijfsstatuut, hechtenistitel en het aantal keer in detentie kunnen in dit onderzoek niet in verband gebracht worden met participatie. Daarbij komt dat niet-Belgische gedetineerden ongelijkheid, discriminatie en racisme percipiëren, omwille van hun nationaliteit, ras, taal en religie, zowel door medegedetineerden, als door penitentiaire beambten. Hoewel er over het algemeen een sfeer van tolerantie heerst tussen gedetineerden, kan een verschillende behandeling vastgesteld worden tussen Belgische en niet-Belgische gedetineerden, voornamelijk wat toegang tot gevangenisarbeid en re-integratie betreft.

Samenvattend kan gesteld worden dat verschillende deelidentiteiten effectief in relatie staan met participatie aan gevangenisactiviteiten. Deze deelidentiteiten dienen vervolgens meegenomen te worden in het kader van beleidsaanbevelingen, bijvoorbeeld om de kloof tussen buitenlandse gedetineerden en penitentiaire bewakingsassistenten te verkleinen. In welke mate welke deelidentiteit juist een invloed heeft, of hoe de deelidentiteiten op elkaar inspelen is moeilijk te achterhalen en laat de weg open voor uitvoeriger kwantitatief onderzoek naar de deelidentiteiten van niet-Belgische gedetineerden.

Referentielijst

- Aebi, M.F., Tiago, M.M., Berger-Kolopp, L., & Burkhardt, C. (2017). *SPACE I – Council of Europe Annual Penal Statistics: Prison populations. Survey 2016*. Strasbourg: Council of Europe.
- Arbach-Lucioni, K., Redondo-Illescas, S., Singh, J.P., & Andrés-Pueyo, A. (2014). Violent crimes in native and foreign national offenders. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 42(2), 162–173.
- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., van der Velden, T., & De Goede, M. (2013). *Basisboek Kwalitatief Onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Banks, J. (2011). Foreign National Prisoners in the UK: Explanations and Implications. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 50(2), 184–198.
- Barnoux, M., & Wood, J. (2013). The specific needs of foreign national prisoners and the threat to their mental health from being imprisoned in a foreign country. *Aggression and Violent Behavior*, 18(2), 240–246.
- Bell, E. (2013). Punishment as politics: the penal system in England and Wales. In V. Ruggiero & M. Ryan (Eds.), *Punishment in Europe: a critical anatomy of penal systems* (pp. 58-85). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bhui, H.S. (2004). *Going the distance: developing effective policy and practice with foreign national prisoners*. Geraadpleegd op: <http://www.prisonreformtrust.org.uk/Portals/0/Documents/going%20the%20distance%20%20foreign%20national%20prisoners.pdf>.
- Bhui, H.S. (2007). Alien experience: foreign national prisoners after the deportation crisis. *Probation Journal*, 54(4), 368-382.
- Bhui, H.S. (2009). Foreign National Prisoners: Issues and Debates. In H.S. Bhui (Ed.), *Race & Criminal Justice* (pp. 154–169). London: SAGE.
- Bosworth, M. (1999). *Engendering Resistance: Agency and Power in Women's Prisons*. London: Routledge.
- Bosworth, M. (2011). Deportation, detention and foreign-national prisoners in England and Wales. *Citizenship Studies*, 15(5), 583–595.
- Bosworth, M., & Carrabine, E. (2001). Reassessing resistance: Race, gender and sexuality in prison. *Punishment & Society*, 3(4), 501-515.

- Brosens, D., De Donder, L., & Verté, D. (2013). *Hulp- en dienstverlening gevangenis Antwerpen: een onderzoek naar de behoefte van gedetineerden*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel.
- Brosens, D., De Donder, L., Dury, S., & Verté, D. (2015). Participation in Prison Activities: An Analysis of the Determinants of Participation. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 22(4), 669-687.
- Brosens, D., Croux, F., Vandevelde, S., Claes, B., & De Donder, L. (2017). Participatie van niet-Belgische gedetineerden in Vlaamse en Brusselse gevangenissen: Een helicopterverzicht van acties en projecten. *Fatik*, 34(156), 4-15.
- Brosens, D., Croux, F., Claes, B., Vandevelde, S., & De Donder, L. (in preparation). An organizational analysis of the participation possibilities of foreign national prisoners in Flanders. *Journal of Prison Education and Reentry*.
- Cao, L., Zhao, J., & Van Dine, S. (1997). Prison disciplinary tickets: a test of the deprivation and importation models. *Journal of Criminal Justice*, 25(2), 103-113.
- Cheliotis, L.K., & Liebling, A. (2006). Race Matters in British Prisons Towards a Research Agenda. *British Journal of Criminology*, 46(2), 286-317.
- Christensen, A. & Jensen, S. Q. (2012). Doing Intersectional Analysis: Methodological Implications for Qualitative Research. *Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 20(2), 109-125.
- Claes, B. (2011). Insluiten en niet uitsluiten. Overbevolking, detentieschade en re-integratiegerichte detentie. *Panopticon*, 32(5), 52-58.
- Cooper, C. (2009). Refugees, Asylum Seekers, and Criminal Justice. In H.S. Bhui (Ed.), *Race & Criminal Justice* (pp. 135-153). London: SAGE.
- Council of Europe (2006). *Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to Member States on the European Prison Rules*. Geraadpleegd op: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>.
- Council of Europe (2012). *Recommendation CM/Rec(2012)12 of the Committee of Ministers to member States concerning foreign prisoners*. Geraadpleegd op: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c9df0.
- Cowburn, M., & Lavis, V. (2009). Race relations in prison: managing performance and developing engagement. *British Journal of Community Justice*, 7(3), 77-89.
- Cowburn, M., Lavis, V., & Bird, H. (2010). 'Appreciative Inquiry into the Diversity Strategy of HMP Wakefield'. *Pilot Research Project Report*. Swindon: ESRC.

- Cowburn, M., & Lavis, V. (2013). Using a prisoner advisory group to develop diversity research in a maximum-security prison. *Groupwork*, 23(3), 32-44.
- Coyle, A. (2007). Governing, leadership and change. In Y. Jewkes (Ed.), *Handbook on Prisons* (pp. 496-517). Cullompton: Willan Publishing.
- Crenshaw, K.W. (1989). Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory, and Antiracist Politics. *The University of Chicago Legal Forum*, 139, 139-167.
- Crewe, B. (2011). Depth, weight, tightness: Revisiting the pains of imprisonment. *Punishment & Society*, 13(5), 509-529.
- Croux, F., Brosens, D., Vandeveldel, S., & De Donder, L. (2018). Foreign National Prisoners in Flanders (Belgium): Motivations and Barriers to Participation in Prison Programmes. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 1-18.
- Croux, F., Brosens, D., Vandeveldel, S., De Donder, L., & Claes, B. (2019). Uitdagingen in het opzetten en het uitvoeren van interviews met niet-Belgische gedetineerden. *KWALON Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek*.
- De Ridder, S., & Beyens, K. (2012). Incarcerated by numbers? Wat leren de cijfers ons over "vreemdelingen" in de gevangenis?. *Panopticon*, 33(4), 305-324.
- Dhami, M. K., Ayton, P., & Loewenstein, G. (2007). Adaptation to imprisonment: indigenous or imported? *Criminal Justice and Behavior*, 34(8), 1085-1100.
- Earle, R. (2016). Race, ethnicity, multiculturalism and prison life. In Y. Jewkes, J. Bennett & B. Crewe (Eds.), *Handbook on Prisons* (pp. 568-585). London: Routledge.
- Ella, (z.d.). *Intersectioneel denken. Handleiding voor professionelen die intersectionaliteit of kruispuntdenken in de eigen organisatie willen toepassen*. Geraadpleegd op <http://www.ellavzw.be/sites/default/files/Handleiding%20Intersectionaliteit%20ELLA%20VZW.pdf>.
- Ellis, L., Beaver, K., & Wright, J. (2009). *Handbook of Crime Correlates*. San Diego, CA: Elsevier Inc.
- Farrant, F. (2009). Gender, 'Race', and the Criminal Justice Process. In H. S. Bhui (Ed.), *Race & Criminal Justice* (pp. 122-136). London: SAGE.
- FOD Justitie. (2017). *Jaarverslag 2016 Directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen*. Geraadpleegd op https://justitie.belgium.be/sites/default/files/bat_ra_2016_nl_light_1.pdf.
- FOD Justitie. (2019). *Belgische gevangnissen*. Geraadpleegd op: https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/gevangnissen/belgische_gevangnissen.

- Gallant, D., Sherry, E., & Nicholson, M. (2015). Recreation or rehabilitation? Managing sport for development programs with prison populations. *Sport Management Review*, 18(1), 45–56.
- Gemengde Commissie Hulp- en Dienstverlening aan Gedetineerden (2015). *Hulp- en dienstverlening aan gedetineerden: Strategisch Plan 2015-2020*. Brussel: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- Green, P., & Ward, T. (2004). *State Crime: Government, Violence and Corruption*. London: Pluto Press.
- Greenberg, E., Dunleavy, E., & Kutner, M. (2007). *Literacy behind bars. Results from the 2003 national assessment of adult literacy prison survey*. U.S. department of education. Washington, DC: National Center for Education Statistics.
- Hankivsky, O. (2014). *Intersectionality 101*. Vancouver, BC: Institute for Intersectionality Research & Policy, Simon Fraser University.
- HM Inspectorate of Prisons (2006). *Foreign National Prisoners: A Thematic Review*. Geraadpleegd op: <https://www.justiceinspectores.gov.uk/hmiprisons/wp-content/uploads/sites/4/2014/06/Foreign-National-Prisoners-2005.pdf>
- Irwin, J., & Cressey, D. (1962). Thieves, convicts and the inmate culture. *Social Problems*, 10(2), 142-155.
- Joseph, J. (2006). Drug Offences, Gender, Ethnicity and Nationality. Women in Prison in England and Wales. *The Prison Journal*, 86(1), 140-157.
- Kadi-Hanifi, K., Dagman, O., Peters, J., Snell, E., Tutton, C., & Wright, T. (2014). Engaging students and staff with educational development through appreciative inquiry. *Innovations in Education and Teaching International*, 51(6), 584–594.
- Kaufman, E. (2012). Finding Foreigners: Race and the Politics of Memory in British Prisons. *Population. Space and Place*, 18(6), 701–714.
- Kox, M., De Ridder, S., Vanhouche, A. S., Boone, M., & Beyens, K. (2014). Detentiebeleving van strafrechtelijk gedetineerden zonder verblijfsrecht. *Tijdschrift Voor Criminologie*, 56(2), 31-47.
- Knudsen, S. (2006). *Intersectionality: A Theoretical Inspiration in the Analysis of Minority Cultures and Identities in Textbooks*. Geraadpleegd op: https://iartemblog.files.wordpress.com/2012/03/8th_iartem_2005-conference.pdf.
- Lewis, G. & Meek, R. (2012). Sport and physical education across the secure estate: an exploration of policy and practice. *Criminal Justice Matters*, 90(1), 32–34.

- Liebling, A., Price, D., & Elliott, C. (1999). Appreciative inquiry and relationships in prison. *Punishment & Society*, 1(1), 71-98
- Lippens, V., Nuytiens, A., & Scheirs, V. (2009). Different profiles, different pains! Diversiteit en detentiebeleving: nood aan een gedifferentieerde strafuitvoering? In T. Daems, P. Pletincx, L. Robert, V. Scheirs, A. van de Wiel, & K. Verpoest (Eds.), *Achter Tralies in België* (pp. 113-144). Gent: Academia Press.
- Lutz, H. (2002). Zonder blikken of blozen. Het standpunt van de (nieuw-)realisten. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 3, 7-17.
- Lutz, H., & Wenning, N. (2001). Differenzen über Differenz – Einführung in die Debatten. In: H. Lutz, & N. Wenning (Eds.), *Unterschiedlich verschieden* (pp. 11-24). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Maes, E. (2009). Het actuele penitentiaire beleid in confrontatie met zijn verleden. In T. Daems, P. Pletincx, L. Robert, V. Scheirs, A. van de Wiel, & K. Verpoest (Eds.), *Achter Tralies in België* (pp. 47-73). Gent: Academia Press.
- Maes, E., & Scheirs, V. (2009). De Belgische gevangenispopulatie in cijfers. In T. Daems, P. Pletincx, L. Robert, V. Scheirs, A. van de Wiel, & K. Verpoest (Eds.), *Achter Tralies in België* (pp. 91-112). Gent: Academia Press.
- Martos-García, D., Devís-Devís, J., & Sparkes, A. C. (2009). Sport and physical activity in a high security Spanish prison: an ethnographic study of multiple meanings. *Sport, Education and Society*, 14(1), 77-96.
- Meek, R. (2014). *Sport in prison. Exploring the role of physical activity in correctional settings*. London: Routledge.
- Nash, J. C. (2008). Re-thinking intersectionality. *Feminist review*, 89(1), 1-15.
- O'Donnell, I. (2016). The aims of imprisonment. In Y. Jewkes, J. Bennett, & B. Crewe (Eds.), *Handbook on Prisons. Second Edition* (pp. 39-76). London: Routledge.
- Owen, B., Wells, J., & Pollock, J. (2017). *In Search of Safety: Confronting Inequality in Women's Imprisonment*. California: University of California Press.
- Phillips, C. (2012). *The Multicultural Prison: Ethnicity, Masculinity, and Social Relations among Prisoners*. Oxford: Oxford University Press.
- Potter, H. (2013). Intersectional Criminology: Interrogating Identity and Power in Criminological Research and Theory. *Critical Criminology*, 21(3), 305-318.

- Potter, H. (2015). *Intersectionality and Criminology. Disrupting and Revolutionizing Studies of Crime*. London: Routledge.
- Raes, A. (2001). De vrijheid onder voorwaarden: een alternatief voor de voorlopige hechtenis? *De orde van de dag*, 31(16), 29-37.
- Regie der Gebouwen. (2017). *Internering*. Geraadpleegd op: <https://www.regiedergebouwen.be/nl/internering>.
- Richards, M., McWilliams, B., Batten, N., Cameron, C., & Cutler, J. (1995). Foreign Nationals in English Prisons: II. Some Policy Issues. *The Howard Journal of Criminal Justice*, 34(3), 195-208.
- Richie, B. E. (2004). Feminist Ethnographies of Women in Prison. *Feminist Studies*, 30(2), 438-450.
- Salisbury, E. J., & Van Voorhis, P. (2009). Gendered Pathways. *Criminal Justice and Behavior*, 36(1), 541-566.
- Saudelli, I. (2019). Heeft intersectionaliteit een rol binnen het selectieve beslissingsproces van politieambtenaren in de uitvoering van identiteitscontroles?. In K. Verfaillie (Ed.), *Nieuwe uitdagingen, nieuwe perspectieven? Over het belang van theorie in een snel veranderende wereld*. Oud-Turnhout: Gompel & Svacina, *in review*.
- Sen, P, Exworthy, T., & Forrester, A. (2014). Mental health care for foreign national prisoners in England and Wales. *Journal of Mental Health*, 23(6), 333-339.
- Snacken, S. (2007). Belgium. In A. M. van Kalmthout, F.B.A.M. Hofstee-van der Meulen, & F. Dünkel (Eds.), *Foreigners in European Prisons* (pp. 127-156). Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- Snacken, S., Keulen, J., & Winkelmans, L. (2004). *Buitenlanders in de Belgische gevangnissen: knelpunten en mogelijke oplossingen*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Snacken, S., De Ron, A., & Tournel, H. (2009). *Aanbevelingen voor het optimaliseren van vorming, opleiding en arbeidstoeleiding binnen de gevangnissen in Vlaanderen. Eindrapport 2009*. Brussel: Koning Boudewijnstichting.
- Sykes, G.M. (1958). *The society of captives. A study of a maximum-security prison*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Ugelvik, T. (2014). The Incarceration of Foreigners in European Prisons. In S. Pickering, & J. Ham (Eds.), *The routledge handbook on crime and international migration* (pp. 107-120). Oxon: Routledge.
- United Nations (1955). *Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*. Geraadpleegd op: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b36e8.html>.

- United Nations (2016). *United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules): resolution/adopted by the General Assembly*. Geraadpleegd op: <https://undocs.org/A/RES/70/175>.
- Vacca, J. S. (2004). Educated prisoners are less likely to return to prison. *Journal of Correctional Education*, 55(4), 297-305.
- Van Haegendoren, M., Lenaers, S., & Valgaeren, E. (2001). *De Gemeenschap achter de tralies. Onderzoek naar de behoeften van gedetineerden aan maatschappelijke hulp- en dienstverlening*. Diepenbeek: SEIN, Limburg Universitair Centrum.
- Van Havere, I., & Vansteenwegen, A. (2005). Seksualiteitsbeleving bij (lang) gedetineerden. *Tijdschrift voor Seksuologie*, 29(2), 63-68.
- van Kalmthout, A.M., van der Meulen, F.H., & Dünkel, F. (2007). *Foreigners in European Prisons*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers.
- van Leeuwen, B. (2003). *Erkenning, identiteit en verschil: Multiculturalisme en leven met culturele diversiteit*. Leuven: Acco.
- Van Mens-Verhulst, J., & Radtke, L. (2009a). Intersectionaliteit en sociale inclusie: het ei... van Troje. Deel 1: Het ei van Columbus. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 18(3), 4-22.
- Van Mens-Verhulst, J., & Radtke, L. (2009b). Intersectionaliteit en sociale inclusie: het ei... van Troje. Deel 2: Het paard van Troje. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 18(4), 5-21.
- Verhoeven, N. (2018). *Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken*. Amsterdam: Boom.
- Wacquant, L. (2009). *Prisons of Poverty*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Walmsley, R. (2014). *Variations and growth in the levels of female imprisonment*. Geraadpleegd op: <http://www.prisonstudies.org/news/female-imprisonment>.
- Warr, J. (2014). The deprivation of certitude, legitimacy and hope: Foreign national prisoners and the pains of imprisonment. *Criminology & Criminal Justice*, 16(3), 301-318.
- Wekker, G.D., & Lutz, H. (2001). Een hoogvlakte met koude winden. De geschiedenis van het gender- en etniciteitsdenken in Nederland. In: M. Botman, N. Jouwe en G. Wekker (Eds.), *Caleidoscopische visies. De zwarte, migranten en vluchtelingen-vrouwenbeweging in Nederland* (pp. 25-49). Amsterdam: Koninklijk instituut voor de tropen.

Westrheim, K., & Manger, T. (2014). Iraqi Prisoners in Norway: Educational Background, Participation, Preferences and Barriers to Education. *Journal of Prison Education and Reentry*, 1(1), 6–19.

Wing, A. K. (1997). *Critical Race Feminism: A Reader*. New York: NYU Press.

Bijlagen

Bijlage 1: Rekruteringsbrief

VRIJE UNIVERSITEIT BRUSSEL &
UNIVERSITEIT GENT

GEZOCHT RESPONDENTEN

NIET-BELGISCHE GEDETINEERDEN
WORDEN GEÏNTERVIEWD DOOR EEN
ONDERZOEKER.

HET INTERVIEW GAAT OVER JOUW
ERVARINGEN MET ACTIVITEITEN IN DE
GEVANGENIS.

- HET INTERVIEW DUURT 60 MINUTEN.
- TAAL: IN HET FRANS, ENGELS,
NEDERLANDS OF TURKS AFGENOMEN
DOOR DE ONDERZOEKERS OF IN EEN
TAAL NAAR KEUZE MET EEN TOLK.
- HET INTERVIEW ZAL OPGENOMEN
WORDEN.

DE GEGEVENS VAN HET INTERVIEW
WORDEN ANONIEM EN VERTROUWELIJK
VERWERKT.

NA HET ONDERZOEK WORDEN DE
RESULTATEN VOORGESTELD IN DE
GEVANGENIS. JE KAN OOK EEN
SAMENVATTING KRIJGEN VAN DE
RESULTATEN.

INTERESSE OM DEEL TE NEMEN AAN DIT ONDERZOEK?
AARZEL DAN NIET OM JE NAAM DOOR TE GEVEN AAN:

Bijlage 2: Interviewschema

Informatie interview

Geïnterviewde (nummer)	
Datum	
Duur (min.)	
Locatie (gevangenis)	
Interviewer	

Introductie:

Informed Consent

Deel 1: Informatie over de respondent

- 1) Om te beginnen, zou ik je graag enkele korte vragen stellen over jezelf. Kan je jezelf kort even voorstellen?
 - Wat is je nationaliteit?
 - In welk land woonde je voor je detentie?
 - Hoe lang woonde je daar al?
 - Met wie woonde je daar?
 - Hoe lang verblijf je al in deze gevangenis?
 - Heb je al in een andere gevangenis gezeten in België? Of al in een andere gevangenis gezeten in een ander land?

Deel 2: Ervaringen van activiteiten

- 2) Aan welke activiteiten in de gevangenis neem jij deel? (*eerst als open vraag stellen, daarna andere activiteiten apart overlopen met onderstaande bijvragen*)
 - Voor activiteiten waaraan ze deelnemen:
 - i. Waarom neem je deel?
 1. Wat vind je van die activiteit?
 2. Hoe wist je dat dit georganiseerd werd?
 3. Hoe was het om hier de eerste keer naartoe te gaan? *Peilen of dit alleen was om samen met een andere gedetineerde.*
 - Indien ze zelf niet over een bepaalde activiteit beginnen:
 - Vb. Ik heb gehoord dat hier ook onderwijsactiviteiten/cursussen worden georganiseerd.
 - i. Ken je iemand die hieraan deelneemt?
 - ii. Zou je zelf willen deelnemen?
 1. Waarom wel/waarom niet?

iii. Wat zou er moeten gebeuren/veranderen om jou te laten deelnemen?

Lijst mogelijke activiteiten:

- Sportactiviteiten
- Onderwijs cursussen
- Bibliotheek
- Beroepsopleidingen/ arbeidsgerichte opleidingen
- Culturele activiteiten (theater, optreden, film...)
- Gevangenisarbeid
- Erediensten/ geloofsvieringen
- Wandeling

3) Wat vind jij de beste/leukste activiteit waaraan je al hebt deelgenomen hier in de gevangenis?

(Respondent één activiteit laten kiezen)

- Kan je daar iets over vertellen? (Wat gedaan? Wanneer? Met wie? Waar?)
- Waarom vind jij dat de beste/leukste activiteit?
- Hoe vaak neem je deel aan die activiteit?
 - Vind je dat de activiteit genoeg georganiseerd wordt?
 - Wat zou jij ideaal vinden?
- Hoe ervaar je het om deel te nemen aan die beste/leukste activiteit? Hoe voel je je tijdens die activiteit?
- Waarom nam je deel aan die activiteit?
 - Zijn er nog andere redenen waarom je deelnam aan die activiteit?

4) Als je de activiteiten in de gevangenis een score mag geven op 10, hoeveel zou je geven? 0 is heel slecht en 10 is heel goed *(dit mag algemeen, maar ook per activiteit waaraan ze deelnemen)*

- Waarom geef je X op 10?

5) Je gaf een gemiddelde score van X op 10 aan de activiteiten, hoe zou dit een 10 op 10 kunnen worden?

- Wat is er nodig? Wat moet er daarvoor veranderen?
- Waar moet een activiteit uit bestaan om een 10 te kunnen krijgen?
- Wat moet er gebeuren tijdens die activiteiten?

6) Ziet het ideale activiteiten aanbod er volgens jou anders uit voor niet-Belgische gedetineerden dan voor Belgische gedetineerden?

- *Andere formulering:* Moeten er andere activiteiten georganiseerd worden voor niet-Belgische gedetineerden dan voor Belgische gedetineerden?
 - i. Indien ja, welke activiteiten?
 - ii. Waarom wel/waarom niet?

Deel 3: Noden

7) Wat zou jij hier graag doen in de gevangenis?

- Hoe zou jij graag de rest van je tijd hier in de gevangenis spenderen?
- Als je één wens hebt van een activiteit die je graag zou willen doen hier in de gevangenis, wat zou dat zijn?
 - Waarom die activiteit?
 - Wat zou je allemaal doen tijdens die activiteit? Waarom?
 - Waar zou die activiteit plaatsvinden? Waarom?
 - Door wie moet die activiteit gegeven worden? Waarom?
 - Wie mag er dan allemaal deelnemen aan die activiteit? Waarom?
 - Hoe vaak moet die activiteit plaatsvinden? Waarom?
- Heb je ooit in een andere gevangenis gezeten (*in België of in een ander land*)?
 - Wat was daar anders/ beter/ slechter?

Deel 4: Ondersteuning

8) Met wie heb je allemaal contact op een gewone dag in de gevangenis?

- Heb je contact met (buitenlandse) gedetineerden?
 - i. Hebben zij dezelfde etniciteit? Nationaliteit? Spreken zij dezelfde taal? Hebben zij dezelfde religie?
 - ii. Waarom heb je contact met hen/ waarom heb je geen contact met hen?
 - iii. Hoe vaak heb je contact met hen?
 - 1. Wens je graag meer contact?
 - iv. Waar hebben jullie contact?
 - 1. Met wie zit je op cel?
 - a. Wat vind je daarvan?
 - v. Hoe voel je je tijdens die contacten?
- Heb je contact met je familie/ vrienden?
 - i. Hoe heb je contact met je familie/ vrienden? (*bezoek, telefoon, brieven...*)
 - ii. Indien je iets zou kunnen veranderen aan de manieren waarop je contact kan hebben, wat zou je veranderen? Zijn er andere manieren die je zou willen gebruiken om in contact te komen met je familie/ vrienden?
 - iii. Hoe vaak heb je contact?
 - 1. Wens je graag meer contact?
 - iv. Hoe voel je je tijdens die contacten?
- Heb je contact met hulp- en dienstverleners/ penitentiaire beambten?
 - i. Hebben zij dezelfde nationaliteit? Spreken zij dezelfde taal? Hebben zij dezelfde religie?
 - ii. Hoe vaak heb je contact met hen?
 - 1. Wens je graag meer contact?
 - iii. Hoe voel je je tijdens die contacten?

9) Krijg je ondersteuning/hulp in de gevangenis? (*eerst als open vraag stellen; als ze geen voorbeelden geven, dan voorbeelden aanhalen uit het interview zelf en vragen naar andere voorbeelden; pas daarna zelf voorbeelden geven*)

- Van wie krijg je hulp/ondersteuning in de gevangenis?
 - i. Krijg je ondersteuning van medegegetineerden? Hulp- en dienstverleners? Penitentiaire beambten?
- Waaruit bestaat de ondersteuning die je krijgt van medegegetineerden? Hulp- en dienstverleners? Penitentiaire beambten?
- Wens je graag meer ondersteuning/hulp te krijgen in de gevangenis?
 - i. Van wie wens je graag meer ondersteuning/hulp te krijgen?
 - ii. Voor welke zaken zou je graag meer ondersteuning/hulp krijgen?
 1. Waarom zou je hier graag meer ondersteuning/hulp voor krijgen?

10) Geef je ondersteuning/hulp aan medegegetineerden? (*eerst als open vraag stellen; als ze geen voorbeelden geven, dan voorbeelden aanhalen uit het interview zelf en vragen naar andere voorbeelden; pas daarna zelf voorbeelden geven*)

- Waarom geef je ondersteuning/hulp aan medegegetineerden? Waarom niet?
- Wie zijn die medegegetineerden?
 - i. Iemand met dezelfde etniciteit? Nationaliteit? Taal? Religie?
- Waaruit bestaat die ondersteuning?
- Hoe vaak geef je ondersteuning aan medegegetineerden?
- Wil je graag meer ondersteuning bieden aan gedetineerden?
 - i. Over welke vorm van ondersteuning spreken we dan?
 - ii. Waarom wil je graag meer ondersteuning/hulp bieden aan medegegetineerden?

Deel 5: Toekomst

11) Hoe denk je dat de toekomst eruit zal zien als je vrijkomt?

- In welk land ga je wonen na detentie?
 - Waarom wil je daar gaan wonen? (vb. Heb je dit vrijwillig gekozen of is dit verplicht (i.h.k.v. repatriëring)?
 - Met wie ga je daar wonen?
- Word je momenteel voorbereid op jouw re-integratie in de samenleving? *Alternatieve formuleringen: Is er iets dat de gevangenis momenteel doet om je voor te bereiden op jouw re-integratie in de samenleving/vrijlating/terugkeer in de samenleving? Is er iets dat je momenteel zelf doet om je voor te bereiden op jouw re-integratie in de samenleving?*
 - Indien ja, hoe zien die voorbereidingen op re-integratie eruit?
 - Wat vind je daarvan?
 - Zou je iets veranderen aan die voorbereidingen op re-integratie?
 - Waarom wel? Waarom niet?
 - *Indien de respondent daarvoor al eens in de gevangenis heeft gezeten: Wat zou anders moeten verlopen om beter te kunnen re-integreren/terug te keren in de samenleving?*

- Hoe zou je graag voorbereid worden op jouw re-integratie? Waaruit zouden die voorbereidingen moeten bestaan?
 1. Zien de voorbereidingen op re-integratie voor buitenlandse gedetineerden er dan anders uit dan voor Belgische gedetineerden?
 - a. Waarom wel? Waarom niet?

12) Hoe ziet de ideale toekomst er voor jou uit als je vrijkomt?

- Waarom is dit de ideale toekomst voor jou?

13) Ik heb nog enkele korte vragen om af te sluiten:

- Wat is je geboortjaar?
- Hoeveel jaar ben je naar school geweest (*tel de jaren van de kleuterschool niet mee*)?

Afsluiting van het interview

We zijn aan het einde van het interview gekomen. Is er nog iets dat je graag zou willen toevoegen aan dit gesprek (ideeën/suggesties/gedachten)? Dan zou ik je nog graag bedanken voor jouw deelname.

Bijlage 3: Interview

(Introductie niet uitgetypt)

Interviewer: Ja, misschien gewoon om te beginnen, van zou je jezelf een keer kort kunnen voorstellen?

Respondent: En euh... En wat?

Interviewer: Wie dat je bent.

Respondent: Euhm... wel ik ben X, jij weet dat. Ik ben... bijna 41 jaar oud.

Interviewer: Oké.

Respondent: Euhm... ik ben, ik kom uit Roemenië.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Maar ik woon in Duitsland.

Interviewer: U komt uit Roemenië, maar... je komt uit Duitsland?

Respondent: Euh ik woon...

Interviewer: Je bent Roemeens, maar je komt...

Respondent: Maar ik woon in Duitsland.

Interviewer: Je woont in Duitsland, oké... Dat is euh interessant om te weten al. En euhm... je woonde in Duitsland zei je: hoe lang woonde je daar al?

Respondent: Euhm... eerste keer ik ben... naar Duitsland vertrokken in 2002.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Ik was euh getrouwd met een Duitse vrouw... Euh... dan ik euh... 2008 heb ik Duitsland verlaten. Van 2014 ben ik hier gegaan.

Interviewer: Oké en dus ook voor dat je hier kwam woonde je ook in in Duitsland?

Respondent: Ja.

Interviewer: Ja, oké en euhm... je zei al van ik ben, ik ben daar getrouwd geweest... voor voor dat je naar hier kwam woonde je daar ook met iemand samen of woonde je toen alleen?

Respondent: Ja ja ja met mijn vriendin.

Interviewer: Ook met je vriendin? Oké.

Respondent: Ik woonde niet samen met haar, maar ik heb mijn vriendin.

Interviewer: Oké en uw vriendin woont die in Duitsland?

Respondent: In Zwitserland.

Interviewer: In Zwitser... Oh heel internationaal. (lacht)

Respondent: Ja.

Interviewer: En euhm en ja voor dat je hier in de gevangenis kwam... is is de eerste keer dat je in de gevangenis?

Respondent: Nee de tweede keer.

Interviewer: En waar heb je nog ergens in de gevangenis gezeten? Was dat in België of was dat euh...

Respondent: In België ja.

Interviewer: En in welke gevangenis?

Respondent: Euh in Dendermonde.

Interviewer: In Dendermonde.

Respondent: Voorarrest.

Interviewer: Oké.

Respondent: En dan in Wortel euh... de rest van de straf. Plus Tilburg.

Interviewer: Oké.

Respondent: En dan ik ben... ook euh ongeveer drie maanden in euh Gent voor de beroep.

Interviewer: Oké dus alle gevangeningen dat wij hebben in het onderzoek daar euh...

Respondent: Ja.

Interviewer: ...daar kan je iets over zeggen.

Respondent: Daar kan ik iets over zeggen (4m30).

Interviewer: Ca va, dat is toevallig.

Respondent: Ja.

Interviewer: Euhm... misschien...

Respondent: Of niet...

Interviewer: Sorry?

Respondent: Of niet.

Interviewer: Of niet ja. Euh misschien als het... het onderzoek gaat eigenlijk over activiteiten hier in de gevangenis, wat je hier kan doen. Euhm... aan welke activiteiten hier in de gevangenis neem je zo deel?

Respondent: Euh Yoga.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Sportwandeling... en euh... dat is alles omdat ik werk in de bibliotheek dus ik kan niet euh meeste van de dag ik ben aan het werken dus ik kan niet veel euh... activiteiten.

Interviewer: Oké ca va. Misschien zo eerst over, over die Yoga en de sportwandeling. Ja dat zijn sportactiviteiten... van waarom neem je daar aan deel?

Respondent: Euhm... omdat ik graag sport doe.

Interviewer: Ja.

Respondent: En euh... ja... sport is gezond.

Interviewer: Sport is gezond, ja inderdaad. En hoe wist je dat dat georganiseerd werd?

Respondent: Euh... dus je hebt altijd als je in sportactiviteiten is euh komt aan die zijn flyers, die zijn uitgedeeld.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Dan euh... hebben we in euh jaarlijkse boekjes... brochures. Dat staat alle euh activiteiten voor de euh... voor de respectieve jaar.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En euhm... ja door de mensen ook. Die praten veel, die vragen veel. In de bibliotheek zit ook euh posters met euh activiteiten enzo.

Interviewer: Ah ja oké dus eigenlijk wat van alles. Je hebt flyers, brochures, euh posters. Je zei ook de mensen die praten. Wie zijn de mensen? Gaat dat over personeel of zijn dat de medegegetineerden?

Respondent: Ja de medegegetineerden.

Interviewer: De medegegetineerden, dus eigenlijk onderling dat jullie dat ook zeggen tegen elkaar? Oké, en euhm hoe was dat om daar voor de allereerste keer naartoe te gaan? Naar...

Respondent: Euh, ja dat was straf (lacht). Ja zeker. Euh...maar ja wat kan je doen...

Interviewer: Wat bedoel je met: 'dat was straf'?

Respondent: Euh... ik denk niemand is blij als ze geen geen vrijheid hebben dus als gesloten is is denk ik niemand kan... blij zijn.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar euh... ja... zoals gezegd sport, beetje oppassen met eten enzo.

Interviewer: Ja.

Respondent: Lezen.

Interviewer: Lezen doe je ook?

Respondent: Ja.

Interviewer: Oké. En zijn dat dan materialen die je uit de bib hier leent? Of...

Respondent: Ja, ja ja ja meeste euhm ik, ik pak boekje van van de bib.

Interviewer: Ja.

Respondent: Euhm... Engels en Spaans. (7m). Ik lees in vele... vele talen maar euh meeste ik lees in Engels en Spaans.

Interviewer: Jij leest in het Engels en in het Spaans?

Respondent: Ja.

Interviewer: Oké dus je hebt al...

Respondent: Nederlands is moeilijk om te lezen.

Interviewer: ...ja om te lezen. Ja.

Respondent: Dan krijg ik koppijn.

Interviewer: Ja. En zo die boeken in het Engels en het Spaans... als je je werkt in de bib dus je kent de bib waarschijnlijk heel goed euhm... de... is er voldoende aanbod aan boeken en in andere talen?

Respondent: Ja, dat is afhankelijk je... iedereen heeft zijn... euh smaak voor dees of dat.

(er klopt iemand op de deur en zegt iets)

Interviewer: Dus dat is afhankelijk...

Respondent: Dat is de chef van de bib.

Interviewer: Ah dat is uw chef van de bib, oké (lacht).

Respondent: Euh... is afhankelijk wat wat iedereen... smaak van lezen heeft enzo.

Interviewer: Ja ja.

Respondent: Enzo dus... maar zo algemeen gezegd ik denk ja je kan vinden een beetje van alles.

Interviewer: En voor u persoonlijk?

Respondent: Voor mij persoonlijk ik wel ja.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ik wil dat. Ik lees graag van alles.

Interviewer: Ja ja.

Respondent: Dus... ja ik lees graag.

Interviewer: En dat lezen je zei al van: 'ik lees graag' om mij te ontspannen. Zijn er nog andere redenen waarom dat je je boeken leest of?

Respondent: Ja ja voor voor te leren.

Interviewer: Voor te leren?

Respondent: Ja... niet... euh... niet specifiek. Ik lees veel euh filosofische boekskes of euh over leven... ik weet niet.

Interviewer: Ja ca va dat is goed.

Respondent: Ook science fiction boekskes lees ik graag.

Interviewer: Oké een beetje van alles. En je zei al van sportactiviteiten eh daar waren flyers, brochures enzo en mensen hebben dat gezegd dat dat dat der was. Hoe ben je te weten gekomen dat je hier naar de bib kon gaan?

Respondent: Euh... hoe komen mensen naar de bib bib gaan?

Interviewer: Hoe ben jij te weten gekomen dat er hier in de gevangenis een bib is?

Respondent: Euh... door andere medege-detineerden.

Interviewer: Door medege-detineerden? Oké ca va. Euh...

Respondent: Ik denk...

Interviewer: Ja zeg maar.

Respondent: Ik ben niet zeker maar ik denk euh... eerste dag van ik gekomen ik kreeg sowieso de brochure.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Maar euh... Ik denk euh... die zeggen ook ja die dag bibliotheek, door de euh de medewerkers.

Interviewer: Ah ja oké dus echt de medege-detineerden?

Respondent: Ja.

Interviewer: Die euh hebben een belangrijke rol...

Respondent: En ook de euh cipers euh ik denk die laten weten dat die dag is bibliotheek en je moet rapport schrijven.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Ik weet niet meer zeker maar ik denk is waar.

Interviewer: Ah ja. Oké ca va. Euhm ge zei al van eh ik ga naar de Yoga en de sportwandeling en voor de rest werk ik in de bib. Euhm... zo andere activiteiten. Ik heb ook al gehoord van er zijn er zijn bijvoorbeeld cursussen dat je hier kunt volgen euhm wist weet je, weet ge dat, weet je dat je cursussen kan volgen?

Respondent: Ja ik moet de flyers uitdelen.

Interviewer: Ja jij moet de flyers uitdelen dus ja.

Respondent: Ja.

Interviewer: En euhm je zei al van ja ik ga daar eigenlijk niet naar andere activiteiten omwille van van euh mijn werk. Euhm en is dat omdat die, om dat die activiteiten op dezelfde moment worden georganiseerd of zou het...

Respondent: Jawel jawel. Hier meeste van de activiteiten zijn georganiseerd tot drie uur en ik werk tot drie uur.

Interviewer: Oké ah ja vandaar.

Respondent: Dus.

Interviewer: En stel nu of wat denk je dat er zou moeten veranderen, stel dat je wel graag zou kunnen deelnemen, deel zou nemen aan een cursus wat zou er dan moeten veranderen hier in de gevangenis?

Respondent: Euh... ik denk... voorbeeld de fitness.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Is elke dag euh kwart na tien.

Interviewer: 's Ochtends?

Respondent: Eén keer per dag ja.

Interviewer: Oké.

Respondent: Ja. Euh... vele mensen die... meesten allemaal die werken die kom niet gaan naar euh fitness. Euh dan is zondag fitness. Dat is om drie uur op een zondag.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Maar euhm... ja dat is euh... ik denk fitness is niet genoeg voor de mensen die willen sporten en iedereen mag gaan één keer per week en dat is heel weinig.

Interviewer: Ja.

Respondent: Euh de reden moet je aan de directie vragen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Euh... dan ik denk... sowieso is euh in deze gevangenis is alles een beetje een probleem. De sportwandeling gaat weer een keer niet door niet genoeg personeel. Euh dan andere sporten ik ga ook voorbeeld is euh in mijn euh vanaf euh januari is euh crossfit avondgroep kwart na zes euh voor de werkers.

Interviewer: Oké.

Respondent: Dus ik ga ook maandagavond naar crossfit. Euh... soms gaat niet door want niet genoeg personeel of ik weet niet de reden.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ja ik denk... in België algemeen... de straf van de mensen is euh georiënteerd door de sluiting dus niet... voor... de mensen actief te blijven.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Maar de sluiting te blijven.

Interviewer: Ja.

Respondent: Achter de deur.

Interviewer: Oké.

Respondent: Dat vind ik euh een slechte... euh een slechte optie omdat ik voor de re-integrering. Ik kan niet re-integreren door als je stil blijft 22 uur gesloten per dag.

Interviewer: Ja.

Respondent: Je wil of niet. Met tijd jouw hoofd begint slecht te werken.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Dus...

Interviewer: En als het over re-integratie gaat waaraan heb jij nood? Wat zou er...

Respondent: Voor mij persoonlijk ik heb nood aan niks. Ik heb begreep niet de Belgische euh systeem, justitie systeem omdat euh... euh als balkanlander je... effectief ik kan niks doen en voor euh... vroeger vroeger euh vrij gaan met voorwaarden.

Interviewer: Ja.

Respondent: De enige voorwaarden wat ik kreeg als balkanlander is de land verlaten maar als je gaat naar de SURB die vragen jouw papieren voor ver van je land, die vragen jouw papieren van adres van jouw land dus alles wat die vragen voor die mensen van hier. Is idioot is omdat ik ga niet werk zoeken van 3000 km van mijn land, dat is één ding. Die andere die forceren mij een vals papier te brengen omdat als ik brengen een contract iedereen weet dat is niet een echte contract.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Hoe kan ik, zal ik mijn familie zeggen: Hé stuur mij een euh krant van mijn land. Ik begin oh kijk hier werk. Hallo ik ben euh in gevangenis in België, ik wil werken, kan je mij een contract sturen? Dat werkt niet zo eh.

Interviewer: Ja nee nee nee.

Respondent: Euh... papier van adres... die kan niet euh verifiëren dat is echt of niet.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ik kan geen papier zeggen dat is echt of dat is niet echt dus waarom vragen ons voor alle deze papieren? Nu mensen moeten betalen voor vertaling, moeten betalen voor te speuren (14m40)... voor niks. Alleen voor de show.

Interviewer: Ja ja ja.

Respondent: Das is vind ik idioot is.

Interviewer: Ja.

Respondent: Plus... Hier hier hier ga je sowieso niet vrij omdat zoals ik heb gezegd geen de... de verzoeken jou zolang als het mogelijk is gesloten te blijven.

Interviewer: Ja ja.

Respondent: Maar ja is het systeem van het land eh.

Interviewer: Ja dus voor de SURB, je zei van die valse contracten... euh...

Respondent: Je moet geen vals contract niet... vals maar zeker je zal niet werken waar je waar je wat dat op dat papier.

Interviewer: Ja.

Respondent: Omdat je kan... familie bellen en zeggen ja onze neef heeft een pizzeria kan ik contract doen voor mij? Dat is geen probleem. Hij zal dat doen. Maar je zal niet daar werken dus is geen oriëntering door de re-integraties. Gewoon... een een con (15m40) zijn.

Interviewer: Ja ja ja. Is het, want je zei van ik heb al, ik heb hier al in de gevangenis gezeten. Zijn het die zaken die vorige keer ook misgelopen zijn dat je...

Respondent: Jawel jawel zeker. Ik ben eerste keer in gevangenis.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ik ben veroordeeld zes jaar.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En ik ben euh... dus eerste keer en ik heb vijf en half jaar gezeten.

Interviewer: Oké ja dat is veel.

Respondent: Als eerste keer ik heb altijd papieren want ik heb, commissie vragen voor papieren. Ik breng papieren. Ik heb geen tuchtrappen in al deze periode dus... mijn vraag is, ik vraag mijzelf, niet voor jou, maar ik vraag mijzelf wat is alles dat voor?

Interviewer: Ja.

Respondent: Commissie dat dat die vragen jou papieren en je brengt papieren. Je je je vragen jou een goeie gedrag te hebben in de gevangenis. Je geeft een goeie gedrag maar je ga niet vrij.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus waarom alle dat.

Interviewer: En...

Respondent: Snap je wat ik bedoel?

Interviewer: En stel nu dat jij... daar iets aan zou kunnen veranderen, wat denkt ge dat er wel... wat dat zou kunnen helpen om u wel echt een contract te laten krijgen in uw land, of wel echt een...

Respondent: Nee euh...

Interviewer: ... een huis, een woonplaats.

Respondent: Overal overal...

Interviewer: Ja?

Respondent: Andere landen. Zelfs Duitsland als als balkanlander als je moet gestuurd naar jouw land... je hebt geen tuchtrapport, halve straf je gaat terug naar jouw land.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Zonder commissie zonder omdat... we hebben commissie voor vrij te gaan oké?

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Maar als we vragen voor euh verlof dan zeggen ze nee je bent hier gevaarlijk mag niet, geen verlof. Voorbeeld in Duitsland als je hebt iemand die kan zeggen ja deze man komt bij mij bezoeken. Ik krijg de verlof sowieso omdat als de wet is euh voor alles hetzelfde moet van alle aspecten niet alleen deze aspect van de commissie moet ook verlof krijgen, moet ook een kans voor een enkelbandje te krijgen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar wij krijgen niet omdat ze zeggen ja je hebt geen adres in België. Ik wil eentje doen. Neen mag niet.

Interviewer: Want je bent illegaal dus?

Respondent: Dus... ze ze zijn euh... is niet correct.

Interviewer: Ja inderdaad.

Respondent: Absoluut niet.

Interviewer: Neen.

Respondent: Euh in Duitsland als je hebt geen adres maar die dag van jouw verlof komt.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En je hebt één dag verlof, één cipier kom met jou buiten en je mag in de stad rondraaien de hele dag en dan terugkomen 's avonds.

Interviewer: En dat is in Duitsland... bijvoorbeeld?

Respondent: Ja dat is in Duitsland ja.

Interviewer: Ah ja oké.

Respondent: In Nederland ook eh. Hetzelfde.

Interviewer: Oké en hoe weet je dat dat ook in, dat dat bestaat in Duitsland en in Nederland?

Respondent: Omdat ik kennis mensen die hebben in gevangenis gezeten in Duitsland en...

Interviewer: Ah ja, en die kregen dat wel?

Respondent: Ja ja.

Interviewer: Oké en zou je dat ook willen hier in België?

Respondent: Euh... ik persoonlijk wil niet voor hier België. Ik wil België verlaten.

Interviewer: Ja.

Respondent: Nooit meer terugkomen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ik, euh de facto ik heb ik nooit gewoond in België eh.

Interviewer: Nee.

Respondent: Euh... ik ben gewoon door België door zijn geografische positie doorgedaan en daarom... problemen.

Interviewer: Zit je hier? Ja.

Respondent: En euh... ja...

Interviewer: Dus?

Respondent: Ik persoonlijk denk zal nooit niks veranderen hier.

Interviewer: Jij persoonlijk?

Respondent: Ja ik denk dat hier zal nooit niks veranderen. Dat sowieso zo blij, dat zal zo blijven.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Voor eeuwigheid.

Interviewer: Oké. Ja. Maar we nemen het zeker mee van euh dat daar nog veel werk aan euh aan is voor de re-integratie voor mensen dat hier illegaal zijn en...

Respondent: Dus je vraagt mij voor aantal papieren en ik ga in in in de SURB zoals een Belg, maar ik ben geen Belg.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ik ben geen Belg. Mijn situatie is, absoluut heb niks te doen met de de situatie van een Belg.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus...

Interviewer: En vind ge dan dat er naar re-integratie toe een verschil gemaakt moet worden tussen Belgen en niet-Belgen?

Respondent: Ja absoluut, absoluut omdat is niet hetzelfde.

Interviewer: Ja.

Respondent: Snap je wat ik bedoel? Die zeggen ja je moet zelfde voor iedereen zijn. Neen. Moet niet omdat... als Belg ik heb VDAB. Ik heb CAW. U kan, ge hebt familie hier buiten die kan mij helpen... Als buitenlander, de meesten willen zo snel al mogelijk terug naar hun land.

Interviewer: Ja. En voor zo snel mogelijk terug naar u land te gaan was, welke ondersteuning zou ge daarvoor nodig hebben?

Respondent: Euh luister je zal niet euh... dat is... heel hypocriet is.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Omdat die zeggen ja die willen mensen helpen met euh met de re-integratie.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Hoe kan je een Rus helpen met de re-integratie van hier?

Interviewer: Ja.

Respondent: Die man gaat terug naar zijn land. Hij zal zijn weg vinden dat is zeker.

Interviewer: Oké.

Respondent: Plus de Belgische staat interesseert niet in wat die man doet in zijn land. Niks te doen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Absoluut niks te doen.

Interviewer: Ja.

Respondent: En euh... waar... ik denk de beste solutie zou zou... ik heb geen solutie maar ik denk... zo moet gereïntegreerd zijn zoals in Duitsland. Halve straf ga je terug thuis, je komt terug. Je mag de rest van je halve straf effectief, dag per dag. En dat zal meer effectief zijn dan dan andere zaken. Omdat... je blijft hier zoals in de situatie je blijft in de straf dan niemand kan mij stoppen terug hier te komen.

Interviewer: Ja... dus als ik het goed begrijp zou je graag terug naar je eigen land gaan om daar de rest van je straf uit te zitten, of ben ik, begrijp ik dat verkeerd?

Respondent: Voorbeeld met de commissie.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Als die laten jou vrij.

Interviewer: Ja.

Respondent: De rest van de straf, als je komt terug in België je moet de rest van jouw straf doen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar zoals in mijn situatie, de rest van mijn straf van zes jaren en van zeven maanden. Ik ga geen schrik hebben van zeven maanden in de gevangenis naar vijf en half jaren.

Interviewer: Ja.

Respondent: Straf van zeven maanden is zoals klein vakantie.

Interviewer: (lacht)

Respondent: Is zo.

Interviewer: Ja.

Respondent: Is zo, tot je begrijpt wat gebeurt hier, kijk ik ben nu bijna zes maanden hier.

Interviewer: Ja.

Respondent: Is snel gegaan ja bibliotheek ja dat ja dat dat. Is... tijd gaat door.

Interviewer: Ja.

Respondent: Is niet makkelijk, maar it is what it is.

Interviewer: Ja, ca va. Euhm misschien effe terug naar de activiteiten.

Respondent: Oké!

Interviewer: Ja, ah ja? (lacht) Euh van als ge nu moet kiezen en ge moogt gerust ook de eerste keer dat je hier was in de gevangenis meenemen, van wat vond ge nu echt de leukste activiteit waardat ge hier in de gevangenis aan hebt deelgenomen?

Respondent: Ik vind leuk alle sporten dus.

Interviewer: Alle sporten, dus echt...

Respondent: Alles wat sport heeft te doen.

Interviewer: Ja. En euh kunt ge daar iets over vertellen van euh... hoe vaak euh zoudt ge bijvoorbeeld willen dat dat dat ge hier kunt sporten? Ik heb u al horen zeggen ik kan hier maar één keer sporten.

Respondent: Omdat normaal gezien ik denk fitness moet minimum minimum twee keer per week zijn.

Interviewer: Hmhm. Ja.

Respondent: Als niet drie en minder twee keer per week.

Interviewer: Ja oké en euhm met wie zou ge dat graag samendoen?

Respondent: Wat bedoel je met wie?

Interviewer: Met andere gedetineerden euhm en.

Respondent: Ja zeker.

Interviewer: Ja met andere gedetineerden, maar met bepaalde mensen, bijvoorbeeld.

Respondent: Nee voor mij is niet belangrijk nee.

Interviewer: Nee.

Respondent: Zolang kan ik sporten, ik ga naar sport voor sport te doen, niet... voor te socialiseren.

Interviewer: Ja, het is niet dat je zegt van ah nen andere Roemeen, dan kunnen we Roemeens praten, of iemand met dezelfde religie of?

Respondent: Nee ik ben atheïst dus.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Ik heb geen probleem nee.

Interviewer: Ca va. Euhm en... als ge nu de activiteiten hier in de gevangenis een score moogt geven op tien, nul is heel slecht...

Respondent: Ja.

Interviewer: En tien is... het beste.

Respondent: Vier.

Interviewer: Een vier, oké. En euhm waarom geeft ge een vier op tien?

Respondent: Omdat is euh zoals gezegd is weinig en is slecht georganiseerd. Soms mensen die gaan 35minuten naar fitness omdat die roepen te laat euh voor naar fitness te gaan en te vroeg terug op hun cel te gaan.

Interviewer: Oké en wie...

Respondent: Al die sportactiviteiten buiten, je mag niet douchen na de sportactiviteiten, dus je speelt een uur voetbal.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En je mag niet douchen.

Interviewer: Oké.

Respondent: Da's niet normaal hé.

Interviewer: Nee. En dus de sportactiviteiten binnen mag je wel douchen en buiten mag je niet douchen?

Respondent: Buiten mag je niet douchen nee.

Interviewer: Oké. En je zei daarnet van de sportactiviteiten zijn te kort, van ja je bent te laat en dan ben je te vroeg op cel.

Respondent: Ja ja ja.

Interviewer: Wie bepaalt hoe lang de sportactiviteiten...?

Respondent: De centrum, van centrum ja, Jeroen, die doet celdeur open. Lossen fitness en dan in de fitness (24m42).

Interviewer: En normaal gezien hoe lang zou...?

Respondent: Een uur.

Interviewer: Een uur en het is vaak maar 35minuten.

Respondent: Soms ja.

Interviewer: Oké ja.

Respondent: Meestal is 45, 50minuten, maar soms is 35minuten.

Interviewer: Dat is euh, dat is...

Respondent: Heel weinig.

Interviewer: Ja inderdaad.

Respondent: Ik heb XXX (25m06), ik ga halfuurtje.

Interviewer: Ja, dus wat zou ge nu veranderen om wel zo dicht mogelijk bij die tien op tien te komen?

Respondent: Euh ik denk omdat zoals gezegd namiddag is, gebeurt niks hier.

Interviewer: Hmhm, ja.

Respondent: Als sportactiviteiten, ik denk die moet een beetje namiddag en avond euh sportactiviteiten doen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Die zeggen altijd te kort personeel, maar (*luid geluid*) voor echt te zijn voor de sportactiviteiten moet geen cipier mee zijn.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Voorbeeld bij crossfit staat niemand bij je, op dees uur 's avonds dus ik zie niet waar is de probleem als crossfit niet kan doen waarom niet fitness.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus.

Interviewer: Ca va. Dus ge zegt van eigenlijk in de namiddag en 's avonds gebeurt hier helemaal niets dus...

Respondent: Ja.

Interviewer: Er zouden eigenlijk nog meer activiteiten euhm bij kunnen komen. En ge zegt van gelijk bijvoorbeeld bij die crossfit daar is geen cipier bij.

Respondent: Mm neen.

Interviewer: Wie begeleidt dat dan?

Respondent: Euh Ruben een moniteur, crossfit-moniteur.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: En euh is ook de... onze sportmonitor en de gedetineerde is er ook daarbij.

Interviewer: Dus dat is ne gedetineerde, of dat is iemand van buiten?

Respondent: Dat zijn gedetineerden.

Interviewer: Dat zijn gedetineerden.

Respondent: En de trainer komt van van buiten.

Interviewer: Van buiten, oké maar er zijn ook gedetineerden die dat mee begeleiden, of versta ik het fout?

Respondent: Nee nee nee.

Interviewer: Nee oké.

Respondent: XX (26m35), maar is de sportmonitor die is daar.

Interviewer: Ja oké, dus het is een trainer die naar hier komt voor dan...

Respondent: Dus is geen cipier daar.

Interviewer: Ja.

Respondent: Trainer en gedetineerden.

Interviewer: Ja... dus zo dat vind je...

Respondent: Is nooit geen probleem geweest.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus.

Interviewer: Dus meer in de namiddag, 's avonds en eigenlijk...

Respondent: Als geen cipier daar is, je doet niets zal nooit problemen zijn.

Interviewer: Ja. Ca va.

Respondent: Je hebt niets te doen in de in de dag.

Interviewer: Ja en euhm aan zo'n activiteiten, je zegt dan van... van op zich is daar geen cipier bij aanwezig. Welke gedetineerden kunnen deelnemen aan zo'n activiteit?

Respondent: Dat is, iedereen.

Interviewer: Iedereen, ja ca va. Keigoed. En euhm dan misschien nog een vraag van ja het gaat hier ook over Belgische en niet-Belgische gedetineerden, van vindt ge dat het activiteiten aanbod voor die twee groepen er anders uit moet zien?

Respondent: Nee, nee nee.

Interviewer: Nee.

Respondent: Dat... zoals gezegd die zijn sportactiviteiten, die zijn geen socialiseringsactiviteiten.

Interviewer: Ja.

Respondent: Als je wil sport doen, doe maar vragen, als niet, als je wilt socialisering.

Interviewer: Ja.

Respondent: Ga op de wandeling.

Interviewer: Ja. En als het gaat over over anderen hé de sportactiviteiten dat euh dat dat er moet geen verschil zijn. En als het gaat bijvoorbeeld over onderwijscursussen, ziet ge daar een, een verschil...

Respondent: Euhm ja.

Interviewer: Moet daar een verschil zijn.

Respondent: Moet, omdat euh volgens de brochure als je kijkt, ik heb hier één, daar staat voor elke activiteit. Ah hier, voor elke activiteit staan dit (*kijkt in brochure*), dat moet geen Nederlands praten, dat beetje en dat moet wel Nederlands praten.

Interviewer: Ah ja oké. Dus dat is met een icoontje.

Respondent: Dus een buitenlander die geen Nederlands praten die kan niet naar deze activiteit gaan.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Omdat is onmogelijk hier iets te begrijpen.

Interviewer: Ah ja, dus dat staat echt bij in de flyers enzo, wordt dat altijd mee afgedrukt?

Respondent: Ja dat vind ik normaal.

Interviewer: Oké, ca va en weet je hoe dat andere andere gedetineerden... daar euhm daar tegenover staan tegenover die icoontjes?

Respondent: Mmmh.

Interviewer: Is dat...?

Respondent: Ja die die vinden allemaal goed.

Interviewer: Allemaal goed.

Respondent: Dus als ik geen Nederlands verstaan, waarom wil ik hier XXX (28m58).

Interviewer: Ja en zijn er, nu nu gaat het over taal, en zijn er ook activiteiten dat dat dat taallos zijn, waarvoor dat taal niet belangrijk is?

Respondent: Ja ja ja zeker.

Interviewer: Zoals bijvoorbeeld?

Respondent: Bijvoorbeeld nu is euh 'stress in your life'.

Interviewer: Hmhm, en wat wat is dat juist?

Respondent: Euh, om echt te zijn, geen idee. Maar ik weet je moet geen Nederlands praten.

Interviewer: Oké daarvoor moet je geen Nederlands praten.

Respondent: En het staat hier hé (*bladert in flyer en zegt iets in zichzelf*).

Interviewer: Ja ah ja daar staat dan één icoontje dus dat is weinig Nederlands. Ja.

Respondent: Stress in your life,

Interviewer: Ah ja, ah ja ca va.

Respondent: Adem, klank, beweging.

Interviewer: Adem, klank, beweging, je doet simpele oefeningen alleen of met elkaar. Je leert je eigen emotionele reacties beter begrijpen en hanteren. Ca va, goed, dat is, dat is goed om weten. Euhm.

Respondent: Jullie hebben geen euh flyers euhm geen brochure?

Interviewer: Nee maar we zullen wel...

Respondent: Pak eentje mee.

Interviewer: Ah ja ca va merci (lacht). Dat is goed. Euh zijn er nog dingen, ik heb al gehoord eh van, er zijn, vooral de sport eh is belangrijk voor u in de gevangenis. Los van de sportactiviteiten zijn er nog, of een bepaalde sportactiviteit, zijn er nog dingen dat nu niet georganiseerd worden, wat dat jij zegt van dat zou ik wel tof vinden dat dat hier moest zijn.

Respondent: Euh ja, dat is nog een keer afhankelijk van van iedereen, heel veel personen. Want ik loop graag, dus voor mij is goed start-to-run als die die die doen (*hoest luid*).

Interviewer: Wordt dat ooit gedaan start-to-run?

Respondent: Start-to-run dat euh, dat is gewoon lopen. Die doen een circuit voor mensen die beginnen.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Normaal ik ik heb dat gedaan in Wortel voor anderhalf jaar.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Ik heb die les euh gegeven... euh voor de medegegedetineerden daar en nu hebben we een dvd een euh cd, die brengen altijd euh op de wandeling de muziek en euh voorbeeld je heb euh... één één liedje voor twee minuten lopen, dan ander liedje voor vier minuten voor te wandelen en zo voor één uur.

Interviewer: Oké en jij hebt zelf die lessen gegeven?

Respondent: Ja ja ja.

Interviewer: Oké en hoe ben je daarbij terecht gekomen? Of hoe...

Respondent: Euh dat euh ik heb gelopen mijn hele leven. Ik normaal gezien ik ga van de 12km buiten lopen nee.

Interviewer: Oké.

Respondent: Dus euh ja ik vind goed... de beweging, je bent buiten.

Interviewer: Ja. En wie heeft u dat gevraagd van zou jij die lessen willen geven?

Respondent: Ik heb zelf gevraagd.

Interviewer: Ge hebt zelf gevraagd... aan?

Respondent: Euhm dat was die vrouw die organiseerde alle sportactiviteiten daar in Wortel, die noemt Monique denk ik.

Interviewer: Ja. U zegt van iemand dat die sportactiviteiten organiseert, heb jij zelf gevraagd van mag ik start-to-run geven.

Respondent: Ja ja ja, ja omdat euh dat probleem was, die waren zelf geen personeel.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Ik heb met de vrouw gepraat ja, ik doet sowieso alle, ik organiseerde alle sportwandelingen, daar in Wortel. Dus ik heb het zelf gevraagd. Dat was goed omdat die hebben zo van die dikke boksen.

Interviewer: Oké.

Respondent: Goede muziek.

Interviewer: Jaja jaja.

Respondent: Dan heb ik gedaan voor een tijd.

Interviewer: En hoe vond ge dat om zelf...

Respondent: Heel goed ja, je ziet zo'n zaken je komt terug naar de SURB. Zo ne gedrag denk ik ik moet nota plus geven meer voor vrij te gaan met vroeger als later hé.

Interviewer: Maar momenteel begrijp ik het dat de SURB daar eigenlijk geen, geen rekening mee houdt. Oké.

Respondent: (*lacht*) Je hebt mensen hier die die, die zijn naar SURB gegaan en die gaat hen de straf geven. Die hebben het tuchtrapport gemaakt en de papieren gemaakt en die ga in de straf...

Interviewer: En dat zijn dan allemaal...

Respondent: Omdat die krijgen negatief negatief negatief.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dat vind ik... niet correct.

Interviewer: En zijn dat dan...

Respondent: Ze vragen voor alles te brengen. Je brengt alles. Dat is... alleen om te lachen.

Interviewer: Ja. En zijn dat dan als je zegt van die mensen hier dat in het straf gaan, zijn dat allemaal mensen met een andere nationaliteit of zijn dat...

Respondent: Ja ja ja.

Interviewer: Allemaal mensen met een andere nationaliteit.

Respondent: Euhm niet misverstanden hé, ook voor Belgen is niet makkelijk met de commission dat ik kennis van vroeger van Wortel. Ik ik heb Belgische mensen gekend die die komt zelf terug in de gevangenis, die zijn vrij met voorwaarden. Die komen zelf terug en zeggen ja, ik kan niet alle voorwaarden respecteren, is onmogelijk.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus die komen zelf terug in de de gevangenis voor hun straf te doen.

Interviewer: Ja, dus dat is ook niet evident.

Respondent: Als je zal voor de justitie werken, denk maar dat is euh...

Interviewer: Ik werk niet voor justitie (*lacht*).

Respondent: Nee nee als je zal in de toekomst voor de justitie werken, denk maar dat, ik ben zeker als je op papier leest is alles mooi.

Interviewer: Hmm

Respondent: De percentage van mensen zoals deze... euhm nieuwe wet met één week buiten en één week binnen, dat is gewoon gedaan omdat één week als je bent buiten, je kan niet verder zoeken voor een week en dan een week.

Interviewer: Ja.

Respondent: Je kan niet gaan werken hé, dat is klaar. Maar dat is alleen gedaan als als je kijk op de papier, hoeveel gedetineerden hebben deze moment. Deze mensen die zijn eigenlijk buiten, die telt niet als gedetineerden. Dus...

Interviewer: Ah dat telt niet?

Respondent: Nee omdat die zijn niet in de gevangenis in deze moment. Dus... zijn geen gedetineerden.

Interviewer: Ah dat wist ik niet!

Respondent: Als je kijkt op de papieren is alles mooi, maar is niet zo (*lacht*).

Interviewer: Oh amai. En zo die week binnen-buiten. Zijn daar niet-Belgen dat daar...

Respondent: Nee nee.

Interviewer: Nee.

Respondent: Wel niet-Belgen, maar die geen XXX (35m31) jawel jawel.

Interviewer: Ah ja, ja maar als je illegaal in het land bent, dan onmogelijk. Ca va, misschien nog een aantal vragen over met wie dat je hier allemaal contact hebt in de gevangenis.

Respondent: Contact?

Interviewer: Gesprekken, babbels, euhm.

Respondent: Ah ja ja oké oké, met de medegedetineerden bedoelt u of met euh de cipiers, met iedereen?

Interviewer: Ook, ook.

Respondent: Ook, euhm wel... voor mij ja goeie contact met iedereen.

Interviewer: Ja, met verschillende... zowel met gedetineerden als met...

Respondent: Ja, ja.

Interviewer: Personeel? Ca va. En als het gaat bijvoorbeeld over die mensen waar dat je contact mee hebt. Euhm zijn dat bijvoorbeeld ook andere Roemenen, of...

Respondent: Hmm vanalles.

Interviewer: Vanalles, eigenlijk divers.

Respondent: Divers ja.

Interviewer: En euhm in welke taal communiceer je zo met, met andere mensen?

Respondent: Euhm in Nederland, Engels, Frans, Italiaans, Spaans, Deens.

Interviewer: Oeh amai zoveel talen? (*lacht*) Da's euh...

Respondent: Ja ja. Dat zijn talen dat ik heb, dat ik kan.

Interviewer: En euh omdat je zoveel talen spreekt, euhm heeft dat een bepaalde meerwaarde hier in de gevangenis, of?

Respondent: Voor mij persoonlijk ja.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Omdat ik ben iemand die graag communiceert met de mensen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Daarom spreek ik zo vele talen (*lacht*).

Interviewer: Ja ja.

Respondent: En euh, en ja voor mij persoonlijk ja omdat ik kan euh dat beperkt met mijn euh mijn socialisering ook. Als ik alleen ben spreek ik, kan alleen met mijn spreken. Zo kan ik met iedereen praten en...

Interviewer: Ja. Want zijn er zo'n mensen in de gevangenis die bijvoorbeeld alleen Roemeens spreken en...

Respondent: Ja ja zeker.

Interviewer: En dat het, dat het veel moeilijker is.

Respondent: Ja, meeste vragen aan mij voor alles. Papieren vertalen (*lacht*) of rapporten schrijven ofzo. Ik euh, ik doe graag van alles.

Interviewer: Dus dat zijn dan medegegetineerden dat dan aan u vragen van kan jij dat schrijven of kan jij dat doen.

Respondent: Ja.

Interviewer: Oké super. En euhm... dus je zegt van ja soms help ik medegegetineerden door dingen te schrijven, zijn er nog anderen manieren waarop dat je hen helpt?

Respondent: (*stiltte*) euhm pff andere manieren?

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Hmm, nee ik kan niet veel doen voor voor andere mensen. Ja euh wat, wat ik kan doen en niet doen als die die nieuwe inkomenden zijn die snel ziet ook voor de bibliotheeklijst voor die mensen direct naar de bibliotheek te komen enzo. Omdat elke morgen ik krijg een lijst met nieuwe inkomenden of uitgaanden van deze gevangenis.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus ik weet, ik moet dat allemaal in systeem zetten en euh als die nieuw zijn ik zet die altijd voor bibliotheek enzo.

Interviewer: Je zet die er eigenlijk automatisch op om hen uit te nodigen voor de bibliotheek?

Respondent: Ja.

Interviewer: Oké.

Respondent: Zo van die filmen of boekskes ofzo... uit te lenen.

Interviewer: Ja. En als, stel, jij werkt dan in de bibliotheek, en stel dat er zo iemand nieuw naar de bibliotheek komt, hoe moet ik mij dat voorstellen: van die persoon die komt daar dan, wordt daar iets tegen gezegd of?

Respondent: Euhm nee meestal ik ken de mensen hier, ik weet elke groep meer of minder wie iedereen zal komen. En euh normaal gezien als hier een nieuwkomende is, je ziet of dat die veel gaat lezen (39m15).

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En ik verklaringen maak: zoveel dvd's lenen, zoveel cd's, zoveel boekskes.

Interviewer: Oké.

Respondent: En ja is makkelijk.

Interviewer: Ja dus je hebt daar dan een babbeltje mee en je zegt van...

Respondent: Mmh ja en cijfers.

Interviewer: Ja, oké ca va. En euhm zo als het gaat over die die nieuw komende gedetineerden, van ja ge zegt van die lopen zo omdat ze nog van niet veel weten, je helpt die dan een beetje in de bibliotheek.

Respondent: Ja zeker.

Interviewer: Zijn er nog andere momenten waarop dat die nieuwkomers eigenlijk geholpen worden of door andere gedetineerden?

Respondent: Euh, ja ja ja. We, die vragen altijd voor de tv-bakske of euhm ik weet niet, kleine dingen. Die die mensen die spreken niet de taal, die begrijpen niet goed, zijn code activeren voor telefoon enzo. En soms die cipers die roepen mij van die secties, die sectie drie, sectie vier: een beetje voor te verklaren dat of dat of.

Interviewer: En jij gaat daar dan naartoe om eigenlijk te vertalen.

Respondent: Ja.

Interviewer: Of of is het dan met, ga jij het dan uitleggen of ga jij dan...

Respondent: Ja uitleggen.

Interviewer: Uit, zelf uitleggen? Het is niet dat de cipier dan iets zegt en dat jij dat vertaalt.

Respondent: Euh, veel is eigenlijk kennis beter dan de cipers want dat verklaren is niet zijn job.

Interviewer: Ah ja oké.

Respondent: Dus die zijn, soms cipers die weten niet, een andere die moet vragen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar euh ja bij is het dan, ik moet uitleggen zelf.

Interviewer: Ja, dus jij legt dat dan uit.

Respondent: Ja ja.

Interviewer: En heb je ooit al zo vragen gehad van van, van medegedetineerden dan van oeh dat weet ik niet wat ik daarop moet antwoorden of... wat dat ik daarmee moet doen? Of het zijn eerder zo praktische vragen? Het tv-kaske, de code, de de ...

Respondent: Ja ja ja, als als het iets wat ik weet niet wat het is, ik verwijs altijd naar directie te schrijven, met de direct... de directeur te praten.

Interviewer: Ah ja dan verwijs je eigenlijk door, van je kan die vraag daar stellen bij de directie.

Respondent: Omdat er zijn vele mensen die vragen naar de cipers, de cipers zoals gezegd het is niet zijn job voor alles te weten.

Interviewer: Ja ja ja.

Respondent: Dus euh die zeggen ja ik heb geen idee.

Interviewer: Ja, dus als ge het niet weet dan...

Respondent: Die euh, er zijn meer cipers die vragen dat aan mij. Weet je dat, weet je dat...

Interviewer: Ah ja? En wat vragen ze dan bijvoorbeeld aan u?

Respondent: Euh, pff ik weet niet. Ik kan geen geven.

Interviewer: Ja da's misschien...

Respondent: Voorbeeld met de bezoek, hoe gaat dat met de bezoek of euh wat kan je binnenbrengen als bezoek komt.

Interviewer: Ja.

Respondent: Zo'n zaken ja.

Interviewer: Ja, oké ca va. Dus als ik het zo hoor, hoe zijn de contacten met de cipers?

Respondent: Ja is oké, is oké. Ik heb geen probleem met niemand.

Interviewer: Ja en en praat je met hen... welke taal praat je met hen?

Respondent: Met de cipers?

Interviewer: Ja met de cipers.

Respondent: Nederlands.

Interviewer: Altijd Nederlands met iedereen.

Respondent: Ja.

Interviewer: En zijn er zo cipers die dat soms ook andere talen spreken tegen andere gedetineerden of is dat altijd Nederlands?

Respondent: Euh ja, ja ja soms is dat ook Engels en Frans.

Interviewer: Engels en Frans dus er zijn er wel een aantal.

Respondent: Niet allemaal, maar soms praten Engels, soms praten Frans.

Interviewer: Ja, ja, ca va.

Respondent: Soms niet.

Interviewer: Ja, en heb je zo, zo van stel gedetineerden dat dan maar één taal spreken, hoe dat zij terecht kunnen bij die beambten?

Respondent: Moeilijk.

Interviewer: Moeilijk ja, ja. En zijn er manieren waar dat je aan denkt van de communicatie loopt moeilijk hoe dat dat misschien vereenvoudigd zou kunnen worden of wat dat daarbij zou kunnen helpen?

Respondent: Mmmh.

Interviewer: (lacht) moeilijk?

Respondent: Er is, is geen... oplossing, zo binnen dat XXX (43m11).

Interviewer: Ja, nee.

Respondent: Omdat... gedetineerden die zijn mensen hé.

Interviewer: Ja, ja.

Respondent: Het is heel moeilijk met mensen te werken, dus.

Interviewer: Ja ja ja dat is waar, ja. Niet evident.

Respondent: Ja het is moeilijk.

Interviewer: Oké goed, ja inderdaad en misschien nog een vraag van euhm... deel je hier een cel met iemand anders, of zit je alleen?

Respondent: Euh neen ik zit alleen.

Interviewer: Je zit alleen.

Respondent: Maar ik heb gedeeld euh... eerst als ik hier euh gekomen ben, met een Vietnamees.

Interviewer: Hmhm. En hoe was dat, met een Vietnamees?

Respondent: Was heel goed, heel goed. Is ne heel goeie jongen, hij vroeg hem voor Engels te leren.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Ik heb van de bib euh Leuven, van de centrale bibliotheek, Vietnamees Nederlands Vietnams boekske gevraagd. En ik schreef alles in Nederlands en ik doe de vertaling in Engels, en euh ja.

Interviewer: Oke ja dat was wel euh vrij intensief, nee?

Respondent: Ja ja ja ja, maar is ne heel goeie jongen. Is dezelfde leeftijd als ik. Maar is ne heel goeie gast.

Interviewer: Ja, dus dat was met de celgenoten.

Respondent: Ja.

Interviewer: En je zegt van ja ik heb hem, ik heb hem Engels geleerd, waren er nog zo zaken dat je eigenlijk...

Respondent: Ik ben nu euh nog bezig hé.

Interviewer: Je bent nog bezig met hem te leren?

Respondent: Ja ja ja ja.

Interviewer: Maar hij zit nu niet meer bij u op cel?

Respondent: Nee nee, maar we zien ons altijd op de wandeling.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: En door de euh zaak dat ge begint te spreken, hij werkt nu ook als diender. Als wat ik...

Interviewer: Ah ja oké, dus ge ziet elkaar nu regelmatig dan?

Respondent: Ja ja zeker, elke dag.

Interviewer: Ah ja ja, ca va da's tof.

Respondent: Ja ja ja.

Interviewer: En zijn er zo nog gedetineerden dat ge, dat ge helpt met bepaalde zaken?

Respondent: Nee omdat zo voor taal te leren enzo omdat meestal zo 99% van de mensen die vragen aan help zoals deze jongen: help mij een beetje de taal te leren. Meesten willen gewoon... zoals euh... hulp, luie hulp, snap je? Kan je dat voor mij schrijven, kan je dat voor mij...

Interviewer: Luie hulp, ja.

Respondent: Tolk of... dus als je zegt ja vierde keer die zeggen ja kun je voor mij rapport schrijven, voor euhm ik weet niet, voor naar kapper te gaan.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En je schrijft en je zegt kijk, pak dees, kapper geschreven in zijn taal, wat kapper bedoelt. Volgende keer als je wil naar kapper gaan, je pak die papier, kijk, je schrijf op de rapport kapper, maar XXX (45m52).

Interviewer: Ja ja ja ja.

Respondent: Ah nee nee nee nee, schrijf gewoon een rapport. Dus volgende keer komen ze terug naar je.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dus, mensen willen, meeste van de mensen wilt geen hulp voor euh hunzelf, gewoon ik moet nu, doe nu dat voor mij alstublieft.

Interviewer: Ja ja ja, doe dat voor mij. En stel nu dat het, stel dat het hier kon, dat er wordt gevraagd aan u van gelijk dat ge die lessen van start-to-run hebt gegeven, van wil jij Engelse lessen geven aan andere gedetineerden?

Respondent: Oh geen probleem.

Interviewer: Dat zou je graag doen? Want is dat iets wat dat momenteel kan, zoiets?

Respondent: Nee. Absoluut niet.

Interviewer: Nee... Maar je zou dat wel graag doen, moest het kunnen?

Respondent: Beuh ja, waarom niet, waarom niet.

Interviewer: Ja, ca va. Euhm misschien nog een laatste vraag van je hebt al gezegd van ja ik heb een een vriendin.

Respondent: Ja, ja.

Interviewer: Euhm... zij woont in Duitsland.

Respondent: In Zwitserland.

Interviewer: In Zwitserland, ja sorry, in Zwitserland. Van hoe heb je vanuit de gevangenis momenteel contact met haar?

Respondent: Euh ik spreek elke dag telefonisch met haar en ze zij komt mij bezoeken.

Interviewer: Ah zij komt ook op bezoek. En euhm misschien eerst over het bezoek van van hoeveel keer per, hoe moet ik dat zien, per jaar, per...

Respondent: Bezoek mag drie keer per week...

Interviewer: Ja.

Respondent: (*hoest*) sorry... Mijn vriendin die werkt en euhm zij kan alleen in de weekends komen (*hoest*).

Euhm, zij komt ongeveer één keer per maand.

Interviewer: één keer per maand, ja.

Respondent: Ja, omdat elke keer dat zij komt, zij komt altijd euh zater euh, zaterdagvroeg.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: En vertrekt maandag en gaat direct naar werk.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Euhm elke keer dat zij komt, kost tussen drie- en vijfhonderd euro, dus is... kan niet elke weekend komen.

Interviewer: Ja nee.

Respondent: Plus euh en dat vind ik niet normaal ik heb gevraagd naar directie voor dubbel bezoek te krijgen.

Interviewer: Hmm.

Respondent: Omdat mijn vrouw zij komt van, van Zwitserland enzo, euh... maar nee nee.

Interviewer: En dubbel bezoek, wat zou dat inhouden?

Respondent: Dubbel, twee keer in, in één dag.

Interviewer: In één dag.

Respondent: Zaterdag voorbeeld voor voor te komen twee keer zaterdag.

Interviewer: Ah ja, maar dat mag niet.

Respondent: Nee. Maar...

Interviewer: En... Ja?

Respondent: Maar ik heb naar de directrice geweest, ik euh... Ja dat is in de de regels enzo, zeg ja ik begrijp dat regels zijn, maar je moet een beetje elke situatie... nakijken omdat is euh is zit iets niet iedereen hetzelfde. Ik ik begrijp dat mijn vrouw kost het allé elke keer dat het hier komt tussen drie- en vijfhonderd euro, ze kan een keer zaterdag een keer euh zondag voor één uur mij zien. Dat vind ik niet correct. En de directrice zegt ja ik heb 200 personen die vragen voor dubbel bezoek omdat de bezoek kom uit buitenland, euh. Ik zeg mevrouw ik werk in de bibliotheek (*lacht*), nu in deze gevangenis zit 170 gedetineerden, plus half van die gedetineerden die hebben geen bezoek.

Interviewer: Hmm.

Respondent: Half van die half die hebben bez, bezoek, die komt van hier van België. Dus gho geen 200 personen die vragen voor dubbel bezoek. Nee nee... Dus euh...

Interviewer: Hmm... Dus dan komt ze eigenlijk naar hier, is het alleen bezoek op zaterdag, of ook op zondag?

Respondent: Zondag ook ja.

Interviewer: Zondag ook.

Respondent: Dus zaterdag een uur en zondag een uur.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar euh, dat vind ik niet correct.

Interviewer: Ja, ja. En dan daarnaast heb je nog elke dag telefonisch contact.

Respondent: Ja, ja.

Interviewer: Oké.

Respondent: Euh, die die die eerste tijd euh moet op XXX (49m40), die eerste maand en dat was een ramp omdat is heel heel duur de telefoon hier.

Interviewer: Ja?

Respondent: Elke tien minuten kosten jou zo ongeveer vijftien euro. Euh dan euhm eerste keer dat ze bezoek komt hier, ze ze heeft een Belgische euhm Sim gekocht.

Interviewer: Ah ja oké.

Respondent: Dus nu beetje beter omdat elke tien minuten kosten mij vier tot zes euro. Is niet weinig maar is beter dan vijftien.

Interviewer: Ja ja ja inderdaad, dus creatief om om een Belgische simkaart te kopen. Maar het is inderdaad zeker nog duur. En schrijven jullie ook brieven, of?

Respondent: Euh niet veel nee, wij praten elke dag dus niet veel.

Interviewer: Ja, ja. En euhm... dus je je hebt bezoek en en telefoon, zijn er andere manieren van contact waarvan dat ge denkt dat zou eigenlijk tof zijn moesten we dat kunnen hebben?

Respondent: Ja ik denk euh... je kan skype een keer per week ofzo.

Interviewer: Hmhm.

Respondent: Waarom niet.

Interviewer: Ja.

Respondent: We hebben zoveel technologie en... ik denk dat zal mensen helpen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Zoals gezegd, dat zijn goede ideeën voor goede systemen, dit systeem in België hier is georiënteerd op de sleutel. Euh... elke ding wat je vraag hier, die zeggen jou nee, standaard.

Interviewer: Ja.

Respondent: Dan je begin de probleem beetje verder te praten over en euh die beginnen 'ja euh', maar standaard alles wat je vraagt, nee.

Interviewer: Ja, ja. Gericht op de sleutel.

Respondent: Voorbeeld... voor ik gepakt ben ik heb een tandprocedure. Ik moet woensdag mijn kronen monteren.

Interviewer: Hmhm, ja.

Respondent: Ik heb implantingen eh, en dinsdag ben kikk gepakt.

Interviewer: Oké.

Respondent: En hier gestuurd naar België. Euhm... de tanden, als je laat lang zo met de gat, die migreren, die bewegen.

Interviewer: Hmhm

Respondent: Dus die kroon naar een tijd is niet meer goed voor, voor mij. Ik moet ne nieuwe hebben.

Interviewer: Ja.

Respondent: En ik ben naar euh de tandarts hier, ik zeg kijk ik heb dat dat dat, ik wil gewoon voor jou voor te plakken de, de kronen. Die zeg ja voor mij geen probleem, praat met directie, ga naar directie. Ik zeg ja dat en dat, die zeg nee nee mag niet. Waarom? (*Zucht van frustratie*) Waarom? Die zeg ja we weten niet van wat zijn de tanden euh gedaan, de materiaal. Wat, wat denk je dat ze van cocaïne gedaan zijn.

Interviewer: Ah ja.

Respondent: Zelf als het cocaïne is, da is één gram of euh ik weet niet, wat een tand kan zijn. Maar in tanden mevrouw, "nee nee nee". Dan na één week ben ik weer naar directie geweest.

Interviewer: Hmm.

Respondent: Andere directrice, ik heb gevraagd die zeg ja geen probleem. Toestemming gegeven, tanden hier gekomen, geplakt, geen probleem. Dus...

Interviewer: Oké, ja. Afhankelijk van persoon tot persoon.

Respondent: Ja, ja.

Interviewer: Ja, euhm. Misschien nog één vraag van heb jij veel contact met de mensen dat hier activiteiten organiseren?

Respondent: Euh ja, ja ja, zeker. Euh.

Interviewer: En hoe verloopt dat contact?

Respondent: Heel goed, heel goed. Ja, normaal... iedereen die die activiteiten organiseert hier in de gevangenis die, die moet met mij spreken, omdat ik doe de lijstjes voor euh op de computer euh inschrijven de mensen en alles.

Interviewer: Voor alle activiteiten?

Respondent: Alle activiteiten.

Interviewer: Oké!

Respondent: Dus...

Interviewer: Dus?

Respondent: Die moeten praten, euh meestal heb ik contact met Nadine.

Interviewer: Hmhm... Van de organisatie-ondersteuner hé? Ja.

Respondent: Van Dormael denk ik.

Interviewer: Ja, ja zoiets.

Respondent: En euhm en met de rest ook maar minder omdat ze zijn minder hier.

Interviewer: Ja.

Respondent: Lien en euh... Tinneke.

Interviewer: Ja, Lien en Tinneke ook. En dus dat verloopt oké.

Respondent: Ja alles goed, alles prima.

Interviewer: Of denk je van dat zou nog kunnen verbeteren in dat contact met hen?

Respondent: Nee, nee, nee, nee ik denk loopt alles heel goed.

Interviewer: En hoe voelt ge u zo tijdens dat ge met hen contact hebt?

Respondent: ... Wat bedoel je?

Interviewer: Van ja hoe voelt ge u, van ja je hebt ook wat verantwoordelijkheden dat dat je krijgt.

Respondent: Mmh, ca va.

Interviewer: Ca va, oké, keigoed. Ik ga is heel efkes zien. Omdat ik denk dat ik ongeveer alle vragen heb, heb gesteld. Ah nee misschien nog één vraag, van jij zegt dat je eh andere gedetineerden wel is helpt met rapporten te schrijven, Engels te leren aan de Vietnamese gedetineerden, dat je de nieuwkomende gedetineerden in de lijsten zet van de bibliotheek, krijg jij zelf ook hulp soms van andere gedetineerden.

Respondent: Euh pff, euh... zeker wel als ik vraag zeker wel. Maar euh ik heb niet veel vragen voor...

Interviewer: Nee het is niet dat jij zegt van rho ik heb een bepaalde vraag en ik heb daarvoor hulp nodig.

Respondent: Mmh ja als ik vraag ik ben zeker er zijn bepaalde mensen hier die die zouden mij helpen, maar euhm. Ik kan niets voor veel vragen, hier is alles zo beperkt hier dus.

Interviewer: Ja, beperkt. Ca va, dan denk ik dat ik alles heb gehad. Misschien nog, nee nog een vraag zie ik. Ik ben mijn laatste vraag vergeten. Hoe ziet uwen ideale toekomst eruit? Als ge nu mocht dromen?

Respondent: Vrij (*lacht*).

Interviewer: Vrij, ja (*lacht*).

Respondent: Euh, ideale is gevangenis in gevangenis. Van alles die ze binnenbrengen zal gevangenis blijven.

Interviewer: Ja.

Respondent: Maar euh ik denk, die die conditie gaat verbeteren, hier in België moet verbeteren. Hier is alles kapot de kledij, lakens wassen niet met onze kledij. Mensen die werken die douchen drie keer per week, dat is... vind ik niet normaal. Waarom drie keer per week, douchen, dat is hygiëne, dat is... Andere landen als je niet ga douchen elke dag, de cipier zal zeggen, nee man ga douchen je stinkt. Hier die vraagt douche nee. Waarom, waarom...

Interviewer: Ja...

Respondent: En onzin, echt onzin. Omdat voor mensen voor de douchen te laten, is halfuurtje gedaan.

Interviewer: Ja, ja. Ca va, neem ik zeker mee. Maar stel nu hé je zei ja mijn ideale toekomst is vrij, hoe moet ik dat zien van naar, je hebt een vriendin in Duitsland, je hebt de Europese nationaliteit, zou je naar, naar waar zou je gaan, naar Zwitserland?

Respondent: Ja, normaal gezien ik zal in Zwitserland gaan, als ik meega omdat euhm euh dat is onze plan met mijn vriendin. Ook als ik niet deze problemen hebt, wij waren aan het plannen voor samen te leven.

Interviewer: Oké.

Respondent: Ja en euh.

Interviewer: Dus het ideale zou zijn: vrij in Zwitserland, samenwonen met de vriendin?

Respondent: Euh, jazekeer zeker. Niet in Zwitserland, maar met mijn vriendin.

Interviewer: Ah niet in Zwitserland.

Respondent: Nee is niet de euh wij allebei wij kennen ons sinds 2006. Euh we zijn beetje zo samengegaan voor de tijd. Dan zij gaat studeren in Miami en ik ga voor een jaar wonen in Australië en wij wij blijven altijd in contact enzo. Als ik in gevangenis zit in Wortel, soms zij schrijft mij, ik bel soms. Zo vriendelijk niet. Maar de laatste drie jaren, wij zijn goed samen geweest. Voor ons is niet belangrijk de plek waar we wonen, zolang we samenwonen. Wij kan, we zijn allebei reizende mensen.

Interviewer: Ja.

Respondent: We willen nog veel reizen samen.

Interviewer: Ja.

Respondent: Zwitserland is niet de belangrijkste punt.

Interviewer: Nee, dus zolang dat het met uw vriendin is.

Respondent: Ja ja, precies.

Interviewer: Ca va. Euhm dan heb ik gewoon nog een aantal praktische vragen voor op het einde van hoe lang dat je naar school bent geweest, maar zonder de jaren van de kleuterschool.

Respondent: Euhm niet lang, ik euhm... ik heb mijn land verlaten van mijn 17 dus niet lang.

Interviewer: Hmm.

Respondent: Euhm.

Interviewer: Want je bent wel in Roemenië naar school geweest?

Respondent: Ja, ja ja ja. Euhm ik heb de basisschool gedaan, tot 8^e klas.

Interviewer: Hmhm, ja.

Respondent: Dan ik ga naar euh ik weet niet hoe noemt hier, naar Lyceum.

Interviewer: Ja.

Respondent: Voor twee jaren, ik heb... basketbal gespeeld als kind dus ik was in sportieve Lycee voor twee jaren en dan heb ik zelf XXX (59m39)... Ik begin te drinken en euh... Is euh, ik ben zelf euh...

Interviewer: Ah ja. Het foute pad op een beetje.

Respondent: Ja...

Interviewer: Ja. En hoe lang is de basisschool in Roemenië?

Respondent: Euhm, tot 14jaar, acht klassen.

Interviewer: Dus acht klassen en dan nog twee jaar op Lyceum. Ja ca va. En euhm je hebt al gezegd dat je 41 was hé?

Respondent: Ja.

Interviewer: Wat-wat is uw geboortjaar juist?

Respondent: 77.

Interviewer: 77. Ca va en misschien nog één ding, van hoe lang, in deze gevangenis zit ge nu sinds zeven maanden hé. Of?

Respondent: Euh 5 oktober.

Interviewer: Sinds 5 oktober 2017. Dat zijn gewoon zo'n praktische, aantal praktische zaken. Dus op zich zijn wij nu aan het einde van van het interview gekomen. Kweenie hebt gij zelf nog iets van dat wil ik jullie nog graag meegeven voor euh voor in het onderzoek over niet-Belgische gedetineerden, daar moeten we nog rekening mee houden?

Respondent: Nee kweet niet.

Interviewer: Nee ca va, da's goed. Dan ga ik bij deze het interview afsluiten hé.

Respondent: Oké.